

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
ПЕРЕКЛАДУ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ЛІНГВІСТИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ
ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА (на матеріалі публічних промов
Е.Макрона)**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.035-ф
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.055 Романські мови
та літератури (переклад включно),
перша – французька
освітньої програми Мова і література
(французька)
Іванченко Дар'я Дмитрівна

Керівник к.ф.н., доц. Морошкіна Г.Ф.

Рецензент к.ф.н., доц. Третяк Ю.Ю.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології _____

Кафедра романської філології і перекладу _____

Освітній рівень магістр _____

Спеціальність 035 філологія _____

Спеціалізація 035.05 Романські мови та літератури (переклад включно), перша
– французька _____

Освітня програма Мова і література (французька) _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

«____» _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ІВАНЧЕНКО ДАР'Ї ДМИТРІВНИ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Лінгвістична ідентифікація особистості політичного діяча (на матеріалі публічних промов Е.Макрона)»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Морошкіна Галина Федорівна, к.ф.н., доцент

затверджені наказом ЗНУ від «22» квітня 2020 року № 597-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту)
08.01.2020

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту)
особливості політичного дискурсу; ідентифікація мовної особистості;
дискурсивний аналіз, інтерпретація тексту

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1) надати визначення політичного дискурсу та виокремити його особливості; 2) визначити основні відмінності інституційного та персонального дискурсів; 3) виділити головні функції політичного дискурсу; 4) виокремити жанрові різновиди політичного дискурсу; 5) надати визначення мовної особистості та її ролі у гуманітарних науках; 6) виявити специфічність особистості політика в сфері політичної діяльності; 7) окреслити розуміння поняття «ідентифікація» та «ідентичність»; 8) проаналізувати синтаксичні, граматичні та лексико-стилістичні особливості дискурсу Е.Макрона; 9) виокремити універсальні та індивідуальні ознаки мовної особистості політика.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Морошкіна Г.Ф., к.ф.н., доц.	17.05.2019	17.05.2019
Розділ 1	Морошкіна Г.Ф., к.ф.н., доц.	20.06.2019	20.06.2019
Розділ 2	Морошкіна Г.Ф., к.ф.н., доц.	24.09.2019	24.09.2019
Розділ 3	Морошкіна Г.Ф., к.ф.н., доц.	18.10.2019	18.10.2019
Розділ 4	Морошкіна Г.Ф., к.ф.н., доц.	16.11.2019	16.11.2019
Висновки	Морошкіна Г.Ф., к.ф.н., доц.	28.12.2019	28.12.2019

6. Дата видачі завдання 17.05.2019

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2019	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	липень 2019	виконано
3.	Написання вступу	вересень 2019	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	жовтень 2019	виконано
5.	Написання практичного розділу	листопад 2019	виконано
6.	Формулювання висновків	грудень 2019	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	січень 2020	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	січень 2020	виконано
9.	Захист	січень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

Нормоконтролер

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 113 стор., 70 джерел, 4 додатки.

Об'єкт дослідження: політичний дискурс Е. Макрона.

Мета роботи: виокремлення основних ознак мовної особистості політика і специфічних характеристик його мовної поведінки, виявлення його ідентифікаційної характеристики як політичного діяча.

Теоретико-методологічні засади: визначення політичного дискурсу та його особливостей (Є.Шейгал, Е.Бенвеніст, В.Карасик та ін.), характеристика мовної особистості (Ю.Караулов, Г.Богін, С.Воркачов, І.Карасик).

Отримані результати: у дипломній роботі було розглянуто поняття політичного дискурсу. Політичний дискурс - це специфічний різновид дискурсу, так як він має на меті утримання і завоювання політичної влади. Основною функцією політичного дискурсу є інструментальна – боротьба за владу. Мовна особистість є видом повноцінного представлення особистості, що містить у собі й психічний, і соціальний, і етичний і інші компоненти, але заломлені через її мову, її дискурс. Ідентичність розуміється як складний феномен, тісно взаємопов'язаний з такими процесами, як самосвідомість, самоактуалізація, персоналізація, тоді як ідентифікація розглядається як важливий механізм, що опосередковує розвиток особистості в онтогенезі. Проаналізувавши політичні промови Е.Макрона, ми виокремили п'ять складових параметрів його політичної особистості: національну, комунікативну, інтелектуальну, лінгвістичну та політичну. Кожна складова на вербально-семантичному та прагматичному рівні демонструє індивідуальні особливості дискурсу Еммануеля Макрона, оперуючи якими, він виокремлюється на політичній арені в якості європейського лідера, блискучого оратора зі своїм індивідуальним динамічним стилем мовлення, та справжнього патріота своєї країни.

Ключові слова: *дискурс, політичний дискурс, мовна особистість, ідентичність, ідентифікація*

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ І. СПЕЦИФІКА ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ОЗНАКИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ	9
1.1 Інституційний дискурс як окремий вид дискурсу	16
1.2 Функції політичного дискурсу	19
1.3 Жанри політичного дискурсу	22
РОЗДІЛ ІІ. МОВНА ОСОБИСТІТЬ ЯК ОБ’ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	27
2.1 Проблема мовної особистості в гуманітарних науках	31
2.2 Особистість політичного лідера в сфері політичної діяльності	36
2.3 Ідентифікація як об’єкт міждисциплінарного аналізу	39
2.4 Мовна ідентичність та мовна ідентифікація	43
РОЗДІЛ ІІІ. ПАРАМЕТРИ ПОЛІТИЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ	46
3.1 Політична складова	47
3.2 Національна складова	54
3.3 Інтелектуальна складова	55
3.4 Комунікативна складова	61
3.5 Лінгвістична складова	65
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТОК А	79
ДОДАТОК Б	98
ДОДАТОК В	102
ДОДАТОК Г	110

ВСТУП

Носій мови може замислитися над тим, що казати, але не над тим, як це зробити. У мовній діяльності не прийнято відступати від існуючих стандартів реалізації мовних одиниць, які мають відповідну шкалу соціальних оцінок. Однак, об'єктивність та мимовільність мови не заважає кожній людині обирати та накопичувати свій індивідуальний інвентар способів та форм продукування мовлення. У такий спосіб формуються мовні звички, які характеризують особистість так само, як її антропологічні дані. Декодування ритму висловлювання, професійного та особистісного вокабуляру, засобів акцентуації головних смислів, алгоритму побудови промови, дозволять ідентифікувати параметри особистості.

Актуальність теми обумовлена зростаючою роллю політичної комунікації в суспільстві та вивченню особливостей політичного дискурсу. Актуальність роботи також вбачається у тому, що теорія особистості, як в психології, так і в лінгвістиці є однією з найбільш затребуваних у наш час. Адже мовна свідомість особистості реалізується в мовленнєвій поведінці, яка визначається комунікативною ситуацією, мовним і культурним статусом, соціальною належністю, світоглядом і т.д.

Мовна особистість політика є відображенням його «картини світу», його аксіологічних установок. Дослідження лінгвістичних особливостей політичного дискурсу сприятимуть більш глибокому розкриттю завуальованих смислів, особливо коли мова йдеться про мовлення провідних політичних діячів, таким як Е. Макрон, президент Франції.

Метою дипломної роботи є виокремлення основних ознак мовної особистості політика і специфічних характеристик його мовної поведінки, виявлення його ідентифікаційної характеристики як політичного діяча. Задля цього потрібен аналіз мовної ситуації, в якому найбільш широко проявляються універсальні та індивідуальні ознаки дискурсу мовної особистості.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких **завдань**:

- надати визначення політичного дискурсу та виокремити його особливості;
- визначити основні відмінності інституційного та персонального дискурсів;
- виділити головні функції політичного дискурсу;
- виокремити жанрові різновиди політичного дискурсу;
- надати визначення мовної особистості та її ролі у гуманітарних науках;
- виявити специфічність політичного лідера в сфері політичної діяльності;
- окреслити розуміння поняття «ідентифікація» та «ідентичність»;
- проаналізувати граматичні та лексико-стилістичні особливості дискурсу Е.Макрона;
- виокремити універсальні та індивідуальні ознаки мовної особистості політика.

Об'єктом дослідження даної роботи є політичний дискурс Е. Макрона.

Предмет дослідження – граматичні та лексико-стилістичні особливості дискурсу президента Франції.

Методи, які використовувалися під час дослідження: лексико-семантичний, стилістичний, інтерпретативний аналіз політичних промов.

Наукова новизна дослідження полягає у зверненні до антропологічної парадигми лінгвістичних досліджень для виявлення ідентифікаційних характеристик політичного діяча.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів під час проведення семінарських занять з лексикології, дискурсології і стилістики, та практичних занять з французької мови.

Робота пройшла **апробацію** на 2-х науково-практичних студентських конференціях. Результати дослідження представлено у 2 публікаціях:

1. Іванченко Д.Д. Лінгвістична ідентифікація особистості політичного діяча (на матеріалі публічних промов Е.Макрона). *Різдвяні студентські наукові читання*: Матеріали міжвишівської студентської науково-практичної конференції. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2018.

2. Іванченко Д.Д. Лінгвістична ідентифікація особистості політичного діяча (на матеріалі публічних промов Е.Макрона). *Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2019»* Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про дискурс, особлива увага приділяється визначенню поняття «політичний дискурс», розглянуто інституційний дискурс як окремий вид дискурсу, виокремлено основні функції та жанри політичного дискурсу.

У другому розділі увага приділяється визначенню поняття «мовної особистості», розглянуто питання особистості політичного лідера в сфері політичної діяльності, та розмежування понять «мовна ідентичність» та «мовна ідентифікація».

Третій розділ містить аналіз політичних промов президента Франції Емманюеля Макрона, який є представником соціал-ліберальної партії «Вперед, республіко!» (*La République en marche*).

Задля реалізації поставленої мети, було проаналізовано публічні промови Президента Французької Республіки Емманюеля Макрона, орієнтовані на різну тематику та аудиторію.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи. Додаток містить добірку із фактичного матеріалу (45 сторінок) промов президента Франції Е. Макрона в період з 2017 по 2019 роки.

Загальна кількість сторінок 113, кількість використаних джерел 70.

РОЗДІЛ І. СПЕЦИФІКА ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ОЗНАКИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

У наш час політичний дискурс активно вивчається лінгвістами. Вивчення політичного дискурсу займається порівняно нова наукова дисципліна – політична лінгвістика або лінгвополітологія.

Питання про співвідношення тексту та дискурсу залишається актуальним і сьогодні у сучасній лінгвістиці. Безумовним залишається лише те, що текст та дискурс – суміжні поняття.

У даний час дискурс є багатозначним поняттям, активно використовується у філософії, соціології, лінгвістиці, культурології та інших суспільних науках.

Якщо трактувати класичне поняття дискурсу, то слово «дискурс» походить від латинського дієслова, яке означає «бігати». У початковому значенні латинське слово *discursus* - це якась метушня. А похідне значення - це «розмова», «мова, використання мови». За цим похідним значенням варто розуміти метафору швидкого переміщення думок або, можливо, взаємодію слів між свідомістю одного учасника та іншого.

Радянський лінгвіст Степанов Ю.С. вважає, що за допомогою дискурсу, мова відображає свою динамічну сторону, що вимагає пошуку нових методів та підходів, відмінних від традиційних. Степанов вважає, що дискурс - це нова риса в образі мови, яким він постав перед нами до кінця XX століття [Степанов 1996, с.71].

Автори французького лінгвістичного словника дають дискурсу наступне визначення: «У сучасній лінгвістиці термін дискурс означає всяке висловлювання, що перевищує за обсягом фразу, що розглядається з точки зору зв'язування послідовності фраз між собою. На противагу підходу, згідно з яким пропозиція є термінальною одиницею мови, дискурсивний аналіз відкриває нові перспективи лінгвістичного дослідження» [Dubois 1973, с.156].

Патрік Серіо, один з авторів праці «Квадратура смислу» наводить ряд провідних ознак терміну «дискурс», серед яких можна виокремити наступні:

1) одиниця, яка за розміром переважає над фразою, яка виступає предметом дослідження «граматики тексту», вивчає послідовність окремих суджень;

2) інколи протиставляються мова і мовлення: з одного боку, система мало диференційованих віртуальних значень, а з іншого – диверсифікація на поверхневому рівні, пов'язана із різноманіттям уживань, наданих мовним одиницям;

3) «еквівалент поняттю «мовлення» у сосюрівському розумінні, тобто будь-який конкретний вислів;

4) термін «дискурс» часто вживається також для позначення системи обмежень, які накладаються на обмежене число суджень через повну соціальну чи ідеологічну позицію...»(наприклад: «мас-медійний дискурс», «політичний дискурс» та ін.) [КСФШАД 1999, с. 416].

Видатний французький лінгвіст Еміль Бенвеніст «дискурсом» називає мовлення, що присвоюється мовцем, на протигагу «розповіді», яка в свою чергу, розгортається без експліцитного втручання суб'єкта вислову.

Вище наведені визначення дають змогу розрізнити власне лінгвістичне розуміння «дискурсу», яке зближує теорію дискурсу з теорією тексту, прагматичний підхід (виділений Бенвеністом Е., а досконало розроблений голландським ученим, розповсюджувачем теорії «дискурсу» ван Дейком Т.Ф.) і підхід, в якому «дискурс» розглядається з позиції ідеології (прихильниками такого підходу є більшість представників Французької школи дискурсу, до якої належить Серіо П.) [ЛЗПЛ 2001, с.148-149].

Історично склалося, що перший напрямок вивчення дискурсу розглядає феномен власне із лінгвістичного боку. П.Паршин зазначає, що американський учений-лінгвіст Зеліг Харіс, у 1952 році вперше використав термін «дискурс-аналіз» [Паршин 1990], тоді як інший видатний французький учений Еміль Бенвеніст у 50-ті роки послідовно використовує даний термін у новому

значенні – як характеристику «мовлення, присвоюваного мовником». Тобто науковці розуміють під дискурсом послідовність суджень, відрізків тексту, більший ніж речення (Харіс З.) і експлікацію позиції мовника (Бенвеніст Е.). На сьогоднішній день ці два тлумачення, які були прийняті вченими, належать до двох напрямків: функціонального та формального [ЛЗПЛ 2001, с.125].

Для функціонального напрямку характерне розуміння «дискурсу» як будь-яке «використання мови». Функції дискурсу досліджують на основі вивчення функцій мови у широкому соціокультурному контексті. В останні роки це набуло активного розвитку в науці.

Представники формального напрямку витлумачують дискурс, як «мову вищу за рівень речення чи словосполучення», практично уподібнюють поняття «дискурс» і «текст» у розумінні лінгвістики тексту.

Зв'язність – є одним із найбільш активно обговорюваних лінгвістами понять «дискурсу». Як зазначає Ніколаєва Т.М., «зв'язний текст тлумачиться звичайно як деяка завершена послідовність речень, пов'язаних за змістом одне з одним у межах загального задуму автора» [Ніколаєва 1978, с.6]. Проблема зв'язності у теорії дискурсу досліджується, насамперед, як когерентність його частин, передача інформації про ситуацію з одного фрагменту дискурсу в інший.

Дискурс, за висловом Арутюнової Н.Д., це «мова занурена у життя» [Арутюнова 1990, с.137]. Ван Дейк Т.А. формує дане положення по-іншому, протиставляючи на основі розмежування «мова/мовлення» текст і дискурс. «Дискурс», на думку дослідника, це «актуально виголошений текст», тоді як «текст» - абстрактна граматична структура виголошеного [Ван Дейк 1989, с. 182].

На початку 70-х років було запропоновано розмежування понять дискурс і текст: дискурс – це текст плюс комунікативна ситуація. Відповідним чином, текст визначали як дискурс мінус комунікативна ситуація [Макаров 2003, с.87]. Багато лінгвістів трактують дискурс як діалогічний спосіб мовленнєвої взаємодії, а текст – як переважно монологічне мовлення.

Російський лінгвіст Михайло Макаров зазначає: «У багатьох функціонально зорієнтованих дослідженнях простежується тенденція до протиставлення дискурсу й тексту за низкою опозитивних критеріїв: функціональність-структурність, процес-продукт, динамічність-статичність, актуальність – віртуальність. Відповідно, розрізняють текст – як продукт і дискурс – як процес» [Макаров 2003, с.89].

Текст є семантично зв'язним, якщо він описує можливу послідовність подій. Тен Андріанус ван Дейк, один із піонерів теорії тексту, дійшов висновку, що семантична зв'язність залежить від наших знань і суджень про те, що є можливим у цьому світі. Принцип «інформаційної зв'язаності» тексту також орієнтований на те, що семантика дискурсу не є автономною у тому розумінні, що достатньо знати лише лексичне значення слів і їх поєднання. Загальні знання про світ також необхідні для встановлення зв'язності. Після проведення аналізу, ван Дейк показав, що такі знання зберігаються у пам'яті під виглядом «сценаріїв», які містять загальнодоступну у даній культурі інформацію про конкретний стереотипний варіант будь-якого епізоду [Ван Дейк 1989, с.126-128].

Олена Шейгал, автор монографії «Семиотика політичного дискурсу», виокремлює такі варіанти співвіднесеності понять текст і дискурс:

- 1) текст розглядається як «словесний запис», а дискурс – як мова живого спілкування;
- 2) дискурс постає як явище діяльнісне, процесуальне, пов'язане з мовленнєвим творенням, а текст – як готовий продукт, результат мовної творчості, що має завершену форму;
- 3) дискурс і текст пов'язані співвідношенням реалізації: дискурс розуміється як мовленнєва подія, у ході якої твориться текст як ментальний конструкт;
- 4) дискурс асоціюється тільки з усним мовленням, а текст – з його письмовою формою;

5) термін «дискурс» виступає родовим поняттям відносно понять «мовлення» й «текст»; дискурс об'єднує всі параметри, притаманні і мовленню, і тексту (мовлення пов'язане зі звуковою субстанцією, буває спонтанним, ненормативним, текст вирізняється графічною репрезентацією мовного матеріалу, текст є підготовленим, нормативним);

б) дискурс трактується як комунікативна подія, що полягає у взаємодії учасників комунікації засобом вербальних текстів та інших знакових комплексів у певних контекстах спілкування; цей підхід можна подати у вигляді такої формули: «дискурс = текст + інтерактивність + ситуативний контекст + культурний контекст» [Шейгал 2004, с.10-12].

Враховуючи параметри дискурсу, виокремлюють та досліджують його певні види: військовий, критичний, науковий, педагогічний, політичний, юридичний та інші. Зазначені дискурси підлягають вербалізації, вони актуалізуються у вигляді текстів [Миронова 1997, с.15]. У нашій роботі ми розглядаємо специфіку та лінгвістичні ознаки саме політичного дискурсу.

Жоден політичний режим не може існувати без комунікації. Мова необхідна для того, щоб переконувати, давати інформацію, наказувати тощо. Специфіка політики, на відміну від інших сфер людської діяльності, полягає переважно в її дискурсивному характері: більшість політичних дій є мовними діями за своєю природою [Шейгал 2004, с.18]. І тому не випадково ряд вчених розглядає політичну діяльність як мовленнєву.

Олена Шейгал виділяє три підходи до вивчення політичного дискурсу у межах лінгвістичних досліджень:

1) когнітивний підхід, який дає можливість перейти від опису одиниць та структур дискурсу до моделювання структур свідомості учасників політичної комунікації;

2) дескриптивний підхід, який звертається до класичної методики риторичного аналізу публічних виступів; у цьому підході, розглядаються мовна поведінка політиків, мовленнєві засоби, риторичні прийоми та маніпулятивні стратегії;

3) критичний підхід, спрямований на критичне вивчення соціальної моралі, яка виражається у мові чи дискурсі; мовлення розглядається як засіб влади та соціального контролю [Шейгал 2004, с.9-10].

Політичний дискурс - це специфічний різновид дискурсу, оскільки він має на меті утримання і завоювання політичної влади [Колесникова 2011, с.68]. Отже, метою політичного дискурсу є не опис, а спонукання до дії та переконання намірів до адресата [Інжечик 2016, с.1271]. О. Шейгал, розглядаючи функцію політичного дискурсу, доводить, що основною його функцією є інструментальна – боротьба за владу, заволодіння нею та її збереження. Дана функція є глобальною по відношенню до мови, оскільки комунікативна функція охоплює мову в цілому [Шейгал 2004, с.24]. Вищевказана функція проявляється в мобілізації до дій, які стимулюють до їхніх здійснень у формі прямих звернень, гасел, закликів, законодавчих актів; з іншого боку – створюючи відповідний емоційний настрій (надія, гордість за країну, впевненість, ворожість, ненависть).

Політичний дискурс є інституційним спілкуванням, яке, на відміну від особистісно-орієнтованого спілкування, використовує певну систему професійно-орієнтованих знаків, тобто має власну «під-мову» (пареміологія, фразеологія та лексика) [Шейгал 2004, с.14]. Окрім інституціональності, до системоутворюючих ознак політичного дискурсу відноситься: театральність, авторитарність, дистанційованість, фактор мас-медіа, динамічність, езотеричність, фантомність, смислова невизначеність та інформативність. Всі перераховані ознаки мають власну специфіку, яка обумовлена інтенціональною складовою політичного дискурсу.

Виходячи з широкого розуміння даного терміну, при визначенні меж політичного дискурсу ми включаємо в нього як неінституціональні, так й інституціональні форми спілкування, якщо до політичної сфери відноситься хоча б одна з трьох складових: адресат, зміст повідомлення, суб'єкт. Під час аналізу політичного тексту і його елементів передбачається вивчення сприйняття адресатом його різних національних, політичних, економічних,

культурологічних, соціальних, мовних та інших факторів, які впливають на адекватне розуміння дискурсу.

Великий підхід базується на двох рівнях у визначенні політики:

1) офіційний рівень, у якому політика – як набір певних дій, які спрямовані на розподіл ресурсів і влади в певній країні і між країнами у світі;

2) особистісний рівень, який відображає спосіб, завдяки якому перший рівень визначення актуалізується в індивідуальній свідомості, як він проявляється в сприйнятті людиною творів мистецтва і літератури, у професійній діяльності, у взаєминах людей, у родині та в особистості в цілому [Шейгал 2004, с.23].

Політичний дискурс, у вузькому розумінні, буде обмежений лише інституційними формами спілкування, наприклад: промова президента в країні, партійна програма, звітна доповідь, указ, інавгураційна промова тощо.

Таким чином, при вузькому розумінні політичного дискурсу він буде обмежений такими формами спілкування, за яких спілкування стане складовою частиною їх організації. У цьому випадку є певний стандарт поведінки, якому властивий, зі свого боку, певний набір типових для політичної сфери мовних подій, типова тематика спілкування, типові моделі мовної поведінки при виконанні певних соціальних ролей.

Політичний дискурс, крім двох рівнів (офіційний та особистісний), на думку Олени Шейгал, має два виміри: віртуальний та реальний.

Віртуальний вимір – це семіотичний простір, який включає в себе невербальні і вербальні знаки. Їх сукупним денотатом вважається політичний світ, набір моделей мовних жанрів і дій, тезаурус висловлювань, які специфічні для комунікацій у сфері політики.

Тоді як реальний вимір - це поточна мовна діяльність у соціальному просторі, а також мовні тексти (твори), які взяті у взаємодії екстралінгвістичних, паралінгвістичних та лінгвістичних чинників і які виникають в результаті цієї діяльності [Шейгал 2004, 23].

1.1 Інституційний дискурс як окремий вид дискурсу

З позиції соціолінгвістики, науки, що займається вивченням мови в аспекті її функціонування, виокремлюють два основних типи дискурсу: персональний та інституційний. Так, науковець В.І. Карасик, говорячи про персональний (особистісно орієнтований, розмовний) тип дискурсу, зазначає, що у даному типі дискурсу в спілкуванні беруть участь комуніканти, що добре знають один одного, мовець виступає як особистість у всьому багатстві свого внутрішнього світу. Щодо інституційного типу дискурсу, науковець вважає, що тут спілкування відбувається в рамках статусно-рольових відносин, має місце «мовленнєва взаємодія представників соціальних груп або інститутів один з одним, з людьми, що реалізують свої статусно-рольові можливості у рамках складених суспільних інститутів, число яких визначається потребами суспільства на конкретному етапі його розвитку» [Карасик 2002, с.280].

І.Є. Фролова протиставляє персональний (розмовний – у її термінології) та інституційний дискурс за такими основними параметрами:

- орієнтованість: процесуальна (для персонального дискурсу) і структурна (для інституційного дискурсу);
- наявність мовленнєвих обмежень: мінімум у персональному, максимум – в інституційному дискурсі;
- зміна комунікативних ролей: відносно вільна в персональному дискурсі, відносно фіксована в інституційному;
- залежність від ситуації та контексту: значна в персональному дискурсі, мала – в інституційному дискурсі;
- телеологія: багато цілей локального порядку в персональному дискурсі і мало цілей глобального порядку в інституційному [Фролова 2009, с.70].

Крім того, персональний дискурс та інституційний дискурс можна також розмежувати за такими конститутивними факторами, як: середовище (комунікативний простір), режим (офіційність – нейтральність – неофіційність) і стиль спілкування (так звані функціональні стилі) [Приходько

2009, с.25]. Згідно фактору "середовище", персональний дискурс – це дискурс побуту, егалітарного спілкування, що здійснюється поміж комунікантами, які добре знають один одного, та спрямований на вирішення щоденних проблем і підтримки контакту. Характеристики інституційного комунікативного простору чітко й стисло виклав Р.Є. Пилипенко: "Це ієрархічно організоване середовище комунікативної та інформаційно-комунікаційної взаємодії мовців, поєднаних спільною інституційною територією, статусно-рольовими правилами поведінки, спорідненими моделями суспільних і фахових знань, а також особливим добором комунікативних стратегій і тактик" [Пилипенко 2007, с.5].

Якщо проаналізувати ці два типи дискурсу за критерієм "режим спілкування", можна стверджувати, що інституційний дискурс, на відміну від персонального дискурсу, володіє середнім і високим рівнем офіційності залежно від співвідношення статусних позицій учасників комунікації. Два названі типи дискурсу також звертаються до різних функціональних стилів. У персональному використовується літературно-фамільярний або розмовний стиль. Стильовий діапазон інституційного дискурсу досить широкий: тут фігурують офіційно-діловий, науково-професійний, публіцистичний, а також літературно-розмовний стилі. Тож інституційний дискурс використовується серед багатьох сфер людської діяльності. Для нього притаманна чітка структурованість і стереотипність порівняно із персональним дискурсом.

За Р.Водак, однією з найвідоміших спеціалістів по критичному аналізу дискурсу, головною ознакою інституційного дискурсу слід вважати його залученість до соціальної взаємодії, яка відбувається переважно всередині суспільних інститутів. Р.Водак характеризує останні як анонімні утворення, побудовані за принципами влади та ієрархії, що часто призводить до їх неефективної діяльності. Суспільні інститути при оформленні документації використовують переважно пасивні конструкції та мають власний символізм (звернення, звороти, жарти, логотипи тощо), що, на думку Водак, закликаний

маскувати конфлікти й створювати видимість гармонії і порядку [Водак 1997, с.23].

Необхідним інструментом інституційного дискурсу є система мовних засобів, завдяки якій відбувається комунікація. Таку систему називають соціолектом. В.І. Карасик звертається до думки Т. Лукманн, який визначає соціолект як "інституційний мовленнєвий стиль" та виокремлює такі його характеристики: 1) зумовленість певним стилем життя; 2) закріпленість за певними сферами спілкування; 3) вироблення специфічних показників відповідного мовленнєвого стилю – особливої конотативної насиченості стосовно слів, що виражають цінності цієї спільноти, особливих переосмислень слів, особливих правил мовленнєвого етикету тощо [Карасик 2002, с.281]. Кожен соціолект спирається на норми, правила, концепти, що задані тим чи іншим соціальним інститутом і необхідні для конструювання відповідної картини світу та способів її інтерпретації. Оскільки така мова є доступною більшою мірою тільки представникам того чи іншого соціально-комунікативного простору, то вона також є критерієм соціальної ієрархізації.

В.І. Карасик виокремлює такі види інституційного дискурсу: політичний, дипломатичний, адміністративний, юридичний, педагогічний, релігійний, спортивний, науковий, сценічний, медичний, діловий, рекламний та мас-медійний [Карасик 2002, с. 282]. Цей список не є суворим або сталим, його можна змінити або розширити. Хоча багато вчених акцентують відносність будь-якою класифікації видів дискурсу, припускаючи, що у ньому "все можливо", все ж таки інституційний дискурс та його різновиди є найбільш структурованими та програмованими.

Розрізняючи типи дискурсу з точки зору соціолінгвістики, виокремлюють персональний та інституційний тип дискурсу. Персональному типу характерне спілкування між мовцями, які добре знають один одного. Інституційний тип дискурсу являє собою статусно-орієнтований дискурс, який зводиться до зразків вербальної поведінки, що склалася у суспільстві стосовно закріплених сфер спілкування, і реалізується у контексті певної соціальної

ситуації. Інституційний тип дискурсу орудує власною субмовою – соціолектом. Вибір того чи іншого соціолекту залежить від виду інституційного дискурсу та комунікативних інтенцій мовців.

1.2 Функції політичного дискурсу

Політична мова виконує в суспільстві певні функції. Одні з них перегукуються із загальними функціями мови, інші притаманні лише їй.

У сучасній лінгвістиці підходи до визначення функцій мови звертаються до праць К. Бюлера та Р. Якобсона. К. Бюлер виходить з трьох провідних компонентів акту комунікації (відправник, напів-адресат, предмети та ситуації), відповідно до яких виокремлюються провідні функції мови: експресивна, апелятивна та репрезентативна [Бюлер 1993, 34].

За аналогією, Р.Якобсон розмежовує шість функцій мови в залежності від орієнтації на один з компонентів комунікації: адресант, адресат, референт, повідомлення, контакт, код [Якобсон 1975, с.198].

В нашій роботі ми вже зазначали, що основною функцією політичного дискурсу є його використання у якості інструмента влади (боротьба за владу, оволодіння владою, її збереження, реалізація, стабілізація або перерозподіл). Однак дана функція по відношенню до мови політики настільки ж глобальна, наскільки комунікативна функція по відношенню до мови в цілому. Тому звернемо увагу на функції мови політики як на аспекти прояву її інструментальної функції.

Російський лінгвіст Анатолій Чудінов у своїй праці «Сучасна політична комунікація» виокремлює п'ять функцій політичного дискурсу:

1) комунікативна функція, спрямована на передачу інформації, покликаної вплинути на перетворення існуючої в свідомості адресата картини політичного світу. Ця функція активно проявляється у всіх сферах комунікації, але її реалізація в кожній сфері має свою специфіку. У політичних текстах постійно можна зустріти інформацію про ті чи інші події в політичному житті

суспільства. Політики зазвичай намагаються залучити увагу до інформації, яка здатна їх уявити у вигідному світлі, і відвернути суспільну увагу від інформації, здатної завдати шкоди їх інтересам [Чудинов 2009, с.92];

2) спонукальна функція - це функція впливу на адресата. Також її називають апеллятивною, вокативною, конативною, регулятивною, інструментальною. Її завданням є мобілізація виборців для проведення певних акцій. Спонукальна функція має на меті емоційно впливати на громадян, формувати в їхній свідомості певну політичну картину світу, долати існуючі в суспільстві протиріччя [Чудинов 2009, с.93];

3) емотивна функція спрямована на вираження авторських емоцій і збудження емоцій адресата. Створення необхідного емоційного фону - це важливий підготовчий етап для подальшого переконання адресата і спонукання його до необхідних дій. Політична мова може викликати розгубленість, невпевненість і страх у політичних опонентів, що часто сприяє зміцненню влади. Загрози і обіцянки можуть стимулювати політичних опонентів до якихось дій або до відмови від протидії влади. Рівень стабільності соціально-політичної та макроекономічної ситуації може впливати на відчуття впевненості або тривожності [Чудинов 2009, с.94];

4) метамовна функція слугує для забезпечення сенсу висловлювання або слова. Наприклад, в політичних текстах нерідко можна зустріти фрагменти, в яких автор розтлумачує читачеві сенс будь-яких спеціальних понять і термінів, оскільки далеко не всі громадяни розуміють сенс ряду нових для них політичних термінів і понять. Сучасна політична мова відрізняється складним сплетінням ознак загально-використовуваної мови, особливого жаргону, офіційно-ділової і наукової мови, а тому не завжди в повній мірі зрозуміла звичайним виборцям. Тому метамовна функція характерна для зазначеного виду мовної діяльності [Чудинов 2009, с.94];

5) фактична функція слугує для встановлення і підтримки контакту між комунікантами. У цьому випадку сам факт міжособистісного спілкування, взаємні «емоційні погладження» можуть бути набагато важливіше, ніж

зміст самої бесіди. Ця функція найбільш активно говорить про себе в політичній промові, як і в будь-якій іншій, важливо, щоб співрозмовник був налаштований на сприйняття інформації, щоб підготувався до цього і уважно слухав [Чудинов 2009, с.95].

Французький психо-соціолог А. Дорна зазначає, що політичним промовам приписують наступні функції:

- 1) функція структурування (*Une fonction structurante*). Мова – це цемент політичної системи. Дискурс є необхідною умовою існування політики. Без дискурсу немає політики. Таким чином, мовлення сьогодні пов'язане з такими темами, як: спілкування всередині організації, засоби масової інформації, системи державного управління, тощо;
- 2) функція прийняття рішень (*Une fonction décisionnelle*). Головним механізмом політичного процесу є рішення. Саме тут дискурс відіграє центральну роль. Влада завжди повинна переконувати, виробляти та надавати інформацію;
- 3) функція освіти (*Une fonction pédagogique*). Ця функція є наслідком інших функцій. Політична влада, та сама політика, складається з великої дози маніпуляцій, навіть якщо вона освітня. Особливість політики полягає в тому, щоб надати згоду, щоб контролювати інформацію та сприяти зміні або відтворенню політичної системи;
- 4) терапевтична функція (*Une fonction thérapeutique*). Політичний дискурс є донором сенсу і бореться з відродженням сумнівів, прагне забезпечити постійну раціоналізацію всіх живих відносин [Dorna 1995, с.133].

Д. Грейбер у своїй праці виокремлює такі функції політичного дискурсу:

- 1) поширення інформації – не менш важлива одиниця політичного дискурсу (*information dissemination*) по відношенню до народу;
- 2) визначення порядку денного (*agenda setting*). Суть цієї функції полягає в контролі за поширенням інформації;

3) проєкція в майбутнє та минуле, що заключається у прогнозуванні політики на майбутнє, аналізуючи позитивний чи негативний досвід минулого [Шейгал 2004, с.35].

Багато лінгвістів, які досліджують політичний дискурс, виділяють ще таку функцію як функцію конструювання мовленнєвої реальності.

О. Шейгал називає цю функцію креативною, характеризуючи її як таке становище справ, при якому мовленнєва сутність виявляється первинною по відношенню до позамовленнєвих, та вважає, що багато «зразково та взагалі, вся історія утопічного соціалізму - яскраве підтвердження креативної функції мови [Шейгал 2004, с.39].

Тісно пов'язана з креативною функцією магічна функція, яка проявляється у формах табу: молитви, клятви, присяги. Віра в магію слова притаманна й сучасній людині, яка є складовою не лише релігійного дискурсу, а й політичного.

Варто відмітити, що мовленнєва реальність може проявлятися двома шляхами: тоталітарним і демократичним. Саме тоталітарно-політичний дискурс за певними параметрами наближається до релігійного. Також ще одним аспектом такого прояву є сприйняття політичного лідера, вождя як божество, який наділений надприродними можливостями [Ключарев 1995, с.215].

Таким чином, найважливішою функцією політичного дискурсу є функція політичної пропаганди, переконання та впливу. Дискурс, це – суттєва складова соціокультурної взаємодії, характерними рисами якої є інтереси, цілі, стилі і формування такої суспільної думки, що потрібна для автора дискурсу.

1.3 Жанри політичного дискурсу

Існують різноманітні класифікації жанрів дискурсу. Виокремлюють усні та письмові жанри. Е.А. Земская класифікує їх наступним чином: інтерв'ю, дискусія, розмова, доповідь, репортаж, розповідь [Земская 2004, с.39-56]. Інші

науковці доповнюють цю класифікацію іншими типами жанрів: рекламний виступ, передвиборчий виступ, проповідь і т.д.

Вважаємо, що навіть при першому перегляді можливих форм письмової комунікації у політичному дискурсі можна продовжити цей перелік за рахунок таких жанрів, як листівка, програма, маніфест, статут. Усна частина політичного дискурсу передбачає такі основні жанри – дебати, промови, телефонна розмова, нарада, конференція. Поділ політичного дискурсу на усний і письмовий дещо штучний, тому що деякі жанри об'єднують обидві форми спілкування. З появою інтернету можемо також говорити про блогінг, як про особливий вид комунікації політика з електоратом. Взагалі представленість інформаційних ресурсів політичного Інтернету достатньо широка і безперервно збільшується. Це сайти органів влади та її представників; сайти політичних партій і політичних напрямів; персональні сайти політичних діячів різного рівня; інформаційно-аналітичні політичні сайти; блоги політичних діячів; політична реклама, новинні стрічки та ЗМІ; сайти передвиборчих кампаній та ін [Морозова 2011].

Щодо виокремлення жанрів політичного дискурсу, то А.Г.Алтунян пропонує наступну класифікацію основних жанрів політичного дискурсу: реклама, лозунг, листівка, політичні промови, політичні статті, політична публіцистика, інформаційні статті, політичні новини [Алтунян 2006, с. 21].

Структуруючи жанровий простір політичного дискурсу Е.І. Шейгал у своєму дослідженні «Семіотика політичного дискурсу» використовує наступні параметри виокремлення жанру: 1. Інституціональність; 2. суб'єктно-адресатні відношення; 3. соціокультурний аспект; 4. локалізація подій [Шейгал 2004, с. 7-11].

Диференціюючи за інституціональним параметром, вона виокремлює наступні жанри політичного дискурсу:

- розмови про політику у колі родини та друзів (анекдоти, плітки);
- листівки та графіті;

- телеграми та листи громадян, в яких вони виражають свою підтримку або протест;

- політичний скандал;
- прес-конференція;
- публічні політичні дискусії;
- публічні виступи та промови політичних лідерів;
- закони, накази та інші політичні документи;
- міжнародні перемовини, офіційні зустрічі керівників держав.

Відповідно до суб'єктно-адресатного параметру Е.І. Шейгал виділяє такі жанри політичного дискурсу, які характеризуються наступними параметрами:

- 1) комунікацією між груповими суб'єктами: петиція; звернення; листівка; наказ виборцям; виступи на мітингах; голосування.
- 2) комунікацією між агентами інституцій: кулуарне обговорення; службове листування; парламентська дискусія; зустрічі політичних діячів; доповіді на з'їздах.

На основі соціокультурних диференційних параметрів виокремлюють жанри:

- жанри дискурсу влади;
- жанри дискурсу опозиції.

Диференціація жанрів політичного дискурсу за допомогою локалізації подій дає змогу виокремити наступні жанри політичного дискурсу:

- ритуальні (інавгураційна промова, традиційне радіо- і теле- звернення);
- орієнтаційні жанри (конституція, наказ, домовленість, доповідь);
- агональні жанри (парламентські дебати, рекламна промова, гасло).

Основними жанрами політичного дискурсу, з точки зору головної інтенції боротьби за владу, є дебати, публічні промови політиків, гасла та голосування. До центру належать такі жанри як коментування, обговорення, інтерпретація, які можна охарактеризувати як реакцію на дії політиків. Периферія жанрів політичного дискурсу складається з інтерв'ю, аналітичних статей, мемуарів, графіті, карикатур [Ончуленко 2011].

Деякі вчені виокремлюють карикатуру як особливий жанр політичного дискурсу. Багато дослідників виокремлюють такий жанр політичного дискурсу як інавгураційне звернення. Інавгураційне звернення марковане одиничним адресантом, пов'язане з певною політичною подією, фіксоване в темпоральному та вокативному плані. Ми б хотіли також виокремити такі жанри політичного дискурсу як доповідь президента про стан в країні та теледебати. Наведені жанри є фіксовані у просторі та часі, марковані адресованістю та пов'язані з певними політичними подіями в країні.

Публічний політичний виступ відноситься до такого виду політичних технологій, у якому практично відсутній зворотній зв'язок між відправником та отримувачем повідомлення (за виключенням криків та інших емоційних проявів), виступ не можна скорегувати, миттєвий аналіз аудиторії також практично неможливий. Реакція, зазвичай, може проявитись тільки у наступній підтримці чи не підтримці лідера, таким чином, стратегічне планування виступу є найважливішим фактором [Мальшева 2009].

Публічні виступи поділяємо умовно на підготовлені та непідготовлені. До підготовлених публічних виступів відносяться: політична промова. Мітингова промова, інавгураційне спілкування та промови з приводу урочистих подій.

Політична промова — це заздалегідь підготовлений гостро політичний виступ з позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, конкретними фактами, з накресленими планами, перспективою політичних змін. Політичною промовою може бути парламентський виступ як публічне намагання переконати аудиторію у доцільності певної ідеї, заходів, дій. Для цього використовуються оригінальні пропозиції, аргументи, несподівані думки, емоційний виклад, швидка реакція, "рамка" мовного етикету [Демьянков 1989].

Мітингова промова — це запальний виступ, переважно на гострополітичну, актуальну для суспільства або певної частини громадян тему, зрозумілою для мас мовою, з емоційно-експресивними оцінками.

Промовець має на меті спонукати людей до певних дій або законотворців — до прийняття відповідних законів.

Одним з видів політичного дискурсу є також післявиборче (інавгураційне) спілкування. Інавгураційне спілкування є дискурсивним типом, що тільки формується, і знаходиться на стадії формування принципів організації та функціонування цього феномену в жанровій системі політичного дискурсу [Маркова 2005]. Традиційно інавгураційну промову відносять до урочистої риторики.

Промови з приводу урочистих подій. Це промови, які присвячені трагічним чи щасливим подіям у житті країни і пов'язані з її народом.

Так Е.І. Шайгал, відносить інавгураційну промову до «епідектичної риторики, яка згідно з Арістотелем, є промовою на якомусь урочистому заході, відноситься до теперішнього часу, має піднесений стиль, вдаючись до посилення та перебільшення» [Шейгал 2004, с.323-324].

Інавгураційна промова об'єднує аудиторію слухачів як єдиний народ, перераховує традиційні цінності; викладає політичні принципи, якими керуватиметься нова адміністрація; показує, що президент цінує вимоги та обмеження своїх виконавчих функцій; досягає цих цілей за допомогою засобів, відповідних урочистій промові, зосереджує увагу на сьогодні, об'єднуючи минуле і майбутнє, вихваляючи інститут президентства і модель уряду.

Непідготовленими виступами є коментарі, політичні інтерв'ю, телефонні розмови та інші.

Висновки до першого розділу

Хоча політичний дискурс - це феномен, з яким суспільство стикається кожен день, можна припустити, що точного визначення поняття «політичний дискурс» не існує. Спеціальні мовленнєві та мовні моделі відрізняють політичний дискурс від інших дискурсів. Політичний дискурс обмежений

професійними рамками діяльності політиків. Політичний дискурс являє собою одну з різновидів інституційного дискурсу. Політична комунікація може бути також віднесена до інституційної форми спілкування тому, що вона характеризується соціальними правилами і конкретними межами функціонування.

Згідно з точками зору лінгвістів можна виділити такі основні функції політичного дискурсу, як: комунікативна, спонукальна, емотивна, метамовна, фактична, креативна та магічна. Найважливішою функцією політичного дискурсу є функція політичної пропаганди, переконання та впливу.

Жанровий спектр політичного дискурсу дозволяє виокремити усні (дебати, промови, телефонна розмова, нарада, конференція) та письмові жанри (листівка, програма, маніфест, статут). Кожен з жанрів політичного дискурсу має певні особливості використання, завдяки чому створюється імідж політика, досягаються його авторитет і популярність серед широкого загалу, формується і збагачується досвід політичної діяльності, досягається успіх у ній. А головне – використання тих чи інших жанрів також вимагає врахування індивідуальних, у тому числі психологічних, особливостей політика.

РОЗДІЛ II. МОВНА ОСОБИСТІТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Традиція вивчення мовної особистості зародилася в роботах В. фон Гумбольдта, В.Виноградова, Ю. Караулова, О. Леонтьєва, Г. Богінатаіна. Складниками будь-якої мовної особистості є соціальні, філософські, психологічні, культурологічні та інші аспекти. Як зауважує С. Воркачов, у понятті «мовна особистість» відображаються філософські, соціологічні й психологічні погляди на сукупність фізичних та духовних властивостей людини, які становлять якісну визначеність. Виходячи з цього, під мовною особистістю розуміють людину як носія мови, як комплекс психофізичних

властивостей індивіда, які дозволяють їй створювати і сприймати мовні повідомлення [Воркачев 2001, с.68].

Теоретичне осмислення досліджуваного феномена відбулося у 80-х роках ХХ століття. Уперше дефініція поняття «мовна особистість» з'явилася в праці Г. І. Богіна під назвою «Современная лингводидактика» [Богін 1980, с.61]. Дещо уточнено її, а також висвітлено загалом концепцію мовної особистості в лінгводидактиці в його докторській дисертації. Він розуміє мовну особистість як людину, яку розглядають із погляду її готовності здійснювати мовні вчинки, створювати й сприймати твори мовлення [Богін 1982, с.15].

Згодом Ю. М. Караулов заснував потужну наукову школу «Русская языковая личность», створивши теорію мовної особистості. У відомій праці «Язык и личность» учений подає таку дефініцію поняттю: «Языковой личностью можно называть совокупность (и результат реализации) способностей к созданию и восприятию речевых произведений (текстов), различающихся: а) степенью структурно-языковой сложности, б) глубиной и точностью отражения действительности и в) определённой целевой направленностью» [Караулов 1987, с.245]. Проте, в цій же роботі вченого наявне й інше тлумачення терміна: «... языковая личность есть личность, выраженная в языке (текстах) и через язык, есть личность, реконструированная в основных своих чертах на базе языковых средств» (4, с.38). К. В. Іванцова зауважує, що пізніші тлумачення феномена лише доповнюють дефініцію Ю. М. Караулова (І. Е. Клюканов, О. А. Єремєєва, М. Д. Голєв). В інших дефініціях наголошується на власне мовних складниках або беруться до уваги позамовні компоненти особистості (М. В. Бороденко, О. В. Барсукова, С. Ю. Годунова, А. Р. Єрошенко) [Іванцова 2010, с.26].

За Ю. М. Карауловим, мовна особистість як об'єкт вивчення передбачає три рівні абстракції: як індивідуум та автор текстів; як носій мови, типовий представник мовної спільноти; як представник людського роду загалом. У подальших сучасних розробках дослідники починають зіставляти

реального та узагальненого носія мови (В. П. Нерознак, І. І. Сентенберг, О. А. Ворожбитова, О. М. Шевченко) у відповідних термінах (ідіолектна / індивідуальна і полілектна / колективна / групова / типова / сукупна мовна особистість). Така полісемія та синонімія ускладнюють послуговування терміном «мовна особистість». Можна погодитися з міркуванням К. В. Іванцової стосовно перспектив використання аналізованої термінологічної одиниці у тлумаченні, запропонованому Ю. М. Карауловим і підтримуваному цією дослідницею. Йдеться про розуміння мовної особистості як носія мови, охарактеризованого на основі створених ним текстів з кута зору використання в них системних засобів певної мови для відображення бачення довкілля й для досягнення конкретної мети, як особистості в сукупності соціальних та індивідуальних рис, відображеної у створених нею текстів [Русский язык энциклопедия 1997, с.671].

С. Г. Воркачов та В. І. Карасик трактують мовну особистість із лінгвокультурологічних позицій, звертаючи особливу увагу на те, що це носій національно-культурних, культурно-мовних цінностей, знань, відображених переважно на лексико-семантичному рівні [Карасик 2003, с.362].

Ю. М. Караулов вважає мовну особистість наскрізною ідеєю, яка пронизує всі аспекти вивчення мови та одночасно руйнує межі між дисциплінами, що вивчають людину, оскільки неможливо її вивчати поза мовою [Караулов 1987, с.3].

Мовна особистість як об'єкт лінгвістичного вивчення дозволяє на систематичній основі розглядати як взаємодіючі усі чотири фундаментальні мовні аспекти – історичний, соціальний, психологічний, системно-структурний. По-перше, тому, що особистість є осередком і результатом соціальних законів. По-друге, тому, що вона є продуктом історичного розвитку етосу. По-третє, з причини приналежності її мотиваційних нахилів, що виникають із взаємодії біологічних спонукань із соціальними та фізичними умовами, - до психологічної сфери. По-четверте, у силу того, що особистість є

творцем і користувачем знакових, тобто системно-структурних за своєю природою, утворень [Караулов 1987, с.21-22].

О. Лавриненко обґрунтовує доцільність використання поняття «профіль мовної особистості», під яким розуміє «специфічний тип функціонального співвідношення між когнітивним, мотиваційним та емоціональним компонентами мовної особистості, який зумовлюється ступенем розвитку кожного з цих компонентів і визначає низку психологічних якостей мовної особистості»[Лавриненко 2015].

Поміж загальних характеристик мовної особистості доцільно виокремити такі:

- усвідомленість, відповідальність, самодостатність, дієвість, творчість, естетичність;
- мовна відкритість і доступність; соціально-діяльна спрямованість; адаптивно-акумулююча характеристика; соціально-культурна пізнавальна мотивація; мисленнєва індивідуалізація світу як особистісно-мовна стимуляція пізнання та формування стилю мислення, який відповідає специфіці духовного світу мовної особистості; культурно-репрезентативна якісна визначеність мовної особистості; естетико-мовний профіль особистості [Голуб 2008, с.146];
- «мовна особистість не є вродженою, вона формується і розвивається у процесі навчання, виховання, спілкування, тобто у різних видах діяльності» [ФМОНРВЕ 2008, с.42-43];
- «про конкретну мовну особистість можна говорити лише у випадку реалізації її мовленнєвих здібностей у конкретному професійному дискурсі» [Дроздова 2010, с.84];
- «мовна особистість є видом повноцінного представлення особистості, що містить у собі й психічний, і соціальний, і етичний і інші компоненти, але заломлені через її мову, її дискурс» [Петлюченко 2009, с.87].

На формування мовної особистості мають вплив об'єктивні, тобто незалежні від особи мовця, і суб'єктивні чинники. До об'єктивних чинників дослідники відносять:

- стан самої мови, її унормованість і наступну кодифікацію, рівень розвитку і досконалість її підсистем, стилістична диференціація, отже, придатність мови як мовної картини особи і світу для забезпечення всіх мовних потреб громадянина;
- сприятлива для життя і розвитку певної мови суспільно-політична ситуація;
- традиції суспільного використання мови;
- повноцінне функціонування мови в усіх сферах життя: державницькій, політичній, правовій, економічній, науковій, освітній, культурно-мистецькій, творчій, виробничій, побутовій та ін.

До суб'єктивних чинників, що впливають на формування мовної особистості, належать:

- здатність мовця здобувати мовну освіту й досконало володіти мовою;
- внутрішню готовність мовця здобувати мовну освіту і мовне виховання та досконало оволодівати мовою;
- моральну потребу мовотворчо вдосконалювати і виражати свою особистість;
- розуміння мовних обов'язків громадянина і виконання їх;
- активне ставлення до мови, належний рівень мовної культури.

2.1 Проблема мовної особистості в гуманітарних науках

Складниками будь-якої мовної особистості є соціальні, філософські, психологічні, культурологічні та інші аспекти. Як зауважує С. Воркачов, у понятті «мовна особистість» відображаються філософські, соціологічні й психологічні погляди на суспільно значущу сукупність фізичних та духовних властивостей людини, які становлять її якісну визначеність. Виходячи з цього,

під мовною особистістю розуміють людину як носія мови, як комплекс психофізичних властивостей індивіда, які дозволяють їй створювати і сприймати мовні повідомлення [Воркачев 2001, с. 70].

К. Іванцова зауважує, що використання терміна «мовна особистість» у низці галузей науки – лінгводидактиці й психолінгвістиці, стилістиці художнього мовлення й лінгвокультурології, комунікативній лінгвістиці та лінгвоперсонології – свідчення неабиякої затребуваності звернення до «людського чинника» в мові, маркування антропологічного ракурсу досліджень. Таку «популярність» термінологічного словосполучення пояснюють його синтезуючим характером, який відображає міждисциплінарність сучасних досліджень людини, інтеграцію гуманітарних наук, а всередині лінгвістики – інтеграцію різних її розділів [Іванцова 2010, с. 24]. На цьому ж наголошує І. Колтуцька, зазначаючи, що у всіх дисциплінах, пов'язаних із мовою, – у психології, філософії, дидактиці – увагу привертають дослідження, «кінцева мета яких максимально детально описати мовну особистість, реконструюючи її специфічні риси з певного текстового масиву, у якому зафіксовані ті чи інші типи дискурсів» [Колтуцкая 2013, с. 294]. Загалом поняття мовна особистість має інтегральний характер і підтверджує тенденцію сучасної науки до синтезу, міждисциплінарної інтеграції знання, розширення та укрупнення об'єкта дослідження, що відрізняє її від попередніх тенденцій до атомізму, детального аналізу, надмірної диференціації [Ольшанский 2004, с. 12]. Сказане вище підтверджує можливість вивчення мовної особистості багатьма суміжними науками про людину.

Різні підходи до вивчення мовної особистості репрезентовано низкою праць вітчизняних та зарубіжних авторів (Є. Боринштейн, С. Голик, І. Голубовська, О. Глазова, Г. Емірсуїнова, Л. Засекіна, М. Іваницька, В. Карасик, О. Куварова, В. Махінов, Е. Паніткова, І. Синиця, В. Шевцова, І. Ярошук, та ін.). Е. Паніткова, дослідивши соціально-філософські й лінгво-філософські аспекти рівнів конструювання реальності мовною особистістю, дійшла висновку, що діалектичний зв'язок індивідуального та соціального

виражається в тому, що назване поняття може застосовуватися для позначення як індивідуального для кожного мовця способу використання мовних засобів, так і когнітивно-дискурсивного інваріанта. У межах теорії соціального конструювання реальності мовна особистість розуміється як потенційно або актуально залучений до взаємодії з іншими суб'єкт, який за допомогою мови здійснює осмислення, концептуалізацію світу, спілкування з іншими особистостями, а також самовираження за допомогою тих способів, які притаманні людській мові загалом, національній мові, мові різних соціальних спільнот, а також властиві мові даного індивіда [Паниткова 2012, с. 206]. З цього кута зору можна говорити про те, що, включаючись у соціальні відношення, будь-яка людина стає особистістю й бере участь у конструюванні реальності, у створенні сенсу життя.

У соціології й філософії мовну особистість розглядають як суб'єкт суспільних відносин, у тому числі з боку впливу на неї і на її соціально-культурну діяльність мовної культури національно-соціальної групи, до якої належить ця особистість [Іваницька, с. 152]. З кута зору філософії, мовна особистість – системне утворення, якому властиві комунікативність, пізнавальні мотиви, демонстративність, почуття реальності, естетична спрямованість, ментальність [Боринштейн 2001, с.126].

У соціології мовну особистість розглядають як систему, яка виникає в суспільстві й розвивається, ґрунтуючись на здатності вираження й закріплення соціальних відносин і взаємодій, як умову та продукт культури. Соціальну роль людини розуміють як схвалений суспільством еталон поведінки, який відповідає конкретній ситуації спілкування й соціальній позиції особистості, тобто її статусу [Горелов 2005, с.149]. Таким чином, соціальна роль пов'язана із соціальним статусом, який характеризує місце людини в соціальній ієрархії суспільства. Вирізняють три іпостасі мовної особистості залежно від інтеракції людини: Батько, Дорослий, Дитина.

Дослідники вважають, що, з одного боку, мовна культура особистості залежить від соціального статусу і її ролі в суспільстві, а з іншого – сама мова

формує та визначає соціальне існування особистості [Боринштейн 2004, с. 49]. Мовлення – найважливіша характеристика соціального статусу людини. Соціальний статус у тій чи тій формі закріплений у семантиці багатьох мовних одиниць. Соціальна індикація мовлення прослідковується у фонетиці, лексиці та граматиці [Карасик 1991, с.58]. Статусні відносини людей відбивають суспільний устрій, що впливає на мовну культуру особистості. Мова соціального статусу, наголошує В. Карасик, являє собою складну систему значень співвідносної нерівності між учасниками спілкування. Такі значення виражаються в стилі життя, культурних цінностях, нормах поведінки і тому широко репрезентовані в мові [Карасик 1991, с. 322].

Торкаючись питання соціального аспекту вказаного об'єкта дослідження, необхідно наголосити на тому, що основним засобом перетворення індивіда в мовну особистість є його соціалізація, яка охоплює такі моменти:

- процес включення людини в певні соціальні відношення, у результаті чого мовна особистість є певним чином реалізацією культурно-історичного знання суспільства;
- активна мовленнєво-мисленнєва діяльність за нормами і законами етномовної культури;
- процес засвоєння законів соціальної психології народу.

Два останніх моменти відіграють особливу роль у становленні мовної особистості, оскільки засвоєння національної культури й формування соціальної психології можливі тільки за допомогою мови [Азарова 2005].

У психології мовну особистість трактують як сукупність пізнавальних, емоційних та мотиваційних властивостей, що забезпечують мовну компетенцію людини як носія певного національно-культурного простору [Засекіна 2007, с. 83]. Скажімо, Л. Засекіна вважає мовною особистістю суб'єкт, мова якого найповніше відтворює культурну спадщину свого народу, що виявляється у вербальних та екстра-лінгвістичних елементах комунікації,

мовних стереотипах, правилах етикету. У психології розроблено різні класифікації характерів, кожен з яких має вияв у комунікації.

З кута зору культурології мовна особистість досліджується як певний лінгво-культурний типаж, під яким розуміють узагальнених представників конкретних груп суспільства, поведінка яких втілює в собі норми лінгво-культури в цілому та впливає на поведінку всіх представників суспільства [Карасик 2007, с.49]. Досліджують мовну особистість інтелігента, аристократа, філософа, ученого, підприємця, адвоката, сноба, учителя, перекладача, телеведучого, політика, археолога тощо. Як об'єкт лінгвокультурології в межах мовної особистості вирізняють російську мовну особистість, мовну особистість Західної та Східної лінгвокультур, етносемантичну особистість, словникову особистість (Ю. Караулов, Т. Снітко, С. Воркачов, В. Карасик).

Розмірковуючи про ємність феномену «мовна особистість», дослідники акцентують свою увагу на тому, що людина – найскладніша з усіх, відомих науці, оскільки її існування не вкладається ні в соціальні, ні в природні, біологічні закономірності, ні навіть у єдність тих та інших. Рівень складності цієї системи робить необхідним перетин філософського, психологічного, педагогічного, етичного, естетичного та культурологічного аспектів її аналізу [Цуцьева 2014, с. 182].

На думку Т.Плавської, характер мовної особистості, крім мовної компетенції, ступеня знайомства комунікантів, стійких смаків і звичок, визначають національна належність, соціально-культурний статус, біолого-фізіологічні дані, психологічний тип [Плавская 2009, с.35]. Соціально-культурний статус, під яким розуміють соціальну належність людини, її освіту, професію, посаду, – одна з найважливіших ознак, яка формує мовну особистість індивіда. Це пояснюється тим, що специфіка професії не може не накладати відбиток на її свідомість, мовленнєву поведінку, що, у свою чергу, закріплює за кожною особистістю певну соціальну позицію в суспільстві. Професія суттєво впливає на формування мовної особистості, а також

породжує певні очікування оточення з приводу поведінки індивіда в тій чи тій ситуації спілкування [Плавская 2009, с. 36].

2.2 Особистість політичного лідера в сфері політичної діяльності

Політичне життя динамічне та мінливе. У ньому беруть участь люди, соціальні групи, еліти зі своїми надіями, очікуваннями, рівнем культури і освіти. Тут переплітаються і борються інтереси різних соціально-політичних сил.

Політика, як і будь-яка інша сфера суспільного життя, підпорядковується певним правилам, і будь-яка людина в цілому змушена діяти відповідно до них. Для опису цього аспекту політичних відносин використовуються поняття ролі і статусу.

Залежно від ступеня залученості особистості в політику можна виділити кілька типів політичних ролей:

- рядовий член суспільства (не впливає на політику, але зацікавлений в ній);
- людина, що складається в громадській організації або русі (побічно включений в політичну діяльність, якщо це впливає з його ролі як члена організації);
- громадянин, який складається в виборному органі або є активним членом політичної організації (цілеспрямовано і з власної волі включений до політичного життя в тій мірі, в якій вона відбивається на житті цієї політичної організації або органу);
- професійний політик (політична діяльність є не тільки головним заняттям і джерелом існування, але і є власне смислом життя);
- політичний лідер (здатний змінити хід політичних подій і спрямованість політичних процесів).

Якщо звернутися до термінології, то «політик» та «лідер» за своїм первинним значенням мають багато спільного. Термінологічний словник

української мови дає визначення політику як *«особа, яка професійно займається політичною діяльністю, обіймає чи прагне до певної громадської посади»*. Академічний словник трактує поняття «лідер» як : *«той, хто стоїть на чолі політичної партії або іншої певної суспільно-політичної організації»* [Академічний тлумачний словник 1970].

У сучасній науці існує кілька трактувань явища політичного лідерства:

- постійний пріоритетний вплив з боку певної особи на суспільство, організацію або групу;
- керуючий статус, соціальна позиція, пов'язана із прийняттям рішень, становища у суспільстві, що характеризується здатністю особи, яка обіймає цей пост, направляти та організовувати колективну поведінку громадян;
- особливий вид підприємства, здійснюваний на політичному ринку, при якому політичні підприємці у конкурентній боротьбі обмінюють свої програми вирішення суспільних питань і задач, та передбачувані способи їх реалізації на керуючих посадах;
- символ спільності і зразок політичної поведінки групи, здатний реалізувати її інтереси за допомогою влади.

Політичний лідер є одночасно і суб'єкт і об'єкт політичного процесу. Як суб'єкт політичного процесу, завдяки своїм непересічним якостям і в результаті суспільного вибору, він стає на чолі соціально-політичного руху задля реалізації інтересів людей, які його обрали; наділяється правом направляти волю, зусилля, інтелект людей, оперувати матеріальними та фінансовими цінностями. Як об'єкт політичного процесу, політичний лідер має свої соціальні та часові масштаби, в основі яких полягає ефективність його діяльності для задовільнення запитів та інтересів тієї частини суспільства, яка вдається до його послуг; у вирішенні тих чи інших проблем завжди відчуває вплив і тиск різних зацікавлених сторін.

Політичне лідерство відрізняється від інших форм лідерства лише тим, що воно має місце в політичній сфері життя суспільства. До особливостей політичного лідерства відносяться наступні:

- політична діяльність розгортається в рамках суспільства, торкається величезної кількості людей. Внаслідок цього політичний лідер практично не може впливати на людей безпосередньо. Його вплив здійснюється за допомогою ЗМІ, пропаганди, довірених осіб;

- в силу влади, якою володіє лідер, і необхідності впливу на велику кількість людей він завжди має помічників: аналітиків, експертів, іміджмейкерів, спічрайтерів (авторів промов), які допомагають йому вибудувати той образ, який пропонується масі;

- лідер зацікавлений в тому, щоб його підтримувало якомога більшу кількість людей, а тому він прагне заручитися підтримкою різні соціальні групи. Тому діяльність політичного лідера завжди несе багато-рольовий характер.

В процесі діяльності політичні лідери виконують соціально значущі функції, такі як:

1) інтегративна функція (об'єднання різних груп інтересів на основі базових цінностей та ідеалів, визнаних усім суспільством);

2) орієнтаційна функція (розробка політичного курсу, який відображає тенденції прогресу та потреби груп населення);

3) інструментальна функція (визначення методів реалізації поставлених перед суспільством задач);

4) комунікативна функція (забезпечення стійких форм політичної самоорганізації на основі тісних контактів з суспільством, різними організаціями та групами);

5) функція мобілізації (ініціювання необхідних змін за допомогою створення розвинених стимулів для населення);

6) функція гаранту справедливості, законності та порядку (забезпечення захисту населення від бюрократії, беззаконня, порушення прав та свобод особистості).

Прояви політичного лідерства досить різноманітні. Спроби типологізації цього складного явища обумовлені прагненням прогнозувати розподіл

поведінки лідерів на основі тих чи інших ознак. Однією з загальнопоширених класифікацій політичних лідерів виступає типологія, в основі якої лежить їх імідж (англ. Image - образ). Німецький політолог М. Херманн, класифікує типи політичних лідерів за такими критеріями:

- *Лідер-прапорносець* (ідейний натхненник, вождь народних мас. Такий лідер самостійний, критичний в оцінках дійсності, знає, як виправити ситуацію; чітко визначає мету своєї діяльності; здатний захопити маси по шляху до мети);
- *Лідер-служитель* (насамперед прагне забезпечити інтереси його групи прихильників. Лідер прагне вміло служити своїм прихильникам, не забуваючи при цьому йти назустріч побажанням виборців);
- *Лідер-торговець* (оточує себе командою компетентних професіоналів-помічників, що визначають найбільш ефективні шляхи соціально-економічного розвитку суспільства. Він вміє яскраво піднести і вигідно «продати» свої ідеї і плани, залучаючи прихильників);
- *Лідер-пожежник* (найкраще проявляє себе в кризових ситуаціях. Він ефективно діє згідно «обстановці»; швидко вирішує нагальні проблеми. Такими рисами повинні володіти більшість сучасних лідерів)[Hermann 1986].

2.3 Ідентифікація як об'єкт міждисциплінарного аналізу

Дослідження ідентичності - її змісту, механізмів формування, функцій - приваблювало і продовжує привертати увагу психологів, філософів, соціологів, антропологів, політологів.

Поняття ідентифікації було запозичене з психоаналізу. Цей термін вперше був введений З. Фрейдом в роботах «Толкование сновидений» і «Групповая психология и анализ эго». У праці «Толкование сновидений», що з'явилася на рубежі XIX-XX століть, Фрейд вперше використав термін «ідентифікація», під яким розумів «неосознаваемое отождествление субъектом себя с другим субъектом и считал её механизмом усвоения

ребёнком образцов поведения значимых других, формирования супер-эго » [Соболь 2013, с.75].

Загальною для соціальних наук прийнята точка зору, яка спирається на теорію Е. Еріксона, який визначив особистісну ідентичність як внутрішню безперервність і самототожність особистості, що розвивається на всіх етапах життєвого шляху людини. Спираючись на роботи Еріксона, можна виокремити декілька основних характеристик особистісної ідентичності. Ідентичність є результатом активного процесу, що відображає уявлення суб'єкта про себе, свого шляху розвитку, і супроводжується відчуттям сильного «Я» у власній безперервності, тотожності і визначеності, що дає можливість суб'єкту сприймати своє життя, як досвід тривалості і єдності свідомості, цілісності життєвих цілей і повсякденних вчинків, дій і їх значень, які дозволяють послідовно діяти [Ericson 1980, с.35]. Згідно Еріксону, зазначає Т.М. Буякас, цей процес організації найрізноманітнішого життєвого досвіду забезпечує людині почуття іманентної ідентичності [Буякас 2000, с.56].

Н.В. Антонова погоджується з визначенням Дж. Марсія, який трактує ідентичність як структуру еґо - внутрішню, динамічну організацію потреб, здібностей, переконань та індивідуальної історії [Антонова 1996, с.132]. На думку Ю.П. Поваренкова, для операціоналізації поняття ідентичності Дж.Марсія висунув припущення, що дана гіпотетична структура проявляється феноменально через спостережувані патерни «рішення проблем». Рішення кожної, навіть незначної життєвої проблеми, робить певний внесок у досягнення ідентичності. За міру прийняття все більш різноманітних рішень щодо себе та свого життя, розвивається структура ідентичності, підвищується усвідомлення своїх сильних і слабких сторін, цілеспрямованості і осмисленості свого життя [Поваренков 2003, с.156].

Л.Б. Шнейдер пов'язує ідентичність з самосвідомістю і визначає її як складний феномен, складну психічну реальність, що включає символічні і раціональні рівні свідомості, індивідуальні та колективні, онтогенетичні та філогенетичні підстави. Також, Л.Б. Шнейдер вважає, що ідентичність

виступає психічним компонентом самосвідомості, що формується і існує в світі людини. Ми знаємо, хто ми, усвідомлюємо свою ідентичність в світі людей, професій, націй та інше [Шнейдер 2001, с.64-78].

Згідно з концепцією В.С. Мухіної, ідентифікація також є центральним механізмом структурування самосвідомості [Мухіна 1999, с.248].

Ю.П. Поваренков звертає увагу на те, що у роботах А. Ватермана більшою мірою акцентується ціннісно-вольовий аспект розвитку ідентичності. Він вважає, що ідентичність пов'язана з наявністю у людини чіткого самовизначення, що включає вибір цілей, цінностей і переконань, якими людина оперує в житті. Цілі, цінності і переконання А. Ватерман називає елементами ідентичності. Вони формуються в результаті вибору серед різних альтернативних варіантів в період кризи ідентичності і є підставою для визначення життєвого напрямку, сенсу життя [Поваренков 2003, с.160].

За визначенням Е.Т. Соколової, ідентичність - це стійко пережита тотожність «Я» в часі і просторі. Воно передбачає автентичність самосприйняття, високий рівень інтеграції приватних динамічних і суперечливих образів «Я» в єдину зв'язну систему, завдяки чому оформляється і зберігається стійке, узагальнене і цілісне індивідуально-особистісне самовизначення, підтримуване і розділяється спільністю інших значимих [Соколова 2001, с.3].

Є.І. Кузьміної здійснюється інтерпретація категорії ідентичності з опорою на рефлексивно-діяльнісну методологію аналізу психології волі:

- 1) основу буття становить свобода;
- 2) свобода виявляється через вибір;
- 3) вільний вибір передбачає відповідальність. Відповідальність представляється в формі переживання;
- 4) відповідальність за свій вибір несе конкретна людина: «Я» (самосвідомість);
- 5) обираючи, «Я» здійснює самовизначення, самоорганізується і персоналізується;

б) самовизначення в різних ситуаціях, персоналізація через відносини з іншими, самоорганізація як придбання стійкої структури і форми інтегрується в ідентичність. Ідентичність характеризує актуальний стан людини, якісну визначеність «Я» в переживанні, «Я»-цілісності і тотожності на зрізі життєвого шляху [Кузьміна 1994, с.67].

Одні з перших вживань терміна «політична ідентичність» з'явилися в Міжнародній енциклопедії соціальних наук [IEOTSS 1968], де Дж. Б'юкенен в статті «Політична ідентифікація» розглядав політичну ідентифікацію як «ідентифікацію особистості з групою», включаючи клас, релігію, партію [Buchanan 1968]. Там же була опублікована стаття Е. Еріксона «Психосоціальна ідентичність», присвячена рольової інтеграції індивіда в його групу [Erikson 1968].

Політична ідентифікація в загальному сенсі розуміється як процес становлення уявлень індивіда про себе і про своє місце в світі, зауважує О.В. Попова [Попова 2002, с.7] Варто зазначити, що важливу роль в структурі політичної ідентифікації грає саморефлексія про стосунки з власною і статусною референтною групою. А співвідношення з даними групами можливо тільки в рамках соціуму. Саме тому формування політичної ідентичності тісно пов'язане з формуванням соціальної ідентичності людини. І.С. Семененко вважає, що соціальну ідентичність становить сукупність уявлень індивіда про своє місце в соціумі, уявлення про норми і цінності, які затверджуються при співвіднесенні себе з суспільно-значущими культурними орієнтирами, соціальними інститутами і моделями поведінки в публічній сфері [Семененко 2010, с.42].

На думку С.І. Семененко, політична ідентичність затверджується в процесі співвіднесення людини з політичними інститутами і безпосередньо пов'язано зі ступенем його залученості в політико-інституційний взаємодії в рамках політичної спільності [Семененко 2011, с.9]. Політична ідентичність спирається на самоідентифікацію з виступаючими від імені громадян суб'єктами політичного процесу - партіями, масовими рухами, групами

інтересів і представляють їх структурами, з організаціями громадянського суспільства [Семененко 2011, с.10]. Політична орієнтація індивіда або його вибір закріплюються засобами символічної політики, яка виробляє іміджі, обряди, знаки, що розділяються членами групи. Саме вони створюють символічну опору політичної ідентичності.

2.4 Мовна ідентичність та мовна ідентифікація

Лексична система особистості надає людині широкий спектр можливостей для (розкриття\відкриття) мовної індивідуальності, що, у свою чергу, надає можливість для аналізу таких параметрів особистості, як: тип психіки, соціальний статус, відношення до оточуючої дійсності, людей до себе, реакція, рівень мислення (інтелект, креативність).

Можливості та форми взаємодії індивіда з лексичною системою мови в значній мірі обумовлені освітою та професією індивіда.

Професійний та освітні рівні та їх лексична проекція – це свого роду соціальний «костюм» котрий кожна людина обирає на свій розсуд і носить усе життя.

У лінгвістичній експертизі оцінка привабливості (чи не привабливості) згаданого «костюму» має вирішальне значення. У будь-якій іншій формі діяльності людина може приховати ті або інші вади свого «одягу» (професійного реноме). Аналіз мови, мабуть, єдиний спосіб побачити реальну картину.

Освіта та професія міцно і надовго «прив'язують» особистість до певного інвентарю мовних засобів, які мають різний діапазон мовної варіативності, що визначаються інтелектом та психікою мовної особистості. І тут зв'язок між «одягом» (формою) та «розумом» (змістом) досить очевидний, але не завжди прозорий [Караулов 1987, с.44].

Відповідаючи на питання, що таке мовна ідентичність та чи є вона сумою соціальних ролей, поєднанням ідентифікацій, чи продуктом теорії Я-

концепції, варто звернутись до зарубіжних та вітчизняних класиків теорії ідентичності. Один із засновників цієї теорії та провідний психоаналітик 20 століття Ерік Еріксон використовував термін ідентичність у різних значеннях: у першому випадку науковець співвідносить його «зі свідомим відчуттям унікальності індивіда», в другому – «з несвідомим прагненням до неперервності життєвого досвіду», а в третьому – «із солідарністю з ідеалами групи». «Ідентичність індивіда, – на його думку, – ґрунтується на двох одночасних спостереженнях: на відчутті тотожності самому собі, неперервності свого існування у часі та просторі та на основі того факту, що твою тотожність і неперервність визнають оточуючі» [Еріксон 1968, с. 89]. Однак він зізнається, що важко дати остаточне визначення: «Єдиний шлях визначити його – спробувати зрозуміти, в яких контекстах без нього важко обійтись» [Еріксон 1968, с. 90].

Спостерігаючи за використанням різними авторами поняття ідентичності/ідентифікації, можна виявити ключові складові у визначеннях. Відповідно весь спектр наукової думки можна звести до типології, яка не претендує на універсальність і пов'язана з необхідністю розділити варіанти інтерпретацій на основі інтересу дослідників.

Типологізація відповідно до того, який аспект є предметом уваги у визначенні поняття мовної ідентичності:

1. *Мовна ідентичність як культурний маркер.* Велику роль в обґрунтуванні символічної ролі мови в процесі мовної ідентифікації зіграли роботи французького соціолога П'єра Бурдьє [Бурдьє 2007, с.89]. Він писав, що мова є маркером соціальних груп. Однак тут варто додати і про роль культури, так як вона завжди відображається в мові, тому мовна ідентичність – це мова і культура у взаємодії одна з одною. Мовна ідентичність включає в себе не тільки спільну для її носіїв мову, а також володіння персональними, в даному випадку культурними, маркерами, які важливі як для самої людини, так і для інших. Застосовуючи до себе, своїх уявлень, емоційної сфери мовний

концепт, ми вписуємо себе в існуючу в нашій культурі систему диспозицій і даємо собі визначення;

2. *Мовна ідентичність як основа соціальної дії.* Ключовою тут є категорія «соціальність». З одного боку, вона фіксує включення індивіда у певний соціальний контекст, з іншого, визначає параметри співпадіння індивідуального й колективного інтересу. В даному випадку увага звертається на стійкі характеристики особистості, групи, ситуації, які розглядаються як детермінанти індивідуальних дій або спільної активності людей;

3. *Мовна ідентичність як результат процесу мовної ідентифікації.* В тлумаченнях такого роду основний акцент робиться на формуванні мовної ідентичності, особливостях даного процесу, інтерактивності та динамічності.

Типологізація відповідно до того, через яку кількість ототожнень/відмінностей визначається поняття мовної ідентичності:

1. *Множинна мовна ідентичність* (ідентичність як поняття, що визначається через множинність ототожнень). У твердженнях про те, що мова бере участь у формуванні досвіду, включається і досвід усвідомлення себе як соціального суб'єкта, і формування ідентичності. Застосовуючи до себе, своїх уявлень, емоційної сфери мовний концепт, ми вписуємо себе через усную в нашій культурі систему диспозицій і даємо собі визначення. Так формується ідентичність;

2. *Множина мовних ідентифікацій* (ідентичність як поняття, що визначається через множину актів ідентифікації). Оскільки мова відтворює ідентичності, а ідентичності відтворюються мовою, то множина мовних ідентифікацій фіксує та надає символічної форми ототожненням в їхньому контексті.

Висновки до другого розділу

Таким чином, мовна особистість - це людина як носій мови з урахуванням комплексу психофізичних властивостей індивідуума, що дозволяють йому

проводити і сприймати мову. У понятті мовної особистості фіксується зв'язок мови з індивідуальною свідомістю особистості і світоглядом.

У науці розробляються різні підходи до вивчення мовної особистості (психологічний, соціальний, філософський, культурологічний). Думки всіх дослідників сходяться на тому, що зазначений об'єкт дослідження потрібно вивчати у всій багатомірності, беручи до уваги усі можливі точки перетину.

Успішне функціонування політичної системи немислимо без активної участі політичних діячів у суспільно-політичному житті. Ефективність і логіка розвитку політичної системи, природа самого суспільства багато в чому залежать від ступеня політичної активності політичної особистості, його рівня усвідомлення своїх інтересів, бажання і здатності реалізувати можливості, надані їм різними каналами політичної участі.

Політичне лідерство - складний механізм. Головними складовими частинами цього поняття є: здатність лідера точно оцінювати ситуацію; вміння знайти правильне вирішення поставлених перед суспільством завдань, впливати на мислення та енергію людей з метою мобілізації їх на прийняття будь-якого рішення.

В даний час ідентичність розуміється як складний феномен, тісно взаємопов'язаний з такими процесами, як самосвідомість, самовизначення, самоактуалізація, персоналізація, тоді як ідентифікація розглядається як важливий механізм, що опосередковує розвиток особистості в онтогенезі.

Будь-яка мовна особистість володіє потенціалом формування нових можливостей мовних ідентифікацій. Однак реалізація цього потенціалу зумовлена зовнішніми та внутрішніми законами організації та функціонування конкретної мовної системи.

РОЗДІЛ III. ПАРАМЕТРИ ПОЛІТИЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Враховуючи особливий статус політичного діяча, а саме, президентство, ми виокремили п'ять основних параметрів досліджуваної мовної особистості:

політичний, національний, інтелектуальний, комунікативний та лінгвістичний.

3.1 Політична складова

На вербально-семантичному рівні опрацьований матеріал показав дві домінуючі теми у політичних промовах Емманюеля Макрона: *le travail* та *l'Europe*.

Майже у кожній своїй промові Емманюель Макрон вважає однією з центральних тем – *le travail*. Підтвердженням цього є:

1) звернення до французького народу з метою акцентування на тому, що саме спільна праця є основною рухомою силою для подальшого розвитку держави, прогресу та перспектив для нації:

- *Le travail est le cœur de notre projet en commun* [Додаток В];
  - *Je sais tout le travail que vous avez fait. Parce que c'est le travail qui donne un avenir ! C'est le travail qui permet de construire sa vie, de choisir sa vie, d'avoir une place dans la société, d'où qu'on vienne* [Додаток В];
  - *[...]c'est par le travail que la vie se construit et que la place de chacun se fait!* [Додаток В];
  - *Je veux ensuite miser sur le travail. Le travail est au cœur de notre société d'abord parce qu'il est ce qui permet à chacun de trouver sa place, de progresser dans la vie, de s'émanciper de son milieu d'origine si c'est la volonté que chacun porte mais c'est aussi par le travail que notre Nation sera plus forte parce qu'elle produira, parce qu'elle s'enrichira* [Додаток А];;
  - *Cela, nous avons commencé de le rétablir mais c'est notre responsabilité à tous et cela passe par le respect, le sens de l'effort et du travail* [Додаток А];
- 2) використовує роботу в якості мотиватора:
- *[...]c'est prétendre aussi travailler et renouveler la méthode de travail avec celles et ceux qui aujourd'hui font le quotidien de notre territoire* [Додаток А];

- *Les actes, c'est **ce travail** quotidien résolu pour faire en sorte que chaque terre de France soit une chance pour celles et ceux qui y vivent* [Додаток В];

- *[...] de pouvoir accéder à **un travail** pour construire sa vie et celle de sa famille;*

3) демонструє особисту зацікавленість у даній сфері:

- *[...] pour moi, la nécessité d'**un travail** partenarial entre l'État, entre le président de la République, son gouvernement et les élus locaux et en particulier les maires, est plus importante encore qu'hier* [Додаток В];

- *Nous avons besoin **du travail** et je le défendrai sans relâche en permettant à chaque travailleur de gagner davantage par celui-ci, en formant nos concitoyens qui sont au chômage pour qu'ils puissent retrouver **un travail** et les compétences nécessaires pour cela, en formant nos jeunes par l'apprentissage* [Додаток А];

Президент Макрон - особливий оратор, і говорить він із великою самовпевненістю: як лідер, рятівник, як новий монарх демократичної епохи. Користуючись своїм ораторським талантом, на *прагматичному рівні* спостерігається вживання рамочних конструкцій та повторів, які направлені на автоматизацію закріплення слухачами ключових моментів промови та бажання переконати співрозмовника у тому, в чому переконаний він особисто:

- *Il faut quand même être clair sur ce point. Ou alors, **citez-moi** les discours où j'aurais porté de l'intercommunalité forcée. **Citez-moi** les discours où j'ai nié la force démocratique du maire. **Citez-moi** les discours et les actes qui ont fait le contraire* [Додаток А];

- ***Ce qui compte**, c'est l'engagement. **Ce qui compte**, c'est que la République demeure vive. **Ce qui compte**, c'est que les maires de France unissent encore et encore la société, façonnent encore et encore le pays, continuent à forger ce que nous sommes, ce peuple enraciné, ces paysages, ces différences, et répondent à ces ambitions contemporaines, car oui, comme je l'ai dit, notre pays traverse, et je conclurai sur ce point, une période peut-être unique quand on se retournera sur elle, où ces fractures que j'évoquais sont là, où en même temps les opportunités sont à*

portée de main, où quelque chose se réinvente tout à la fois de nos vies, de nos territoires, de notre continent comme du reste du monde [Додаток А];

- **Les actes**, c'est l'ouverture des 460 premiers France Services en janvier 2020. 200 000 nouveaux cafés dans nos petites villes d'ici quelques mois dans le cadre de l'agenda rural. **Les actes**, c'est la transformation en cours des logements, des centres-villes et des quartiers. Le choix résolu de privilégier le commerce de proximité pour revitaliser les centres-villes. **Les actes**, ce sont les 42 quartiers de reconquête républicaine qui bénéficient de renforts policiers spécifiques. **Les actes**, c'est ce travail quotidien résolu pour faire en sorte que chaque terre de France soit une chance pour celles et ceux qui y vivent, par plus de stages proposés, par les emplois francs développés, par une nouvelle ambition donner à l'Agence nationale pour la rénovation urbaine avec des délais raccourcis et les nouveaux engagements en termes d'investissements que j'avais pris. **Les actes**, c'est cela [Додаток В];

- Oui, **je crois à une écologie de la liberté, de l'innovation. Je crois dans l'écologie des territoires et la capacité qu'on donne à ces derniers de trouver les bonnes solutions. Je crois dans ceux d'entre vous qui innovent pour préserver les espaces naturels et agricoles, planter des forêts urbaines, encourager la conversion des exploitations agricoles vers le bio et la haute valeur environnementale, qui développent des plans alimentaires territoriaux pour approvisionner les écoles et les marchés en circuit court, dans ceux d'entre vous qui développent massivement des transports en commun propres** [Додаток А];

- **Je vais essayer de revenir sur plusieurs sujets qui concernent aussi votre quotidien, je sais qu'il y a beaucoup d'attentes parce que j'ai pu m'exprimer sur des sujets qui concernent directement votre quotidien et je veux ici lever toutes les questions, tous les doutes qui peuvent exister** [Додаток А];

- Mais tout cela est une épreuve parce que nous venons de loin, **parce que parfois des bonnes décisions n'avaient pas été prises suffisamment tôt, parce que le monde tel qu'il s'organise aussi a accéléré les phénomènes de concentration ;**

- Ce qui est aussi les réinventer, permettre d'en tirer toute l'énergie parce qu'ils ont une ressource. **C'est la vitalité démographique. C'est de réinventer**

par le télétravail les mobilités que vous portez et les projets innovants, j'y reviendrai, des coopérations dans le rural. C'est la redynamisation de nos centres-villes qui ont été désertés totalement par les commerces, par les habitants parce que des choix ont été opérés dans les années 80 et 90 qui ont conduit au fond à séparer notre espace selon les usages. Les gens n'en veulent plus. C'est aussi au titre de cela que j'ai été conduit à refuser certains projets que je ne considérais plus comme du jour [Додаток А];

Емманюель Макрон є політиком, який не просто ґрунтує свою політичну кампанію на оптимізмі та надії, він є єдиним, хто так чітко та безкомпромісно переконує французів, що їхня країна без Євросоюзу (***l'Europe***) вже не зможе існувати. Більш того, він вбачає саме Францію країною, яка може бути реальним лідером Європи. Підтвердженням цього на лексико-семантичному рівні виявляються наступні приклади:

1) агітація за «Європу» - як шлях до кращого майбутнього для країни:

- *Vous le savez, je me suis pleinement engagé dans cette bataille car je crois très profondément que **l'Europe** est bonne pour la France* [Додаток В];

- *Nous avons besoin de retrouver l'ambition européenne, de retrouver **une Europe** plus souveraine, plus unie, plus démocratique parce que c'est bon pour notre peuple* [Додаток В];

- *En votre nom, je porterai pour le deuxième tour de cette élection l'exigence de l'optimisme et la voix de l'espoir que nous voulons pour notre pays et pour **l'Europe***[Додаток В];

2) врахування потужності Європи для сприяння розвитку всіх напрямів діяльності Франції, як внутрішніх так і зовнішніх:

- *[...]que la France ne peut pas réussir sans **une Europe** elle aussi plus forte* [Додаток А];

- *Je crois très profondément que **l'Europe** peut devenir cette puissance économique, sociale, écologique et scientifique qui pourra faire face à la Chine, aux Etats-Unis en portant ces valeurs qui nous ont faits et qui sont notre histoire commune* [Додаток А];

- *J'ai entendu vos aspirations à l'alternance véritable, à la vitalité démocratique, à l'exigence écologique et économique pour construire un avenir possible qui rendra la France plus forte dans **une Europe** qui protège* [Додаток В];

- *Le défi est d'ouvrir une nouvelle page de notre vie politique et d'agir pour que chacun, avec justice et efficacité, puisse trouver sa place en France et **en Europe*** [Додаток А];

3) доказ особистої довіри до Європи:

- *Je crois très profondément dans **cette Europe** qui peut mieux protéger les peuples et nous redonner espoir* [Додаток В];

4) піднесення Європи до рівня звеличення:

- ***L'Europe** et le monde attendent que nous défendions partout l'esprit des lumières menacé dans tant d'endroits* [Додаток В];

- *Parce que c'est ce que **l'Europe** et le monde attendent de nous* [Додаток А];

5) підкреслення інтегрованості до Європи:

- *Espoir en **notre Europe*** [Додаток В];

- *[...]de refonder **notre Europe** et d'assurer la sécurité de tous les Français* [Додаток В];

- *La France des patriotes, dans **une Europe** qui protège et que nous aurons à refonder!* [Додаток В];

Для кожного політичного діяча характерне володіння спеціальною лексикою. Спеціальна лексика – це слова і словосполучення, які називають предмети і поняття, які стосуються різних сфер трудової діяльності людини, та не є загальноживаними. У спеціальну лексику входять терміни та професіоналізми.

На фоні інших провідних політичних діячів, Емманюель Макрон виокремлюється професіональним використанням політичних термінів у своєму мовленні.

Термін - це (лат. Terminus – межа, кордон) слово або словосполучення, яке означає будь-яке поняття, що застосовується в науці, техніці, мистецтві.

На відміну від загальноповживаних слів, які часто бувають багатозначними, терміни, як правило, однозначні, їм не властива експресія.

Використання політичної термінології - один із основних компонентів професійної підготовки політика. Знання мови своєї професії підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися у ситуації і ділових контактах.

На синтаксичному рівні політична складова особистості Макрона характеризується політичним тезаурусом, яким володіє президент Франції. Для демонстрації даного тезаурусу, пропонуємо виділити характерні номінації:

1) **Номінація титулів політиків**, яка характеризує Макрона як особистість, повністю інтегровану у політичну діяльність:

- *le Président du Sénat, le Président du Conseil économique, social et environnemental, les Parlementaires, Président de l'Association des Maires de France, membres du Bureau du Comité directeur, la Maire de Paris, Présidents d'intercommunalité, les Présidents d'association d'élus locaux, monsieur le Vice-président, les Maires, les préfets, ministre de l'Intérieur, la ministre des Solidarités et de la Santé* [Додаток А];

2) **Номінація історичних подій**. Звернення до історичних реалій характеризує політика як всебічно обізнану із історією своєї країни та світу вцілому :

- *la Troisième République, La Première Guerre Mondiale, la défaite de 70 et 1914 c'est ce moment inouï où la République a su construire une espèce de pacte* [Додаток А];

3) **Номінація історичних персонажей** ілюструє особистість Макрона, яка з повагою ставиться до людей-особистостей, які внесли вагомий внесок у розвиток Франції:

- *Jacques Chirac* [Додаток А], *François Mitterand*[Додаток А], *Jules Ferry* [Додаток В], *Jean-Mathieu Michel* [Додаток В], *Edith Piaf* [Додаток Б], *Charles Aznavour* [Додаток Б];

4) **Номінація інституцій:** використання термінів політичних інституцій показує велике коло спілкування президента, що свідчить про бажання всебічного бачення ситуації у різних галузях діяльності. Е.Макрон ставиться з певною довірою до посадовців вищого порядку, покликаних для вирішення справ, важливих для всієї спільноти, для виконання публічних функцій, адже ці групи людей обрані народом:

- *une Agence nationale de la cohésion des territoires , AMF, les ATSEM, CFA , CNAM, l'Assemblée nationale, le Conseil des prud'hommes, La Cour de cassation, des EPCI, le Conseil d'État, la commune de Troyes, Le Conseil économique, social et environnemental, Palais de l'Élysée* [Додаток А];

5) **Номінація дій політиків** демонструє багатовекторну діяльність Макрона, який чітко розуміє дії та можливості державних діячів, спонукає їх до поліпшення суспільного життя країни :

- *dotation sur tel ou tel projet, améliorer le continuum de sécurité, la mobilisation de tous les acteurs : forces de l'ordre, police municipale, agents techniques aussi parfois, les différentes mairies, forces et sociétés de sécurité privées, lutter contre ces reculs insidieux de la République, percevoir les signes faibles d'une dégradation de la situation; laisser ou remettre des fonctionnaires et des agents sur le terrain et grâce au numérique, leur permettre de faire des tâches communes pour le compte de la région ou même plus largement ; apporter du service ; d'instaurer un droit à la différenciation; mener une action plus concrète; il faut que la décentralisation s'accompagne de choix clairs du côté de l'Etat ; décentraliser des compétences; interdire le financement des partis politiques européens par des puissances étrangères; bannir d'Internet, par des règles européennes, tous les discours de haine et de violence; sanctionner ou interdire en Europe les entreprises qui portent atteinte à nos intérêts stratégiques et nos valeurs essentielles; financer l'innovation; proposer tous les changements nécessaires à notre projet politique* [Додаток А].

3.2 Національна складова

Характеризуючи промови Е.Макрона на *лексико-семантичному рівні*, слід відзначити схильність президента до використання певних фраз-кліше. Наприклад, звернення *Mes chers compatriotes* найчастіше відкриває промови президента, тоді як звертання *Mes amis, mes chers concitoyens* вживається у різних позиціях у реченні. Це свідчить про прагнення Емманюеля Макрона бути ближче до аудиторії, скоротити існуючу дистанцію між народом, демонструє його як відкритого, доброзичливо-налаштованого співрозмовника:

- *Notre tâche est immense, mes amis, et elle exigera l'engagement de chacun: l'engagement de nos armées, de nos forces de l'ordre, de tous nos services publics, votre engagement !* [Додаток В];
- *Et enfin, mes amis, je vous servirai* [Додаток В];
- *Ce soir mes amis, je vous le dois et je le sais* [Додаток В];
- *Désormais mes amis, il me revient de rassembler plus largement encore, de réconcilier notre France pour gagner, dans quinze jours et demain, pour présider notre pays* [Додаток В];

На *прагматичному рівні* слід зазначити, що кожна з промов Е.Макрона завжди закінчується відомим французьким висловом *Vive la République! Vive la France!* [Додаток А]; [Додаток В]; Якщо звернути увагу до промов інших французьких політичних діячів, то тенденція вживання цієї фрази прослідковується у Шарля Де Голя, але він був прихильником казати фразу *Vive la République!*, що стосується більше до прихильників лівої політичної партії у Франції, тоді як Емманюель Макрон у своєму зверненні *Vive la République! Vive la France!* намагається бути ближчим як і до ліво-партійних (*Vive la République!*) так і до прихильників консервативних поглядів (*Vive la France!*). Це характеризує Макрона як толерантну особистість, яка рахується з думкою кожного громадянина своєї держави, та як особистість, яка поважає політичні погляди та настрої кожного.

Синонімічні повтори несуть не лише художньо-емоційну, а ще й службову функцію. Вони уповільнюють розповідь і тим самим дають можливість уважніше слідкувати за розвитком думки чи системою аргументацій. Синонімічні повтори, виражаючи одну й туж саму думку, дають можливість розширити, деталізувати основний зміст висловлювання:

- *Ils attendent que partout nous défendions les libertés, que nous protégeons les opprimés ; Ils attendent que nous portions une nouvelle espérance, un nouvel humanisme, celui de monde plus sûr, d'un monde de libertés défendues, d'un monde de croissance, de plus de justice, de plus d'écologie* [Додаток В].

Епітет як один з вагомих засобів естетизації мови перебуває у частому колі вжитку Президента Французької Республіки. Прикрашаючи своє мовлення епітетами, Еманнюель Макрон намагається виокремити певне явище з-поміж інших, точніше передати думку, красномовно змалювати певну ситуацію, наділяє своє мовлення образністю, емоційністю та виразністю:

- une amitié **indéfectible** (qui ne peut cesser d'être, qui dure éternellement) [Додаток Б];

- des mots **lumineux** (qui a de l'éclat, radieux, rayonnant) [Додаток Б] ;

- nos émotions **fugitives** (qu'on ne peut retenir, qui disparaît très vite) [Додаток В];

- il aura tendu ce miroir consolateur qui, pendant tant et tant de décennies, aura rendu notre vie plus **douce**, nos larmes moins **amères**, nos joies plus **légères** [Додаток Б];

- son absence fera un vide **immense** (qui est très vaste, présente une étendue considérable) [Додаток Б].

3.3 Інтелектуальна складова

Одним із риторичних прийомів на рівні *синтаксису*, стилістичними особливостями мовленнєвих конструкцій Еманнюеля Макрона є побудова речень в яких репрезентований принцип бінарності, тернарності та

мультіарності. Прикладів бінарних, тернарних та мультіарних сполук у промовах французького президента безліч, оскільки з їхньою допомогою мовець наголошує на певних концептах, переконаннях та робить незабутнім те чи інше посилання.

Використовуючи бінарні сполуки, Емманюель Макрон вдається до психологічного впливу на співрозмовника, його мовлення виокремлюється персуазивністю, посили та ідеї не сприймаються аудиторією, як новаторські:

- *La difficulté de porter tel ou tel projet et d'avoir les compétences, les bonnes personnes* [Додаток А];
- *Mais qui a parfois été aidé par la concentration autour de grandes régions, de capitales régionales* [Додаток А];
- *Vous avez rappelé les événements tragiques : ceux de 2015, ceux aussi que nous avons vécus ces derniers mois, ces dernières semaines* [Додаток А];
- *Mais là aussi, nous pouvons encore faire davantage, faire mieux* [Додаток А];
- *Et ce combat, je sais que je peux compter sur vous pour le mener, sur tous les maires de France pour le mener et pour l'emporter* [Додаток А];
- *Le premier, vous l'avez évoqué un instant, c'est celui de la transition écologique, de l'environnement* [Додаток А];
- *Oui, je crois à une écologie de la liberté, de l'innovation* [Додаток А];
- *Ça fait des décennies qu'on parle du statut de l'élu, des décennies* [Додаток А];
- *Unir et rassembler, c'est aussi par notre action collective, notre ambition* [Додаток А];

Тернарні сполуки у мовленні Емманюеля Макрона задають перспективу бути почутим, виступають більш переконливими, аніж бінарні :

- *Ils ont exprimé aujourd'hui une colère, un desarroi, parfois des convictions* [Додаток А];
- *Ce soir, ici, au Louvre, c'est une ferveur, un enthousiasme, c'est l'énergie du peuple de France* [Додаток А];

- *Les plus humbles, les plus fragiles, les plus faibles furent sa grande cause* [Додаток А];
- *Elles furent pour des millions de personnes un baume, un remède, un réconfort* [Додаток А];
- *[...]dont chacun peut saisir les tours et les détours, les nuances et les nerveuses, les couleurs et les accents* [Додаток А];
- *[...]c'est d'abord un exemple d'amour et de passion, passion des autres, passion des mots, passion de la France* [Додаток А];
- *Ils sont autant d'occasions de rassembler les générations, de ne pas oublier, de comprendre* [Додаток А];
- *Les actes, c'est la transformation en cours des logements, des centres-villes et des quartiers* [Додаток А];
- *Cela va prendre du temps, ça dépend de votre engagement, de la clarté de nos choix et des instruments qui sont mis à votre disposition* [Додаток А];
- *Il y a des projets qu'on doit vous aider à porter, des investissements qu'il faut faciliter et des règles lorsqu'elles sont plus claires au niveau national qui permettent enfin de réinvestir* [Додаток А];
- *Ces événements, qu'il s'agisse du terrorisme, des attaques, des violences urbaines, ont touché à chaque fois au premier chef[...]*[Додаток А];
- *[...] pour assurer la sécurité de tous nos concitoyens au quotidien, lutter contre les incivilités, la délinquance, la violence qui minent au premier chef la cohésion du pays* [Додаток А];

Мультиарні сполуки значно відрізняються від бінарних та тернарних своєю кількістю, адже це задає певний динамічний ритм промова:

- *Ils sont autant d'occasions de rassembler les générations, de ne pas oublier, de comprendre, de continuer, d'associer toutes et tous* [Додаток А];
- *Cela signifie en quelque sorte, recoudre cette France trop souvent déchirée, déchirée entre la ville, les banlieues, les différents quartiers, les campagnes, avec, je le sais, un exercice du mandat de maire parfois particulièrement difficile dans nombre de ces endroits* [Додаток А];

- *Je le dis collectivement parce que c'est à la fois le Gouvernement, mais avec lui, les régions, les départements, les intercommunalités et les communes qui ont ce travail à faire, car toutes les compétences rassemblées sont à mobiliser [Додаток А];*
- *C'est pourquoi je demande au Gouvernement d'étudier toutes les propositions qui sont faites par les différentes associations pour améliorer ce qu'on appelle parfois le continuum de sécurité, c'est-à-dire la mobilisation de tous les acteurs : forces de l'ordre, police municipale, agents techniques aussi parfois, les différentes mairies, forces et sociétés de sécurité privées, pour agir de manière encore plus efficace contre les incivilités, la délinquance et poursuivre le travail [Додаток А];*
- *C'est un cadre, un cadre de liberté et de respect, la liberté de croire et de ne pas croire, c'est un cadre de neutralité, ça n'est en aucun cas un cadre de combat ou d'exclusion [Додаток А];*
- *Mais bien souvent, ce qui traverse notre société, ce sont les sujets que je viens d'évoquer, légitimes, qui touchent la civilité, l'égalité entre les femmes et les hommes, le respect des lois de la République, l'ordre public, et c'est là qu'il nous faut collectivement nous réarmer, peut-être prendre des lois nouvelles, des décisions plus fortes [Додаток А];*
- *Et je veux vous dire une chose, vous pourrez compter sur moi mais en actes au quotidien, chaque jour pour les débusquer, les combattre, fermer les associations, fermer les écoles quand elles ne respectent pas absolument les lois de la République [Додаток А];*
- *L'engagement, c'est la sève d'une nation, ce qui la fait, ce qui la tient, ce qui la grandit, l'engagement associatif, syndical, politique, et bien entendu l'engagement des maires [Додаток А];*
- *Oui, les maires ruraux qui dans les campagnes de France sont bien souvent tout à la fois : policiers, médecins, urbanistes, jardiniers, assistant social seront rétribués aussi à leur juste niveau d'engagement et nous l'assumons entre autres choses [Додаток А].*

Емманюель Макрон доволі блискуче виокремлюється на політичній арені завдяки своїй освіченості. На *прагматичному рівні* підтвердженням цього є цитування великих поетів, політичних діячів, що зробили свій внесок не тільки на світовому рівні, але й і у долю Франції:

- *«verre qui s'est brisé comme un éclat de rire»* [Додаток Б] цитата відомого французького поета, художника та критика Гійома Аполлінера, з його вірця інтимної лірики «Міст Мірабо». Під час своєї промови на честь великого французького шансоньє Шарля Азнавура, Емануель Макрон виокремлює спільні риси з життя Аполлінера та Азнавура, які, незважаючи на приналежність до іншої національності, серцем і душею обрали культуру Франції. Цим рядком з вірша «Міст Мірабо» Еммануель Макрон звертає увагу на сталий символ кохання, символ вічного, нетлінного, непідвладного часу. Саме таким символом став для Франції Шарль Азнавур.

Емманюель Макрон, під час свого виступу-звернення до мерів та президентів міжнародних справ Франції 19 листопада 2019 року, процитував Франсуа Міттерана (François Mitterrand) з його політичного виступу у 1994 році:

«...si j'avais voulu répondre à ces sujets point à point, j'aurais fait ministre ou Premier ministre, c'est d'ailleurs pour ça que je vous les envoie durant tous ces jours» [Додаток В].

Еммануель Макрон обрав вислів саме Міттерана, який мав чотирнадцятирічне президенство у Франції, найтриваліше в історії. Франсуа Міттерана вважають авторитарним, суворим та ефективним політичним діячем, якому вдалося змінити політичне життя Франції. Цитуючи двадцять першого Президента Французької Республіки, Еммануель Макрон прирівнює свою кандидатуру та свої політичні принципи, акцентуючи на тому, що він має доволі серйозні наміри контролю та порядку у державі.

На *вербально-семантичному рівні*, для того, щоб бути більш переконливим і точним у своїх висловлюваннях, Еммануель Макрон завжди

підкріплює свою промову фактами з числівниками, які додають доказовості його словам, що визиває довіру. Деякі числівники він використовує як:

1) інструмент прояву гордості за те, що вже вдалося виконати у державі:

- *Plus de 500 000 emplois créés en 2 ans, ça aussi c'est pour cette ambition des territoires* [Додаток А];

- *14 000 lignes de fibre optique sont tirées chaque jour ouvrés depuis janvier 2019, 4 millions par an* [Додаток А];

- *200 000 nouveaux cafés dans nos petites villes d'ici quelques mois dans le cadre de l'agenda rural* [Додаток А];

2) звернення уваги на існуючі проблеми та їх показники:

- *Les actes, ce sont les 42 quartiers de reconquête républicaine qui bénéficient de renforts policiers spécifiques* [Додаток А];

- *C'est l'engagement de recrutement de 10 000 postes supplémentaires [...] [Додаток А];*

- *12 lieux de culte ont ainsi été fermés, 4 écoles hors contrat, 9 établissements associatifs, près de 130 débits de boisson, toujours avec la coopération des maires* [Додаток А];

На лексико-семантичному рівні у дискурсі Емманюеля Макрона спостерігається утворення *лексичних мікрополів*, що характеризує Макрона як особистість, яка володіє навичками ділового мовлення, адже саме для ділового мовлення характерним є структуризація та категоризація лексичних одиниць:

- *l'enseignement (d'enseignement supérieur; des étudiants; d'une offre complète de formation; des antennes d'universités; formations professionnelles ou académiques et parfois les deux)* [Додаток В];

- *la santé (une santé qui protège et que nous aurons à refonder; déserts médicaux ; centres hospitaliers professionnels; moins de médecins; moins malades; doubler les maisons de santé; cette assistante médicale ou cet assistant médical qui viendra les décharger d'actes médicaux)* [Додаток В];

- *l'écologie (une ambition climatique et environnementale ; leurs centrales à charbon, à la fin des exploitations des hydrocarbures ; un plan pour la biodiversité; la protection des espaces, la lutte contre la pollution ; les plans pour décarboner les transports ;la toxicité de ce pesticide)* [Додаток В].

3.4 Комуникативна складова

На вербально-семантичному рівні найбільш частотним у промовах Макрона простежується займенники *Nous* (83 рази за калькулятивним аналізом) та *Je* (56 разів за калькулятивним аналізом). Займенник *Je* сприяє більш повному і експліцитному вираженню особистого. Таким чином, займенник *Je* позиціонує президента Емманюеля Макрона як сильну особистість і політика, що може взяти на себе відповідальність за країну та сприяти її розвитку та добробуту. Займенник *Nous* об'єднує всіх слухачів з президентом. Використовуючи займенник *Nous*, Макрон хоче сказати, що, по-перше, він такий самий, як його слухачі. По-друге, цей займенник поєднує політика і його аудиторію. Якби замість *Nous* було використано "Ви" (*Vous*), то був би зворотній ефект – не об'єднання, а розділення, відокремлення. У своїх промовах за допомогою особового займенника *Nous*, Емманюель Макрон презентує себе як пересічного громадянина, представляє ідею спільної праці, акцентує увагу на наявності спільних проблем, які потрібно вирішувати спільними зусиллями.

На лінгво-когнитивному рівні спостерігається вживання метонімії та метафори, як засобів персуазивної комунікації.

Метонімія справляє враження мовлення «навпростець», є стильовою рисою живої розмовної мови. Приклад використання метонімії знаходимо в уособленому в назві країни *la France* образу всього французького народу:

- *une France qui regarde son Histoire en face*[Додаток В];
- *une France indépendante et fière* [Додаток В];

- *une France qui assume son rôle historique de conscience universelle* [Додаток В];
- *la France véritable* [Додаток В];
- *Un plan ambitieux pour que la France soit le leader de cette économie circulaire* [Додаток А].

Також вживання метонімії простежується у назві держави *l'Etat*, як уособлення усіх державних органів влади, які повинні допомагати народу: «*Les départements font un travail extraordinaire sur l'aide sociale à l'enfance. Quand il y a un gros coup de grisou, on dit que c'est l'Etat, comme si on avait oublié qu'on avait décentralisé les compétences. Je veux bien. On a décentralisé imparfaitement certaines compétences de mobilité ou de développement économique, dès qu'il y a un problème, on dit : c'est l'Etat. Quand une entreprise ferme, je n'ai jamais vu une région dire : « c'est ma responsabilité, je vais le faire. » On dit : « l'Etat ne nous aide pas assez. » On me parle de l'emploi*» [Додаток В].

Приклади персуазивного впливу на співрозмовників також здійснюється через метафору. Наприклад, у своєму листі до європейців «*Pour une Renaissance européenne*» [Додаток Г] Емманюель Макрон 5 разів повторює слово «*piège*» - це слово, яке кристалізує метафору "підступної та стримуваної ситуації". Однак при використанні цієї загальноприйнятої метафори різні аспекти розуміння про «пастку» взаємодіють незалежно з іншими смисловими рамками, що охоплюють значну частину письма:

« *Le piège n'est pas l'appartenance à l'Union européenne; ce sont le mensonge et l'irresponsabilité qui peuvent la détruire* » [Додаток Г]

У ментальному представленні поняття «*piège*» (пастка) найпомітнішим є смисловий компонент хитрості та обману, який зводиться до уточнення більш родового поняття «*cage*» (клітка). Якщо звернутися до словника La Rousse, то пряме значення «*piège*» наступне: *engin servant pour attirer ou prendre des animaux* (пристрій, який використовується для залучення тварин з метою захоплення), тоді як переносне значення зовсім інше: *artifice dont on se sert pour tromper quelqu'un et parvenir à ses fins, pour mettre quelqu'un dans une*

situation sans issue (штука, яку людина використовує, щоб когось обдурити і досягти своїх цілей, щоб когось завести у глухий кут). Даним вибором метафори, Макрон хотів підкреслити те, що розмір обману є важливим не перед ефектом пастки, а саме фактом попадання в пастку. Оперуючи даною метафорою, ми констатуємо Емманюеля Макрона як особистість, яка шляхом образності у своєму мовленні виконує прагматичну інтерактивну функцію згладжування найбільш небезпечних політичних висловлювань, що зачіпають суперечливі політичні проблеми, мінімізуючи свою відповідальність за можливу буквальну інтерпретацію своїх висловлювань. Емманюель Макрон проявляє себе як прагматичну та стратегічну особистість, яка вміє створювати зі співрозмовниками спільну платформу, спираючись на яку, він може успішно вносити у свідомість опонентів незагальноприйнятні думки. Вдалі метафори викликають емоції та надовго залишаються в пам'яті людей.

Прагматичний фокус риторичних запитань може бути різним. Зокрема, з їхньою допомогою реалізується стратегія самопрезентації. Емманюель Макрон шляхом використання риторичних запитань реалізує тактику впевненості в своїх політичних намірах, повний контроль над ситуацією, та відкрито демонструє свої погляди:

- *Comment définirait-on les listes communautaires? Qui en serait le juge ? Selon quels critères ? La vie politique est ainsi faite que les choses peuvent changer. Nous avons des règles claires, faut-il ici les bousculer parce que soudain, les esprits s'échauffent ?* [Додаток А];

- *Fallait-il interdire ces listes antisémites pour réussir à chasser ces idées de la société française ? Qui peut penser d'ailleurs que de telles listes se présenteront à visage découvert, avec spontanéité et clarté ? Non. Si les choses étaient si simples nous n'aurions pas tant de difficultés* [Додаток А];

- *Regardez autour de nous, qui a un Gouvernement stable, une majorité claire ? Qui a une vie démocratique innocente, placide ? Je cherche les paradis, les exemples. Je n'en trouve pas* [Додаток А];

- *Quand je vois des maires qui prennent des arrêtés pour interdire des pesticides dans leur commune, quel sens ça a ? Est-ce que la toxicité de ce pesticide, elle ne serait pas la même à Plougastel ou à Morlaix ? Aucun sens, aucun sens, il y a peut-être plus de fraises d'un côté ou de l'autre, c'est vrai [Додаток А];*
- *Comment financer les ATSEM supplémentaires face à l'augmentation des effectifs induite par l'école obligatoire dès 3 ans ? Comment prendre en charge les dépenses immobilières liées au dédoublement des classes de CP, CE1, CE2, le sujet des grandes sections maternelles ? Je veux ici rassurer, je sais les discussions en cours et vous aurez l'occasion d'y revenir avec le ministre [Додаток А];*
- *Plus de 1 000 procédures administratives ont été déconcentrées au plus près du terrain. Ça veut dire quoi ? Que sur ces 1 000 décisions, 1 000 types de décisions [Додаток А];*
- *Alors maintenant, comment aller plus loin ? Continuer à déconcentrer [Додаток А];*
- *Et parfois d'ailleurs, nous avons collectivement perdu de la compétence, prenons les routes : est-ce qu'on est aussi bon sur ce sujet qu'il y a 40 ans ? Je ne suis pas sûr. Les ponts, on en parle en ce moment, est-ce qu'on est aussi bon ? Pas sûr [Додаток А];*
- *Est-ce qu'il y a, sur chacune de ces compétences, une dynamique et une fiscalité claire ? Non [Додаток А];*
- *Il y a une ressource fiscale, elle n'a rien à voir avec la dépense. Est-ce que c'est de la bonne décentralisation ? Vous conviendrez avec moi que non [Додаток А];*
- *Donc est-ce qu'on peut peut-être évoluer dans notre capacité collective à la fois à moderniser nos impôts, à clarifier les responsabilités fiscales et de compétences ? Je l'espère, parce que vous savez, sinon, on vit dans une société où, selon les niveaux, on augmente les impôts d'un côté, on les baisse de l'autre [Додаток А];*
- *Est-ce que c'est démocratiquement souhaitable ? Je vous livre ma conviction : non [Додаток А].*

3.5 Лінгвістична складова

Мовлення тісно пов'язане з мисленням. Від обширу і глибини мислення залежить його вияв у мовленні, і навпаки: виявлені під час мовлення знання мови відображають мислення мовця.

Для Емманюеля Макрона, як для видатного політичного діяча, провідна задача виступає у виборі усіх без винятку лінгвістичних засобів реалізації смислу висловлювання, що формує його власний стиль мовлення, який обумовлюється мовленнєвою ситуацією. Його стиль мовлення впливає на вибір лексичних засобів оформлення висловлювання, які в свою чергу впливають на добір граматичних засобів. На основі послідовного впливу лексичних і граматичних засобів відбувається остаточний – усвідомлений чи неусвідомлений – вибір фонетичних елементів сегментного і надсегментного рівнів, за допомогою яких мовець формує певний варіант актуалізації смислу висловлювання, що акцентуються в конкретному діалозі чи репліці. Взаємодія всіх цих засобів є динамічною. Дану лінгвістичну динаміку підтверджують наступні факти:

- під час свого виступу перед французькою мерією 22 березня 2017 року, Макрон використав прикметник «*oecuménique*» [Додаток В], який, за своїм першим значенням, якщо звернутися до словника Larousse, означає: *«oecuménique signifie universel. Ce terme de religion qualifie quelque chose qui concerne voire rassemble tous les croyants de confession chrétienne»*. За своєю етимологією, «*oecuménique*» відноситься до латинської мовної одиниці «*oecumenicus*», що означає «*la terre habitée*» (населену землю). Використання латинизмів дуже характерне для Макрона. Не дивлячись на те, що Емманюель Макрон є противником відкритих демонстрацій своїх релігійних почуттів, він вирішив оперувати прикметником «*oecuménique*», а не синонімічним і звичайним «*universel*» для того, щоб показати вагомість не тільки на матеріальному, але і на духовному рівні.

«*Cette langue est le viatique que l'école offre à chacun et dont chacun peut saisir les tours et les détours...*» [Додаток Б].

Говорячи про незрівнянну творчість Шарля Азнавура, Емманюель Макрон знову вдається до вживання слова релігійного походження «*le viatique*» (latin *viaticum*) що перекладається як «причастя, що дається вмираючому». У своєму етимологічному значенні, «*le viatique*» означає: *argent, provisions que l'on donne à quelqu'un pour un voyage* (гроші, положення, які ми віддаємо комусь на поїздку). Емманюель Макрон прирівнює творчу спадщину Азнавура не просто з надбанням, а саме з причастям, яке передавалось, передається та буде передаватись з покоління в покоління.

Висновки до практичної частини

Практичний аналіз промов президента Франції Емманюеля Макрона дозволив виділити його п'ять параметрів політичної особистості: політичний, національний, інтелектуальний, комунікативний та лінгвістичний.

До політичної складової мовлення Еммануеля Макрона характерне вживання рамочних конструкцій та повторів, володіння спеціальною лексикою та професійним використанням політичної термінології.

Національна складова уособлює тенденцію вживання фраз-кліше, синонімічних повторів та вживання епітетів.

До інтелектуальної складової мовлення президента Франції відноситься: цитування великих поетів та відомих політичних діячів, опора на факти та цифри у своїх промовах, структуризація та категоризація лексичних одиниць шляхом утворення лексичних мікрополів, стилістичні особливості мовленнєвих конструкцій через будову речень, в яких репрезентований принцип бінарності, тернарності та мультіарності.

Комунікативна складова реалізується через перевагу до використання займенників, як засіб персуазивної комунікації – вживання метонімії та

метафори, реалізацію стратегій самопрезентації через прагматичний фокус риторичних запитань.

Лінгвістична складова обумовлена використанням релігійної термінології.

ВИСНОВКИ

В процесі дослідження було виявлено основні риси політичного дискурсу. По-перше, дискурс – це тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різну форму вияву (усну, письмову), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників. По-друге, під час дискурсу відбувається синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, залежно від тематики спілкування. А політичний дискурс, у свою чергу, – це дискурс, обмежений соціальною сферою, а саме політикою: урядові обговорення, парламентські дебати, партійні програми, промови політиків тощо. Отже, політичний дискурс – це дискурс політиків.

Боротьба за владу є однією з основних тем та рушійним мотивом комунікації у сучасному демократичному суспільстві. Разом з тим, чим більш відкритим та демократичним стає життя, тим більше уваги приділяється мові політики та політиків. Політичний дискурс – масове явище, яке сьогодні цікавить і професіоналів сфери політології, журналістики, лінгвістики, і загалом.

Розрізняючи типи дискурсу з точки зору соціолінгвістики, виокремлюють персональний та інституційний тип дискурсу. Персональному типу характерне спілкування між мовцями, які добре знають один одного. Інституційний тип дискурсу являє собою статусно-орієнтований дискурс, який зводиться до зразків вербальної поведінки, що склалася у суспільстві стосовно закріплених сфер спілкування, і реалізується у контексті певної соціальної ситуації.

Політичному дискурсу притаманні наступні функції: комунікативна, спонукальна, емотивна, метамовна, фактична, поширення інформації, проєкція в майбутнє та минуле. Головною функцією політичного дискурсу є функція політичної пропаганди, переконання та впливу.

Основними жанрами політичного дискурсу, з точки зору головної інтенції боротьби за владу, є дебати, публічні промови політиків, гасла та голосування. До центру належать такі жанри як коментування, обговорення, інтерпретація, які можна охарактеризувати як реакцію на дії політиків.

Мовну особистість оцінюють відповідно до її інтелектуального рівня, особливостей мисленнєвої діяльності, поглядів на світ, способів оволодіння знаннями й уміннями мовного спілкування.

Політичне лідерство - складний механізм. Головними складовими частинами цього поняття є: здатність лідера точно оцінювати ситуацію; вміння знайти правильне вирішення поставлених перед суспільством завдань, впливати на мислення та енергію людей з метою мобілізації їх на прийняття будь-якого рішення.

Практичний аналіз промов президента Франції Емманюеля Макрона дозволив побачити його всебічну особистість через такі параметри: політичний, національний, інтелектуальний, комунікативний та лінгвістичний.

Кожну складову було проаналізовано за запропонованою Ю.М. Карауловим трирівневою структурою володіння мовою, до якої входить: вербально-семантичний рівень, лінгво-когнітивний рівень (тезаурус) та мотиваційно-прагматичний рівень.

Під політичною складовою мовної особистості Еммануеля Макрона простежується його вміння аргументувати свою позицію, враховувати особливості різних соціальних груп, до яких він звертається з промовою, так як його основне завдання - бути зрозумілим. Еммануель Макрон вміє вразити слухачів своєю впевненістю в правоті позиції шляхом вживання рамочних конструкцій та повторів, що характеризує його як особливого оратора, лідера,

який володіє умінням автоматизувати закріплення слухачами ключових моментів своєї промови (*Ce qui compte, c'est l'engagement. Ce qui compte, c'est que la République demeure vive; Oui, je crois à une écologie de la liberté, de l'innovation. Je crois dans l'écologie des territoires et la capacité qu'on donne à ces derniers de trouver les bonnes solutions*). Володіння спеціальною лексикою та професійне використання політичної термінології свідчить про високий рівень його професійної політичної підготовки (*d'instaurer un droit à la différenciation; mener une action plus concrète; il faut que la décentralisation s'accompagne de choix clairs du côté de l'Etat ; décentraliser des compétences*).

Маючи статус Президента Французької Республіки, перед Еммануелем Макроном стоїть велика задача не тільки як до політика, але в першу чергу, як до голови держави – з гордістю та впевненістю відстоювати права своєї держави та розвивати її майбутнє, оволодівши владою. Національна складова особистості Еммануеля Макрона демонструє його як особистість, яка вміє бути поруч з народом, адже у своєму мовленні, він використовує певні фрази-кліше, які зближують його з народом (*Mes chers compatriotes, mes amis, mes chers concitoyens*) він вміє слухати та закликати прислуховуватися до своїх політичних поглядів та настанов, підтримувати емоційний баланс французької нації шляхом використання синонімів та епітетів у своєму мовленні (*une amitié indéfectible, nos émotions fugitives, des mots lumineux*).

Інтелектуальну здібність визначають як індивідуально-своєрідну властивість особистості, що є умовою успішності розв'язання певного завдання. Демонструючи рівень свого інтелекту, Макрон солідно виокремлюється з-поміж інших головнокомандуючих держав на світовому рівні, та надає впевненості своєму народу, який кожного разу пересвідчується у своєму правильному виборі президента. Його інтелектуальна складова репрезентується через цитування великих поетів (*verre qui s'est brisé comme un éclat de rire*), звернення до авторитету попередників (*si j'avais voulu répondre à ces sujets point à point, j'aurais fait ministre ou Premier ministre, c'est d'ailleurs pour ça que je vous les envoie durant tous ces jours*); опора на факти та цифри,

щоб додати доказовості своїм словам (*14 000 lignes de fibre optique sont tirées chaque jour ouvrés depuis janvier 2019, 4 millions par an*). Шляхом використання лексичних мікрополів, Еммануель Макрон також презентує себе як особистість, яка володіє навичками ділового мовлення, для якого характерним є структуризація та категоризація лексичних одиниць (*l'écologie: une ambition climatique et environnementale ; leurs centrales à charbon, à la fin des exploitations des hydrocarbures*).

Комунікативна складова відіграє важливу роль у формуванні образу політичного діяча, адже мова – це найсильніша та найвпливовіша зброя політика, яку він застосовує для впливу на народ. Будучи блискучим оратором, підтримувати комунікацію з народною масою Еммануелю Макрону допомагає використання займенників *Nous* з частотністю 83 рази (за калькулятивним аналізом) та *Je* з частотністю 56 разів, що допомагає йому виразити своє бажання вести прямий діалог зі своїми співрозмовниками. Як засіб персуазивної комунікації, Еммануель Макрон вдається до вживання метонімії (*une France qui regarde son Histoire en face*) та метафори (*Le piège n'est pas l'appartenance à l'Union européenne; ce sont le mensonge et l'irresponsabilité qui peuvent la détruire*). Через прагматичний фокус реторичних запитань, Еммануель Макрон демонструє своє вміння відчувати контакт з аудиторією, провокує на нові запитання, вказує на невирішені проблеми, та забезпечує особисту підтримку, викликавши мовчазне схвалення своїх слухачів (*Alors maintenant, comment aller plus loin ? Continuer à déconcentrer; Est-ce qu'il y a, sur chacune de ces compétences, une dynamique et une fiscalité claire ? Non*).

Індивідуальною ознакою мовної особистості Еммануеля Макрона є те, що крізь призму його п'яти складових параметрів політичної особистості (політична, національна, комунікативна, інтелектуальна та лінгвістична) простежується психологічно-емоційна складова, яка дозволяє поєднати у єдине ціле його, як задеться на перший погляд, безмежний потік висловлювань, об'ємних фраз, які за розміром переважають сторінку. Для

того, щоб сегментизувати свої висловлювання, Емманюель Макрон використовує побудову речень, в яких репрезентований принцип бінарності (*Unir et rassembler, c'est aussi par notre action collective, notre ambition*), тернарності (*Elles furent pour des millions de personnes un baume, un remède, un réconfort*) та мультиарності (*Ils sont autant d'occasions de rassembler les générations, de ne pas oublier, de comprendre, de continuer, d'associer toutes et tous*), Емманюель Макрон вдається до персуазивного впливу на співрозмовника, надає своєму мовленню особливого динамічного ритму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова Л. Е. Специфика языковой личности в коммуникативном процессе общения. *Винницкий национальный технический университет*. 2013. №4. С.336-341. URL: lazarova.vk.vntu.edu.ua/file/4398df9868965970898881445bd674.doc. (дата звернення: 28.10.2019).
2. Алтунян А. Г. Анализ политических текстов: учебное пособие. Москва : Логос, 2006. 384 с.
3. Антонова Н. В. Проблема личностной идентичности в интерпретации современного психоанализа, интеракционизма и когнитивной психологии. *Вопросы психологии*. Москва : Просвещение, 1996. С.131-143.
4. Артюнова Н.Д. Дискурс. *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва : Сов. энциклопедия, 1990. С. 136-137.
5. Богин Г. И. Концепция языковой личности : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : Ленинград, 1982. 31 с.
6. Богин Г. И. Современная лингводидактика. Калинин : Калинин. гос. ун-т, 1980. 61 с.
7. Боринштейн Є. Соціокультурні особливості мовної особистості. *Соціальна психологія*. 2004. № 5 (7). С. 63-82.
8. Боринштейн Е. Р. Личность: ее языковые и ценностные ориентации / под. ред. Е. Р. Боринштейн, А. А. Кавалеров. Одесса : Астропринт, 2001. 163 с.
9. Бурдые П. Социология социального пространства / пер. с франц. ; отв. ред. перевода Н. А. Шматко. Санкт-Петербург: Алетейя, 2007. 288 с.
10. Буякас, Т.М. О проблемах становления чувства самоидентичности у студентов-психологов. *Вестник МГУ. Сер. 14. Психология*. 2000. № 1. С. 56-62.
11. Бюлер К. Теория языка. Репрезентативная функция языка. Москва : Прогресс, 1993. 528 с.

12. Ван Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация. Москва : Прогресс, 1989. 312 с.
13. Водак Р. Язык. Дискурс. Политика. Волгоград: Перемена, 1997. 144 с.
14. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языке знаний. *Филологические науки*. 2001. № 1. С. 64-72.
15. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі : монографія. Черкаси : Брама-Україна, 2008. 400 с.
16. Горелов И. Н., Седов К. Ф. Основы психолінгвістики. Москва : Лабиринт, 2005. 320 с.
17. Демьянков В.З. Эффективность аргументации как речевого воздействия. *Проблемы эффективности речевой коммуникации: сб. науч.-аналит. обзоров*. Москва : ИНИОН АН СССР, 1989. С. 159 URL: <http://www.infolex.ru/P048.html>. (дата звернення: 10.09.2019)
18. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ : монографія. Житомир : ПП «Рута», 2010. 320 с.
19. Засєкіна Л. В. Мовна особистість в сучасному соціальному просторі. *Соціальна психологія*. Київ : Український центр політичного менеджменту, 2007. № 5 (25). С. 82-89.
20. Земская Е.А. Язык как деятельность. Морфема. Слово. Речь. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 240 с.
21. Иванцова Е. В. О термине «языковая личность»: истоки, проблемы, перспективы использования . *Вестник Томского гос. ун-та*. 2010. № 4 (12). С. 24-32.
22. Іваницька М. Л. Структура мовної особистості перекладача художньої літератури як інтердисциплінарна категорія. *StudiaLinguistica : зб. наук. праць*. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. Вип. 6. Ч. 2. С. 151-158.

23. Инжечик А. А. Персуазивная функция языковых средств немецкого политического дискурса. *Молодой ученый*. 2016. № 9. С. 1270-1275.
24. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
25. Карасик В.И. Язык социального статуса. Москва : Институт языкознания АН СССР, Волгоградский педагогический институт, 1991. 495 с.
26. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
27. Карасик В. И. Языковая личность: аспекты изучения. *II Междунар. науч. конф. «Язык и культура»*. Москва, 2003. С. 362-363.
28. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва : Наука, 1987. 262 с.
29. Квадратура смысла: Французская школа анализа дискурса. Москва : Прогресс, 1999. 416 с.
30. Кібрік А., Паршин П. Понятие дискурса в лингвистике. *Энциклопедия “Кругосвет”* С. 28. URL: <http://www.krugosvet.ru/articles/82/1008254/1008254a9.htm>. (дата звернення: 09.10.2019).
31. Ключарев Г.А. Языковая реальность и политический имидж. *Обновление России: трудный поиск решений*. Москва, 1995. С. 211-216
32. Колесникова С. Н. Особенности политического дискурса и его интерпретация. *Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение*, № 33 (248). 2011. С. 67-69.
33. Колтуцкая И. А. Структура языковой личности в современной антропоцентрической парадигме. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. № 2 (6). 2013. С. 294-298.
34. Кузьмина, Е.И. Психология свободы. Москва: Просвещение, 1994. 195 с.
35. Лавриненко О. Профілі мовної особистості. 2015. URL: <http://oaji.net/articles/2015/1551-1421344247.pdf>. (дата звернення: 10.10.2019).

36. Лексикон загального і порівняльного літературознавства. Чернівці: Золоті литаври, 2001. С. 148-149.
37. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. Москва: Гнозис, 2003. 280 с.
38. Малышева О. П. Коммуникативные стратегии и тактики публичных выступлений. *Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена*. 2009. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/kommunikativnyye-strategii-i-taktiki-v-publichnyh-vystupleniyah-na-materiale-rechey-amerikanskih-i-britanskih-politicheskikh-liderov>. (дата звернення: 13.09.2019).
39. Маркова О. А. Лингвокультурологический анализ речей российских и американских президентов. *Политическая лингвистика*. 2005. №16. С. 82-98. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/lingvokulturologicheskiy-analiz-rechey-rossijskih-i-amerikanskih-prezidentov>. (дата звернення: 21.09.2019).
40. Миронова Н. Н. Дискурс-анализ оценочной семантики. *Учебное пособие по языкознанию*. Москва: НВИ – Тезаурус, 1997. 158 с.
41. Морозова О.Н. Политическая интернет-коммуникация: ее роль, функции и формы. 2011. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/politicheskaya-internet-kommunikatsiya-ee-rol-funktsii-i-formy>. (дата звернення: 26.09.2019).
42. Мухина, В. С. Феноменология развития и бытия личности. Московский психолого-социальный институт, Воронеж: НПО «МОДЭК», 1999. 640 с.
43. Николаева Т.М. Лингвистика текста. Современное состояние и перспективы. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва: Прогресс, 1978. С. 467-472.
44. Ольшанский И. Г. Язык и языковая личность в условиях современного социального контекста. *РГСУ. Ученые записки*. 2004. № 1. С. 79-80.
45. Ончуленко М. Жанри політичного дискурсу. *Філологічні науки / 3. Теоретичні та методологічні проблеми дослідження мови*. 2011. № 22. С. 17-

18. URL: http://www.rusnauka.com/22_NNP_2011/Philologia/3_90961.doc.htm.
(дата звернення: 05.10.2019).

46. Паниткова Э. Ю. Понятие «языковая личность» и проблема социального конструирования реальности: дисс. канд. философ. наук: 09.00.11. Архангельск, 2012. 240 с.

47. Петлюченко Н. В Харизматика : мовна особистість і дискурс : моногр. Одеса : Астропринт, 2009. 464 с.

48. Пилипенко Р. Є. Інституційний комунікативний простір Німеччини : автореф. дис. ... док. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2007. С. 40.

49. Плавская Т. В. Двуязычный тезаурус исследователя-археолога как основа создания лексикографического продукта нового типа : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Ростов-на-Дону, 2009. 215 с.

50. Поваренков, Ю.П. Психологическая характеристика профессиональной идентичности. *Кризис идентичности и проблемы становления гражданского общества. Сборник научных трудов.* Ярославль: ЯГПУ, 2003. С.154-163.

51. Попова О. В. Политическая идентификация в условиях трансформации общества. Санкт-Петербург : Издательство Санкт-Петербургского университета, 2002. 258 с.

52. Приходько А.Н. Таксономические параметры дискурса. *Язык. Текст. Дискурс. Научн. альманах Ставроп. отд. РАЛК.* Ставрополь: СГПИ, 2009. Выпуск 7. С. 22-30.

53. Семененко И.С. Политическая идентичность в контексте политики идентичности. *Идентичность как предмет политического анализа.* Москва: ИМЭМО РАН, 2011. С. 9.

54. Семененко И. С., Лапкин В. В., Пантин В. И. Идентичность в системе координат мирового развития. *Вызовы глобальных политических изменений.* Москва : ИМЭМО РАН, 2010. С. 40–59.

55. Соболев Т. В. Проблема формирования социальной идентичности в условиях глобальных общественных изменений. Киев : Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко, 2013. 213с.

56. Соколова Е. Т., Бурлакова Н. С., Лэонтиу Ф. К обоснованию клинико-психологического изучения расстройства гендерной идентичности. *Журнал "Вопросы психологии"*, 2002. №3. С. 3-16.

57. Степанов Ю.С. Альтернативный мир, Дискурс, Факт и Принцип причинности. *Язык и наука конца 20 века*. Москва : РАН, 1996. С. 35-73.

58. Фролова І.Є. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі: монографія. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. 344 с.

59. Формування мовної особистості на різних вікових етапах / монграфія А. М. Богуш, О. С. Трифонова, О. І. Кисельова, Ж. Д. Горіна, М. П. Черкасов. Одеса : ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.

60. Цуциева М. Г. Языковая личность как актуальный объект исследований в современной лингвистике. *Вестник Ленинградского гос. ун-та им.А. С. Пушкина*. 2014. № 1. Т. 1. С. 180-186.

61. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. Москва: Гнозис, 2004. 324 с.

62. Шнейдер, Л.Б. Профессиональная идентичность и память: опыт генетической реконструкции. *Мир психологии*. 2001. №1. С.64-78.

63. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика. Москва: Наука, 1975. 365 с.

64. Alexandre Dorna Les effets langagiers du discours politique. Hermès, La Revue. Éditeur : C.N.R.S., 1995. P. 131.

65. Buchanan, International Encyclopedia of the Social Sciences. New York: Oceana Publications, 1968. URL: https://www.worldcat.org/title/james-buchanan-1791-1868-chronology-documents-bibliographical-aids/oclc/180038&referer=brief_results (дата звернення: 19.09.2019).

66. Dubois J., Giacomo M. et al. Dictionnaires de linguistique. Paris: Larousse, 1973. 516 p.

67. Ericson E.H. Identity, youth and crisis. Faber Identity in adolescence. New York: W.W. Norton Company, 1980. P. 78.

68. Erikson E. International Encyclopedia of the Social Sciences. New York: W.W. Norton, 1968. URL: http://www.worldcat.org/title/identity-youth-and-crisis/oclc/204288&referer=brief_results. (дата звернення: 16.10.2019).

69. International Encyclopedia of the Social Sciences. 1968. URL: http://www.worldcat.org/title/international-encyclopedia-of-the-social-sciences/oclc/165466&referer=brief_results (дата звернення: 09.10.2019).

70. Hermann, Margaret G. Ingredients of Leadership. San Francisco: Political Psychology, 1986. С.381.

ДОДАТОК А

DISCOURS DU PRÉSIDENT EMMANUEL MACRON AU CONGRÈS DES MAIRES ET DES PRÉSIDENTS D'INTERCOMMUNALITÉS DE FRANCE

19 NOVEMBRE 2019 - SEUL LE PRONONCÉ FAIT FOI

Monsieur le Président du Sénat, mesdames messieurs les ministres, monsieur le Président du Conseil économique, social et environnemental, mesdames et messieurs les Parlementaires, monsieur le Président de l'Association des Maires de France, cher François BAROIN, mesdames et messieurs les membres du Bureau et du Comité directeur, madame la Maire de Paris, chère Anne HIDALGO, mesdames et messieurs les Présidents d'association d'élus locaux, mesdames et messieurs les Maires et Présidents d'intercommunalité, mesdames et messieurs les élus, mesdames et messieurs, chers amis,

Merci d'abord de m'avoir permis de partager à l'instant à vos côtés l'hommage rendu au Président CHIRAC, hommage affectueux et émouvant. Et merci de m'accueillir en cette deuxième journée, après avoir passé ces heures hier, en particulier aux côtés de tous nos amis et collègues ultramarins que je reconnais dans cette salle et qui font face à beaucoup des défis qui sont ceux de tout le territoire français avec en plus bien souvent des défis bien particuliers auxquels à chaque fois nous tentons de répondre. Merci madame le Maire de Paris, chère Anne. Merci monsieur le Président, cher François BAROIN, monsieur le Vice-président, cher André LAIGNEL, pour votre accueil, vos propos, vos interpellations. Et merci à vous tous, mesdames et messieurs les Maires, d'être là.

Nous nous retrouvons, mais en fait je ne crois pas que nous ne nous soyons vraiment quittés. A chaque fois que je me déplace dans l'hexagone comme en outre-mer dans les circonstances tragiques d'une catastrophe naturelle, d'un attentat comme dans les jours plus heureux pour inaugurer tel projet qui se lance, telle réalisation qui aboutit c'est votre visage à chaque fois que je vois parmi les premiers, votre connaissance du terrain qui me nourrit, votre sens précisément du terrain qui m'apprend. Et puis vous l'avez rappelé, il y a eu le Grand Débat. Ces dialogues que nous avons noués dans toutes les régions de France à Grand Bourgtheroulde, à Souillac, à Valence, Evry-Courcouronnes, Autun, Gargilès-Dampierre, Bordeaux, Gréoux-les-Bains, Angers, Saint-Brieuc, Cozzano, à l'Élysée et dans bien d'autres lieux. Ce fut ça pendant des mois dans toutes les régions de France et j'ai tant appris de nos échanges. Tant appris, et, je dois dire, des aspirations de nos compatriotes, de leurs craintes aussi face aux bouleversements contemporains qu'ils veulent dans leur quotidien et que vous partagez avec eux. Tant appris de votre sens du dialogue, de l'unité, de la proximité. Tant appris, oui, j'ose le dire, de vous, de ces débats que nous avons eus ensemble, que nous avons eus encore il y a quelques jours à Epernay avec le Maire et son Conseil municipal. Et je dois bien le dire, si mon parcours avant de devenir Président de la République diffère quelque peu de celui de Jacques CHIRAC à qui nous venons de rendre hommage et qui avait forgé sa vision de la France dans ses fonctions locales en Corrèze et à Paris ou du président MITTERRAND qui l'avait forgée et il le rappelait là aussi durant ses décennies à Château-Chinon, ces heures passées à vos côtés ont agi et agissent pour moi comme un concentré d'expériences. Je ne suis certes pas Maire d'une commune de France mais je me sens chaque jour un peu plus à votre contact Maire de la commune France, c'est-à-dire à la fois gardien de l'essentiel, l'unité de la nation, et du quotidien concret, des vies, de la dimension humaine qui à la fin doit guider toute action publique.

Alors, cher François BAROIN, cher André LAIGNEL, vous avez évoqué quelques sujets lourds : finances locales, répartition des compétences, décentralisation. Tous ont une importance capitale. Sur ce dernier, je reviendrai dans quelques instants. Sur les autres, je pourrais utiliser justement le même propos que François MITTERRAND avait eu dans son discours de 1994 : « si j'avais voulu répondre à ces sujets point à point, j'aurais fait ministre ou Premier ministre, c'est d'ailleurs pour ça que je vous les envoie durant tous ces jours. » Mais comme vous, parce que les temps ont aussi changé, les exigences ne sont pas les mêmes et vous me diriez : qu'est-ce que c'est que ce Président qui ne répond pas à notre quotidien alors que nous, nous devons répondre au quotidien de nos concitoyens ? Je vais quand même rentrer un peu dans le concret.

Sur la taxe d'habitation, j'ai déjà plaidé à plusieurs reprises. D'abord, permettez-moi de le dire, sur la taxe d'habitation, comme sur les dotations, j'ai fait ce que je vous avais dit. Je suis venu à votre invitation durant la campagne présidentielle, je vous ai tenu ce discours, exactement, et j'ai demandé au Gouvernement de le mettre en œuvre. Je crois que vous êtes attachés à la même forme de transparence. Il est bon que ce soit ainsi. Après, sur la taxe d'habitation, si durant votre campagne, beaucoup de vos électeurs vous reprochent la baisse, faites-le moi savoir, et qu'ils viennent se plaindre. Et parfois, peut-être, vous aurez le droit d'empocher les félicitations qu'ils vous livrent à vous, et pas au gouvernement, parce que c'est ce qui va vous arriver. Je me permettrais de dire que, contrairement à beaucoup d'autres réformes, celle-ci ne s'est pas soldée par la suppression de la taxe d'habitation pour la remplacer par un autre impôt local, ce qui fut toujours le cas jusqu'alors, non, mais bien par la suppression d'un impôt compensé par l'Etat, qui descend en effet du département au bloc communal un impôt mais qui le compense par une part de transfert d'un impôt national. Et ça, ça n'avait jamais existé parce que ça veut dire que le payeur final de cette mesure, c'est bien l'Etat et ses économies. C'est une réalité.

Quant aux compensations, les ministres, le Premier ministre y reviendra. Je vous ai entendus, j'ai déjà plaidé il y a deux ans, ici même, la chose. Je l'ai expliqué plusieurs fois durant le grand débat. Si le système des dotations doit être rendu plus intelligent, je suis preneur de toutes les propositions. Il se trouve que le système d'aujourd'hui est voté par le Parlement sur la base des propositions du comité des finances locales. J'ai compris que beaucoup y siégeaient.

Simplement, le Parlement vote sur proposition du Gouvernement, conformément à mes engagements, une stabilité. C'est une bonne chose, mais la stabilité s'accompagne ensuite de variations en fonction de la réalité : si on perd des habitants, selon le potentiel fiscal, cela fait bouger le montant de la dotation. Nous connaissons les règles. Si elles peuvent être rendues plus intelligentes, il faut le faire. Maintenant, vous avez raison, le système est imparfait, il faut continuer de le transformer, de l'améliorer, et j'y reviendrai dans quelques instants.

Mais je crois que le moment que vit notre pays, que nous avons traversé ensemble ces derniers mois, le caractère parfois tragique de notre histoire, et vous l'avez rappelé, exige aussi que je puisse ici vous dire quelques mots, quelques convictions, au fond, de la manière dont nous, ensemble, Maires de France et Président de la République, nous pouvons rassembler les Français, comment nous pouvons ensemble faire en sorte d'être à la hauteur de ce moment, car en effet, ce qui importe, et je ne considère pas pour ma part que ce que notre pays a vécu il y a maintenant un an pendant des mois et des mois soit totalement derrière nous, cela vient de loin et cela durera. Cela exige beaucoup de force d'âme, de volonté, une volonté de transformer notre pays, d'agir, mais aussi,

tout en agissant, d'unir et de rassembler pour ne pas laisser de côté une partie de nos territoires, de notre peuple et pour continuer à donner du sens à chacun. C'est bien cela dont je suis venu vous parler cet après-midi avant tout.

Trop de fractures, c'est le principal constat qui a émergé du Grand Débat national, fractures territoriales, fracture numérique, sociale, identitaire, culturelle aussi, trop de fractures, comme si la France n'était plus une. À chaque fois qu'un Républicain comme vous l'êtes, comme je le suis, entend ainsi désigner la situation de notre pays, c'est toujours un déchirement, précisément parce que la République est et ne saurait être qu'une. Parce que la République est et ne saurait être qu'indivisible. Cela ne veut pas dire qu'elle est la même partout – et vous êtes d'ailleurs les porteurs de cette diversité – mais cette diversité ne devrait pas diviser et justifier précisément que bloc à bloc on finisse par penser le territoire ou la société comme séparés. Jamais je ne me résoudrai à ce que la France, la nation, se réduise à un archipel. Et donc, notre rôle à nous, à vous qui êtes en charge de la commune, donc du commun, c'est de tout mettre en œuvre pour résorber ces fractures. C'est de faire bloc pour unir, pour rassembler les Français par notre action.

Unir et rassembler, cela passe d'abord et avant tout – et je veux ici le rappeler, on l'évoque souvent trop peu – par des rites républicains. Donc pour les pratiquer, vous savez l'importance dans la vie d'une commune. Les cérémonies commémoratives en sont, qui rappellent régulièrement aux Français les liens de sang qui ont façonné leur liberté. Je veux ici vous remercier toutes et tous pour votre implication lors de l'organisation du centenaire de la Première Guerre mondiale comme dans les différents anniversaires et commémorations, des débarquements de Normandie ou de Provence et de toutes ces célébrations encore ces jours derniers. L'année 2020 sera, de ce point, de vue particulière. Nous célébrons, entre autres, tout à la fois les 80 ans de l'appel du 18 juin, les 120 ans de la naissance du général de Gaulle, les 150 ans de la Troisième République. Quelques autres anniversaires importants. Vous serez une fois encore au rendez-vous. Et ces rendez-vous ne sont pas des habitudes. Ces rites précisément donnent du sens dans nos communes, partout dans la République, à ce lien de sang, à cette part d'histoire qui nous a fait libre. Et j'en sais toute l'importance dans les temps que traverse notre République. Ils sont autant d'occasions de rassembler les générations, de ne pas oublier, de comprendre, de continuer, d'associer toutes et tous. D'éduquer en impliquant plus profondément, comme nous sommes en train de le faire, l'école, et d'agir. Unir et rassembler, c'est aussi par notre action collective, notre ambition. Cela signifie en quelque sorte, recoudre cette France trop souvent déchirée, déchirée entre la ville, les banlieues, les différents quartiers, les campagnes, avec, je le sais, un exercice du mandat de maire parfois particulièrement difficile dans nombre de ces endroits.

Alors, ce que nous avons collectivement à faire, c'est un nouvel aménagement de notre territoire. Je le dis collectivement parce que c'est à la fois le Gouvernement, mais avec lui, les régions, les départements, les intercommunalités et les communes qui ont ce travail à faire, car toutes les compétences rassemblées sont à mobiliser. Il n'y a pas de fatalité à ces divisions. Je m'y étais engagé. Le Gouvernement a pris des mesures fortes à vos côtés, qui marquent là aussi un retour de l'État : le plan « Action Cœur de Ville » pour redynamiser les centres des cités moyennes ; l'Agenda rural porté par la concertation sur vos propositions avec plus de 170 actions proposées par la ministre pour nos villages ; l'installation de France Services dans chaque canton – j'inaugurerai le premier France Services vendredi à Amiens ; le plan de mobilisation nationale

pour nos quartiers ; le plan très haut débit ; le développement d'infrastructures de proximité pour que ne demeure aucune zone blanche en matière de transports – et de ce point de vue, merci, Président, de ce que vous avez dit sur les concertations en la matière ; la loi d'orientation pour les mobilités devrait être ainsi votée ce soir à l'Assemblée nationale ; la création, sur la base d'une idée soumise par l'AMF, d'une Agence nationale de la cohésion des territoires mettant à disposition des collectivités, de nouveaux moyens d'ingénierie pour accompagner les projets, pour aider aux investissements, plus facile car ce qui bloque souvent c'est le manque de moyens. On le sait bien. La difficulté de porter tel ou tel projet et d'avoir les compétences, les bonnes personnes. Jamais autant n'avait été fait pour que ce beau principe républicain, l'égalité ne s'applique pas seulement aux femmes et aux hommes mais aussi aux territoires, pour que la République porte une même attention à notre capitale qu'aux villages, de quelques hommes, aux grandes villes qu'aux cités moyennes.

Nous arrivons tard, je le sais. Et je vous écoutais tout à l'heure. Et j'entends pleinement vos arguments. Attaquer des projets de regroupement forcé, de précipitation, de baisse drastique de dotation sur tel ou tel projet. Mais je voudrais, ici, de là où je suis, défendre le Premier ministre et son Gouvernement parce que je n'ai pas le sentiment que tout ce que vous avez décrit depuis tout à l'heure soient des mesures qui aient été portées par ce Gouvernement ou votées par cette majorité. Et j'ai peur que, comme ça peut vous arriver souvent d'ailleurs dans votre action, il n'ait eu à subir depuis 2 ans et demi les conséquences de beaucoup de réformes qui venaient parfois de loin alors même que son action essayait de mener le contraire. Je ne vous demande pas la patience. Vos concitoyens ne vous la donnent pas mais je nous demande collectivement le discernement qui est de ne pas reprocher aux uns les causes qui viennent d'ailleurs et de savoir reconnaître de manière un peu juste ce qui est fait. Mais tout cela est une épreuve parce que nous venons de loin, parce que parfois des bonnes décisions n'avaient pas été prises suffisamment tôt, parce que le monde tel qu'il s'organise aussi a accéléré les phénomènes de concentration. Le métropolisation, qui n'est pas le fait de décisions, quelles que soient d'ailleurs les majorités, mais qui s'observent partout dans le monde, qui est le regroupement des talents, des énergies dans quelques villes, quelques pôles d'attractivité. Mais qui a parfois été aidé par la concentration autour de grandes régions, de capitales régionales. Et les concentrations à Paris ou dans ces capitales-là de certains de nos choix.

Nous arrivons donc à un moment critique. Mais je ne crois pas là aussi qu'il y ait de fatalité. Et je veux être jugé sur les actes. Les actes, c'est une augmentation de la couverture numérique du territoire inédite. 14 000 lignes de fibre optique sont tirées chaque jour ouvrés depuis janvier 2019, 4 millions par an. Nous serons donc au rendez-vous du haut débit pour tous en 2020 et du très haut débit pour tous en 2022 comme je m'y étais engagé en juillet 2017. Les actes, c'est l'ouverture des 460 premiers France Services en janvier 2020. 200 000 nouveaux cafés dans nos petites villes d'ici quelques mois dans le cadre de l'agenda rural. Les actes, c'est la transformation en cours des logements, des centres-villes et des quartiers. Le choix résolu de privilégier le commerce de proximité pour revitaliser les centres-villes. Les actes, ce sont les 42 quartiers de reconquête républicaine qui bénéficient de renforts policiers spécifiques. Les actes, c'est ce travail quotidien résolu pour faire en sorte que chaque terre de France soit une chance pour celles et ceux qui y vivent, par plus de stages proposés, par les emplois francs développés, par une nouvelle ambition donner à l'Agence nationale pour la rénovation urbaine avec des délais raccourcis et les nouveaux engagements en termes d'investissements que j'avais pris.

Les actes, c'est cela. C'est en train de se déployer. Cela va continuer d'arriver et c'est une transformation indispensable. Mais ça veut dire que collectivement, ce que nous avons à faire, c'est réinventer notre territoire. Et il n'y a, en la matière, pas de fatalité comme je le disais. Les métropoles sont là, ce à quoi nous avons travaillé beaucoup, des Maires qui soient à la tête de ces métropoles ou dans leurs périphéries le savent et c'est une nouvelle coopération entre ces territoires par ces décisions prises mais aussi par les décisions qui sont prises au sein des structures intercommunales comme entre elles pour permettre une mobilité plus adaptée, pour apporter les réponses en termes de pouvoir d'achat à celles et ceux qui travaillent dans ces métropoles mais qui souvent ne peuvent pas y vivre. Et nous avons entendu aussi ce message. Cette réinvention de notre territoire collectivement, c'est la capacité que nous devons donner dans nos quartiers les plus difficiles, les plus pauvres, à accéder aux meilleures formations, ce que nous sommes en train de faire, à l'égalité de la formation supérieure, à l'emploi sans stigmatisation. Ce qui est aussi les réinventer, permettre d'en tirer toute l'énergie parce qu'ils ont une ressource. C'est la vitalité démographique. C'est de réinventer par le télétravail les mobilités que vous portez et les projets innovants, j'y reviendrai, des coopérations dans le rural. C'est la redynamisation de nos centres-villes qui ont été désertés totalement par les commerces, par les habitants parce que des choix ont été opérés dans les années 80 et 90 qui ont conduit au fond à séparer notre espace selon les usages. Les gens n'en veulent plus. C'est aussi au titre de cela que j'ai été conduit à refuser certains projets que je ne considérais plus comme du jour. Le temps est à la redéfinition de l'espace et d'un commun.

Nos concitoyens veulent vivre près de l'endroit où ils travaillent pour pouvoir plus facilement travailler là où ils veulent, pouvoir plus facilement accéder à un commerce de proximité, de nouvelles formes de contact, de la culture. Ils ne veulent plus cet espace séparé selon les temps où on dort à un endroit, où on va travailler à un autre, où l'accès à la culture est ailleurs. Et c'est d'ailleurs cohérent avec le projet écologique que collectivement nous poursuivons. Il nous faut donc retisser cela. Cela va prendre du temps, ça dépend de votre engagement, de la clarté de nos choix et des instruments qui sont mis à votre disposition. Mais je crois très profondément que par toutes ces initiatives prises, et j'aurais pu citer encore beaucoup d'autres, celles des directoires d'industrie car là aussi nous sommes en train de reconquérir notre industrie.

Pour la première fois depuis 12 ans nous recréons dans notre pays de l'emploi industriel, nous réouvrons des usines dans des endroits qui les avait délaissées. Parce qu'il n'y a pas de fatalité. Il y a des projets qu'on doit vous aider à porter, des investissements qu'il faut faciliter et des règles lorsqu'elles sont plus claires au niveau national qui permettent enfin de réinvestir, de réembaucher. Plus de 500 000 emplois créés en 2 ans, ça aussi c'est pour cette ambition des territoires. Et donc cet aménagement nouveau de notre territoire, il est à construire à travers ces projets, ces nouveaux instruments et une ambition qui nous permettra de bâtir les nouvelles formes du vivre ensemble, de l'habiter, du déplacement et du travail dans une puissance économique solidaire et environnementale du 21ème siècle, celle que nous voulons bâtir.

Unir et rassembler, c'est notre viatique. C'est aussi tenir la cohésion du pays dans les dures épreuves des temps. Vous avez rappelé les événements tragiques : ceux de 2015, ceux aussi que nous avons vécus ces derniers mois, ces dernières semaines. Ces événements, qu'il s'agisse du terrorisme, des attaques, des violences urbaines, ont touché à chaque fois au premier chef, vous le

savez ô combien, Madame la Maire de Paris, les maires que vous êtes. Ces événements ont bousculé notre pays, charriant les peurs, les angoisses, les tensions et parfois d'ailleurs laissant monter l'esprit de divisions et les confusions. Face à de tels enchaînements, notre responsabilité collective est de ne jamais jouer sur les peurs, de ne jamais rien céder aux haines, d'éviter aussi la précipitation parfois pour apporter des bonnes réponses. Opposer au tourbillon des amalgames la sérénité claire des principes républicains. Faire en sorte que le fil du dialogue entre les Français jamais ne se rompe.

A ce titre, je veux dire ici combien les mots qu'ont eus les maires de chacune des communes concernées par les événements que je rappelais ont sonné juste, qu'ils étaient à chaque fois frappés d'un grand sens de la République et de son unité. Mais les mots n'épuisent pas ce que doit être notre réaction collective face au regain des passions, de la division et de la haine. Ce qu'il nous revient de bâtir c'est la République en actes qui unit les Français simplement parce que la loi s'applique à tous et en tous points du territoire. Aussi devons-nous travailler ensemble pour assurer la sécurité de tous nos concitoyens au quotidien, lutter contre les incivilités, la délinquance, la violence qui minent au premier chef la cohésion du pays. Je sais que c'est votre engagement premier là aussi parce qu'à chaque fois vous me sollicitez, vous me proposez d'ailleurs bien souvent.

Nous prenons depuis 2 ans et demi nos responsabilités en la matière avec une volonté forte, des policiers et des gendarmes plus nombreux sur la voie publique. C'est l'engagement de recrutement de 10 000 postes supplémentaires, les premiers qui sortent de formation sont en train d'arriver sur le terrain et, il est vrai, ils sont particulièrement nombreux dans ces quartiers de reconquête républicaine où l'effort est mis en priorité. Mais c'est aussi dégager du temps sur le terrain pour nos policiers et nos gendarmes en investissant dans la procédure pénale numérique, en allégeant, ce qui a été fait dans le cadre de la Loi justice, les tâches administratives. C'est aussi le choix qui a été fait, après des années, sans que le sujet ne soit jamais ouvert, de décider du paiement des heures supplémentaires des policiers, parce que les heures payées, c'est plus de présence sur le terrain et c'est donc du temps utile pour vous. Cet effort se poursuivra, il est indispensable et c'est notre engagement. Mais, et vous le savez aussi, la sécurité du quotidien dépend de vous, de la qualité des coopérations entre la police nationale et municipale, entre les préfets et les élus que vous êtes, et de poursuivre ce travail amplement engagé.

Nous avons à ce titre, d'ailleurs, obtenu des avancées réelles grâce à l'initiative des parlementaires. Je pense en particulier à cette loi sur les rodéos, élaborée ensemble et qui permet aujourd'hui de saisir des véhicules, et qui permet, lorsque le travail est fait en partenariat sur le terrain, d'agir beaucoup plus efficacement. Dans 3 cas sur 4, police municipale et forces de sécurité intérieure sont liées par une charte de coopération qui organise échanges d'informations, partage de moyens techniques et numériques, formation et parfois même patrouilles communes. Mais là aussi, nous pouvons encore faire davantage, faire mieux.

C'est pourquoi je demande au Gouvernement d'étudier toutes les propositions qui sont faites par les différentes associations pour améliorer ce qu'on appelle parfois le continuum de sécurité, c'est-à-dire la mobilisation de tous les acteurs : forces de l'ordre, police municipale, agents techniques aussi parfois, les différentes mairies, forces et sociétés de sécurité privées, pour agir de manière encore plus efficace contre les incivilités, la délinquance et poursuivre le travail. Des propositions

très concrètes ont été faites par plusieurs d'entre vous, et je souhaite qu'on puisse regarder et avancer. Certains fichiers pourraient être mieux partagés, je le sais bien, ceux des véhicules volés, par exemple. On pourrait agir plus efficacement et plus concrètement, regarder si certains pouvoirs de police ne pourraient pas être délégués dans certains cas, les dépôts, la verbalisation des poids lourds... Il y a des choses très concrètes que vous appelez de vos vœux, qui permettraient d'ailleurs non pas à l'Etat de se désengager, je le dis ici clairement pour lever toute ambiguïté, mais de mieux coopérer et de permettre aux maires qui le souhaitent de faire davantage plus efficacement, plus simplement. Le Gouvernement sera au rendez-vous, et ces propositions auront donc une réponse.

Mais au-delà de cette sécurité du quotidien, de ces incivilités, il y a, bien entendu, ce que notre pays continue de vivre, le terrorisme et le sujet de la radicalisation, qui, aussi, appelle une action conjointe. J'ai évoqué, il y a quelques semaines, la nécessité de bâtir une société de vigilance, c'est-à-dire la mobilisation de tous pour lutter contre ces reculs insidieux de la République qui, trop souvent, se transforment en drame. Vigilants, en vérité, nous le sommes déjà ensemble. 150 chartes ont ainsi été signées dans l'ensemble des communes concernées par des individus suivis pour radicalisation. Depuis un an, sous l'impulsion du ministre de l'Intérieur, comme je m'y étais engagé devant vous, les maires ont désormais droit de reconnaître. Le préfet vous informe régulièrement de l'Etat de la menace et peut vous transmettre des éléments nominatifs confidentiels. Là encore, comment ne pas voir que vous êtes, vous les maires, en permanence au contact et donc les mieux placés aussi, bien souvent, pour percevoir les signes faibles d'une dégradation de la situation, d'un glissement, et donc être des acteurs à part entière de cette société de vigilance, c'est-à-dire une société de l'attention collective et donc de l'action. Etat et communes sont les bras armés d'une République qui protège, d'une République qui avance aussi et s'impose dans chaque hall d'immeuble, dans chaque rue, dans chaque terre de France.

Bien évidemment, évoquant ces sujets, je ne peux bien entendu rester silencieux sur la question du communautarisme, de l'islamisme politique tant évoqué ces dernières semaines et ces derniers mois dans notre pays. Je ne veux rien cacher ici de la réalité que beaucoup d'entre vous vivent. Dans certaines communes, dans certains quartiers, progresse depuis quelques années un projet de séparation d'avec la République. C'est une réalité. Ce sont les revendications sur les horaires réservés aux femmes dans les piscines, ces espaces publics où la mixité n'est plus possible, ce sont ces pressions exercées dans certains services publics, certaines entreprises, ce sont aussi des services communautaires qui cherchent à se substituer à la République, et les déscolarisation d'enfants auxquelles on assiste dans trop d'écoles. À chaque fois, les maires sont en première ligne. L'Etat agit et continuera d'agir.

Nous n'avons pas attendu ces dernières semaines et les débats qui, parfois, ont pu voir le jour. Non. Les lois ont été prises et les actions ont été conduites en la matière, avec efficacité, tout particulièrement par le ministre de l'Intérieur et le ministre de l'Education nationale, grâce, là aussi, à des initiatives parlementaires salutaires sur ce sujet. 12 lieux de culte ont ainsi été fermés, 4 écoles hors contrat, 9 établissements associatifs, près de 130 débits de boisson, toujours avec la coopération des maires. Cette action continuera d'être menée, et nous devons, là aussi, faire plus, ne jamais vous laisser isoler dans ce qui est un des grands combats républicains contemporains. Tout le Gouvernement est mobilisé et continuera d'agir. Le ministre de l'Intérieur donnera des

instructions nouvelles aux préfets dans les prochains jours en la matière, et le gouvernement portera des actions concrètes nouvelles dans les prochaines semaines sur ce sujet.

Mais là aussi, je veux nous appeler collectivement à ne pas tout confondre. Dans les débats qui, souvent, se nouent sur ces sujets compliqués, on confond tout. On confond bien souvent la laïcité, la civilité et l'ordre public. La laïcité a un cadre, la loi de 1905. Il a été complété par des lois plus récentes, importantes, qui ont été le fruit d'ailleurs de longues concertations. C'est un cadre, un cadre de liberté et de respect, la liberté de croire et de ne pas croire, c'est un cadre de neutralité, ça n'est en aucun cas un cadre de combat ou d'exclusion. Ça n'est pas la notion qui doit nous conduire à mettre dos à dos, front à front, une part de la société française contre une autre. Ce serait une profonde erreur historique et une faute lourde politique. La laïcité a ce cadre, faisons-le appliquer. Respectons-le partout. C'est à cela que j'appelle le Gouvernement.

Mais bien souvent, ce qui traverse notre société, ce sont les sujets que je viens d'évoquer, légitimes, qui touchent la civilité, l'égalité entre les femmes et les hommes, le respect des lois de la République, l'ordre public, et c'est là qu'il nous faut collectivement nous réarmer, peut-être prendre des lois nouvelles, des décisions plus fortes. Mais ne confondons pas tout. Faisons-le avec la force de la République qui unit, jamais avec l'esprit de division. Il est inefficace et produit le pire. Le Gouvernement sera au rendez-vous de cette ambition en suivant ces principes.

Et puis, et ça vous touche tout particulièrement, dans les débats récents, un sujet est venu, celui des listes communautaires. Je suis, sur ce point, pragmatique et ouvert à toutes les propositions, à condition qu'elles soient efficaces et que, là aussi, elles respectent nos principes. D'abord, vous êtes, je pense, toutes et tous attachés à ce qui fait notre vie politique, qui est aussi un principe de liberté. Comment définirait-on les listes communautaires ? Qui en serait le juge ? Selon quels critères ? La vie politique est ainsi faite que les choses peuvent changer. Nous avons des règles claires, faut-il ici les bousculer parce que soudain, les esprits s'échauffent ? Je vous appelle collectivement à la prudence, pas la prudence qui mène à l'inaction, celle qui conduit à ne pas renoncer aux libertés de la République parce que le pire est parfois là, celle qui nous conduit aussi à voir toutes les conséquences de ce qu'on propose.

Et puis surtout il ne faut pas en la matière avoir quelque naïveté que ce soit. Il ne s'agit pas de proclamer l'interdiction pour régler le problème. Nous avons eu dans d'autres temps de la République ces débats. Fallait-il interdire ces listes antisémites pour réussir à chasser ces idées de la société française ? Qui peut penser d'ailleurs que de telles listes se présenteront à visage découvert, avec spontanéité et clarté ? Non. Si les choses étaient si simples nous n'aurions pas tant de difficultés. Ceux d'entre vous qui sont confrontés à ce phénomène le savent, ceux qui développent un projet communautariste, cet islam politique que j'évoquais, un projet de division de la nation en détournant une religion de ses fondements très souvent se cachent, se dissimulent. C'est là toute la difficulté. Et donc ce qui compte c'est le combat politique en actes, ce qui compte c'est l'intransigeance républicaine quand la prééminence de nos lois est remise en question, quand l'égalité entre les femmes et les hommes est combattue, remise en cause.

Ce qui compte c'est de faire tomber les masques de ceux qui combattent la devise inscrite sur les frontons des mairies qu'ils convoitent. Et ce combat, je sais que je peux compter sur vous pour le mener, sur tous les maires de France pour le mener et pour l'emporter. Et je veux vous dire une

chose, vous pourrez compter sur moi mais en actes au quotidien, chaque jour pour les débusquer, les combattre, fermer les associations, fermer les écoles quand elles ne respectent pas absolument les lois de la République. C'est ainsi qu'il faut mener ce combat, je ne crois pas autrement. Et donc là aussi sur ce sujet, le Gouvernement poursuivra avec l'ensemble des forces politiques de notre pays le travail pour rassembler les meilleures idées, avancer et agir.

Mesdames et messieurs, préparant ma venue parmi vous, je relisais aussi l'histoire des Congrès des Maires de France et ce faisant l'histoire des maires de France et je me faisais cette réflexion toute simple en quelque sorte quand on reprend à la cavalcade cette odyssée commune depuis la Révolution française. A chaque fois qu'il a fallu bâtir la République, ses grands projets, construire son avenir cela s'est fait dans et à travers, par les maires : la liberté, la République et la démocratie neuves dès la Révolution française ; la construction de la République dès les lois de 71 et de 72 d'abord par les conseils départementaux puis par la loi de 1884 par le rôle qu'on donne au maire ; et la construction de notre école de la République, de nos écoles dans chaque commune, bien souvent aussi des infrastructures s'est faite par ce truchement. Et la solidité que notre République a su bâtir entre la défaite de 70 et 1914 c'est ce moment inouï où la République a su construire une espèce de pacte, d'ambition et de contrôle réciproque avec les élus locaux et ceux de la République. Permettre que rien ne soit remis en cause si le pire devait advenir à Paris avec les pouvoirs donnés dès 71 et 72 au niveau du département, en 84 aux communes, et permettre d'avancer avec des projets concrets. La solidité de notre pays elle procède de ce temps incroyable. Et à chaque moment que la République a été bousculée par des doutes, par le pire, parfois bousculée en son sommet elle a su retrouver ce socle, cette action concrète, cette stabilité des valeurs et des principes auprès de ses maires. Et il en est de même dans le moment que nous vivons.

Nous sommes dans un moment particulier de notre pays mais il suffit de regarder autour de nous pour nous apercevoir que nous sommes dans un moment historique pour toutes les démocraties occidentales et au fond pour le monde entier, un moment de doute, de crise. Regardez autour de nous, qui a un Gouvernement stable, une majorité claire ? Qui a une vie démocratique innocente, placide ? Je cherche les paradis, les exemples. Je n'en trouve pas. C'est bien parce que nous avons collectivement de nouveaux défis à relever, c'est que nous vivons la fin aussi d'une époque, de transformations profondes peut-être que nous n'avons pas toujours prendre à temps, mais aussi des défis contemporains qui agitent les peurs. Le défi technologique, le défi climatique, le défi démographique et la brutalité de ce monde contemporain. Pour réussir ces transformations comme à chaque fois que la République a été confrontée à ces grandes bourrasques, j'ai besoin de vous et c'est ensemble que nous bâtirons cette action utile. C'est aussi pour cela, fort de ce temps passé ensemble, de ces mois de débat de commune en commune, mais aussi de cette conviction chevillée au corps et inspirée par notre histoire que cet acte II comme je l'ai appelé, du mandat qui m'a été confié par les Français, j'ai voulu le bâtir autour de quelques sujets où votre rôle est déterminant. Je ne les couvrirai pas tous mais je veux ici simplement en mentionner deux.

Le premier, vous l'avez évoqué un instant, c'est celui de la transition écologique, de l'environnement. Elle se joue bien sûr sur le plan international. La France est au rendez-vous dans les négociations entre Etats, sur les baisses des émissions de gaz à effet de serre, la préservation de la biodiversité, la constitution d'un droit environnemental contraignant. Et vous savez, l'engagement de la France sur tous ces sujets. Elle se joue en Europe et vous savez combien la

France porte une ambition climatique et environnementale dans notre Union européenne. Elle se joue aussi au niveau national, et là également, le Gouvernement prend ses responsabilités. Je connais peu de pays qui ont assumé la fermeture de toutes leurs centrales à charbon, la fin des exploitations des hydrocarbures, un plan pour la biodiversité. Ç'a été fait et c'est en train de s'appliquer, et ce n'est qu'un début de l'action qui est en train d'être conduite. La convention citoyenne, cher président, qui est en train de travailler au CESE en ce moment même, proposera au gouvernement, à moi-même de nouvelles actions concrètes qui scanderont notre travail collectif dans les prochains mois.

Mais en vérité, là aussi, c'est bien dans les territoires et par les communes que la transition se fait concrètement, la protection des espaces, la lutte contre la pollution, eaux usées comme déchets et donc le combat pour la biodiversité, c'est vous. Les plans pour décarboner les transports, pour rénover les logements et donc emporter la bataille de la baisse des émissions de gaz à effets de serre et du climat, c'est vous. Bien sûr, l'État doit fixer un cadre, une direction, donner des instruments. Mais ensuite, c'est aux communes qu'il importe de faire, très souvent, et c'est d'ailleurs là que les initiatives les plus innovantes, bien souvent, ont été prises.

Les maires ont un rôle clé. Ils ont aussi une connaissance du terrain de ses contraintes et parfois des tensions que ces sujets peuvent faire naître. Un maire sur cinq est agriculteur ou ancien agriculteur, ce qui donne une expérience. Et je dois le dire aussi bien souvent quelque bon sens. Cette transition, elle est complexe. Et là aussi, je vois qu'il y a des intéressés dans la salle. C'est statistiquement normalement vérifié. Cette trame des territoires, elle implique du bon sens et là aussi de savoir gérer les choses sans, je dirais, conflit inutile. Ce rôle en matière d'écologie, je commencerais par-là, ne doit pas conduire, ne doit pas vous conduire à prendre des décisions qui ne relèvent pas du pouvoir de police du maire. La toxicité d'un produit chimique, ça n'est pas la compétence du maire. Et je vais vous le dire, c'est une bonne chose pour vous.

Quand je vois des maires qui prennent des arrêtés pour interdire des pesticides dans leur commune, quel sens ça a ? Est-ce que la toxicité de ce pesticide, elle ne serait pas la même à Plougastel ou à Morlaix ? Aucun sens, aucun sens, il y a peut-être plus de fraises d'un côté ou de l'autre, c'est vrai. Et donc, c'est pour vous protéger aussi que ce pouvoir n'est pas donné, sinon, ce sera la guérilla terrible et surtout l'incompréhension généralisée. En la matière, j'en appelle à la modération, mais au-delà de cela, vous avez un rôle essentiel. Et je voulais aussi apporter quelques clarifications.

Si nous voulons aller plus loin, nous devons bâtir avec vous sur les territoires des filières d'économie circulaire luttant activement contre le gaspillage. En la matière, vous avez d'ailleurs bien souvent pris vous-même des décisions, c'est pour cela que sur ce sujet et sur un sujet particulièrement sensible, comme celui de la consigne des bouteilles plastiques, rien ne sera fait sans l'accord des maires. C'est bien dans ce sens que j'ai demandé au Gouvernement de poursuivre le dialogue au Parlement, conforté ceux qui ont pris de l'avance et investis, aider, faire parce que nous devons avoir une réponse forte et ambitieuse en la matière. Nos concitoyens l'attendent. Mais on ne doit pas pénaliser ceux qui se sont organisés parfois il y a plusieurs années et ont pris des investissements utiles et ceux qui ont trouvé la bonne organisation. Cela doit donc passer par une indispensable concertation.

Oui, je crois à une écologie de la liberté, de l'innovation. Je crois dans l'écologie des territoires et la capacité qu'on donne à ces derniers de trouver les bonnes solutions. Je crois dans ceux d'entre vous qui innovent pour préserver les espaces naturels et agricoles, planter des forêts urbaines, encourager la conversion des exploitations agricoles vers le bio et la haute valeur environnementale, qui développent des plans alimentaires territoriaux pour approvisionner les écoles et les marchés en circuit court, dans ceux d'entre vous qui développent massivement des transports en commun propres. Le bus à hydrogène, les nouvelles solutions pour remplacer la voiture, les véhicules en autopartage, les navettes y compris dans le rural, les pôles d'échanges qui pensent la ville du vélo, de la marche à pied, dans ceux qui inventent les réseaux intelligents, qui permettront d'intégrer les énergies renouvelables par essence intermittentes dans les systèmes électriques des villes, qui investissent pour la rénovation thermique des bâtiments municipaux, des logements.

Tout ce que je viens de dire est en train de se faire. Et la loi d'orientation pour les mobilités, largement concertée donne aux régions un rôle très important aux communes un rôle à leurs côtés. Et c'est donc un cadre, des instruments, une clarté de financement, mais là aussi, nous sommes en train de construire cette écologie concrète. Vous êtes en train de le faire. Ce qu'on doit apporter, c'est le cadre clair des responsabilités, ce que permet la loi d'orientation et les financements pour la compagnie. Les contrats de transition énergétique permettent dans certaines situations difficiles de le faire. La clarté qui sera donnée sur les dotations qui accompagnent la loi en sera une autre. Je souhaite que les prochains mois soient scandés par de nouveaux appels à projets pour accompagner très clairement tous ces projets que je viens d'évoquer dans le cadre et l'architecture de la loi qui a été largement concertée et qui sera de manière imminente ainsi votée. L'écologie du quotidien, l'écologie concrète, l'écologie française, c'est celle de nos territoires. Celle en action, et c'est pourquoi, là aussi, je crois très profondément, comme lorsque la République a eu à bâtir son école, votre rôle est indispensable.

Le deuxième sujet sur lequel je voulais attirer votre attention et vous dire combien au fond nous avons aujourd'hui pour mener cette action besoin de vous, c'est celui de la République sociale solidaire, de ce solidarisme contemporain auquel je crois profondément. Dans votre quotidien, vous êtes confrontés et vous avez apporté nombre de ces missions, bien souvent d'ailleurs en lien avec les départements qui en la matière joue un rôle essentiel. Cher président, vous avez à vous occuper des personnes éloignées de l'emploi avec les missions locales, celles en situation de difficultés ponctuelles ou durables, avec les CCAS, l'accompagnement des personnes âgées, les situations liées justement aux demandes d'asile et aux migrations que sur beaucoup de nos territoires nous connaissons.

Tous ces sujets sont majeurs, je n'y reviendrai pas. Vous êtes aussi au cœur d'une ambition économique indispensable. Mais il y a deux politiques, deux actions sociales indispensables à notre République. Et la construction de cette République solidaire du XXIème siècle où votre rôle est décisif, c'est l'école et la santé. Deux sujets qui à mes yeux caractérisent l'État providence du XXIème siècle que nous sommes en train collectivement de bâtir, auquel je crois profondément, qui est celui où l'on investit sur les personnes. Pas celui où on administre les choses, non. Mais où on décide d'investir sur nos concitoyens pour les aider à choisir leur vie, à la bâtir là où ils sont. Et là votre rôle, comme il l'a toujours été, est éminent : l'éducation. Vous le savez, l'ambition qui est

la nôtre, merci président de l'avoir rappelé, elle est partagée, elle m'a conduit d'ailleurs parfois là aussi à corriger des choses qui étaient faites. Je le disais tellement partagé que je me suis engagé à ce qu'aucune école ne soit fermée sans l'accord du maire. Et depuis que j'ai pris cet engagement, c'est ce qui a été fait par le ministre de l'Éducation nationale, une grande vigilance qu'il a encore rappelée. Priorité donnée à l'école primaire parce que c'est là que se nouent les inégalités, réforme du lycée, réforme de l'orientation : jamais on n'a vu en si peu de temps, sauf à revenir à ces temps inauguraux de la République que je rappelais tout à l'heure, des investissements et de tels changements. Je sais aussi les inquiétudes. Comment financer les ATSEM supplémentaires face à l'augmentation des effectifs induite par l'école obligatoire dès 3 ans ? Comment prendre en charge les dépenses immobilières liées au dédoublement des classes de CP, CE1, CE2, le sujet des grandes sections maternelles ? Je veux ici rassurer, je sais les discussions en cours et vous aurez l'occasion d'y revenir avec le ministre. L'Etat a accompagné à hauteur d'un peu plus d'une dizaine de millions d'euros, et c'est vrai, pas la totalité de ce qui a été investi, et je remercie toutes les communes qui ont beaucoup fait sur le sujet, et nous continuerons d'accompagner. Et là aussi, ce dialogue continuera de se faire parce que nous avons besoin de cette ambition collective, parce que nos enfants, pour pouvoir bâtir leur vie, ont besoin d'une école ainsi construite avec moins d'élèves par classe et avec les réformes qui ont ainsi été décidées, parce que, aussi, nous avons besoin, pour réattirer des familles dans certains endroits, dans certains quartiers ou dans une part de notre ruralité, de leur offrir des écoles de qualité. C'est ça, l'objet de ces réformes.

Nous travaillons également ensemble à installer, dans tous les territoires de France, des CFA, de nouvelles antennes du CNAM, des unités d'enseignement supérieur, comme ces campus connectés dont l'objectif est de permettre à des étudiants habitant dans des territoires éloignés des grandes villes de bénéficier d'une offre complète de formation. Ce que nous allons déployer dans les prochains mois, ce que j'ai demandé au Gouvernement de faire, c'est, à rebours de ce que vous avez bien souvent vu, d'ouvrir dans des villes moyennes qui n'ont pas aujourd'hui d'université ou pas de formation supérieure, des antennes d'universités, certaines formations professionnelles ou académiques et parfois les deux. Pour permettre de se former au plus près de chez soi et répondre ce faisant aussi à des problèmes bien souvent de mobilité, de coût du logement dans les métropoles, de rareté du foncier que nous avons à vivre par ailleurs. C'est, là aussi, ce projet d'aménagement du territoire que j'évoquais tout à l'heure, qui est un pragmatisme que nous déclinons pour l'ambition scolaire. L'école de la République, celle de Jules FERRY, qui est enracinée dans chaque terre de France, s'est historiquement construite dans ce « main dans la main » entre le Gouvernement et les maires, et c'est ce fil qu'il nous faut tisser encore et encore.

Et puis le second pilier de cette République sociale, c'est la santé. Là aussi, vous n'avez pas attendu le gouvernement. Sur ce sujet, je dois bien le dire, j'avais envoyé au moment du Grand Débat des questions, mais celle qui est la plus remontée, et de très loin, spontanément à chaque fois, c'est la santé, disant d'ailleurs l'urgence de notre organisation collective et des errements de plusieurs décennies : déserts médicaux d'un côté, surpopulation dans les urgences de l'autre, centres hospitaliers professionnels qui n'arrivent plus à faire face à la demande sur certains territoires, disparition dans d'autres. C'est le fruit, là aussi, de dogmes qui ont longtemps vécu, on dépensera moins s'il y a moins de médecins. Bizarrement, les gens n'ont pas été moins malades. Et donc nous voilà avec un système de santé sur lequel il faut tout à la fois réinvestir mais qu'il faut aussi réorganiser. Je veux saluer ici l'engagement que, depuis plusieurs années, vous avez pris avec

beaucoup de conviction pour développer des réseaux, porter des projets, ouvrir des structures. L'engagement que j'avais pris devant vous, c'est d'accompagner cela pour doubler les maisons de santé. C'est ce qui sera fait, et nous sommes sur cet objectif. L'engagement, c'est aussi, pour répondre à vos besoins, une réforme plus en profondeur qui a été annoncée il y a un an dans le cadre du plan Ma santé 2022, et qui, là, vous touche directement, la suppression du numerus clausus, mais ça touchera nos successeurs, parce qu'on met 10 ans au moins à former un médecin, mais collectivement, nous devons agir pour l'avenir, le recrutement de 600 médecins salariés que nous commençons à déployer dans les territoires les plus carencés dès à présent, le développement de la télémédecine, le renforcement du rôle des infirmiers, l'ouverture de 1 000 maisons de santé, comme je le disais, et l'encouragement, à vos côtés, de ces maisons de santé pluridisciplinaires en finançant ces assistants médicaux pour encourager les professionnels à venir et faire que les projets immobiliers que vous avez souvent portés soient accompagnés par des projets médicaux et que ces derniers soient aidés, aidés en leur payant cette assistante médicale ou cet assistant médical qui viendra les décharger d'actes médicaux et leur permettre de mieux travailler sur vos territoires. Là aussi, rien ne se fera sans vous. Il y a des formidables succès.

J'étais il y a quelques jours, je le disais, dans la Marne : deux maisons de santé en 2009, 14 aujourd'hui et 3 de plus qui sont en projet. J'ai vu des projets formidables en Gironde, où municipalités, ARS et centres hospitaliers agissent ensemble pour créer un centre hospitalo-communal ; à Pontarlier, dans le Doubs, cher président, non loin de chez vous, des acteurs locaux qui savent s'organiser pour mettre en place un cabinet éphémère, le temps justement que de nouveaux médecins s'installent plus rapidement ; en Saône-et-Loire, par la volonté d'un conseil départemental, tout un réseau de santé de proximité se met en place et des médecins reviennent exercer dans les villes désertées. C'est ça, ce que nous accompagnons concrètement et que nous allons déployer plus fortement encore. Et donc le gouvernement, là aussi, sera au rendez-vous pour mettre les moyens et pour en rajouter. Je ne veux pas ici déflorer les annonces que le Premier ministre, la ministre des Solidarités et de la Santé feront demain en la matière, mais il est clair que l'urgence impose d'investir plus fortement encore et de construire une plus grande attractivité de nos hôpitaux, qu'ils soient d'ailleurs centres universitaires ou parfois plus en proximité, pour réussir à mener ce combat. Je voulais ici vous dire l'engagement du Gouvernement mais le rôle aussi essentiel que vous jouez. Mesdames et Messieurs, chers amis, j'ai conscience, une fois que j'ai dit tout cela, de la difficulté des temps, et vous l'avez rappelé.

Je veux conclure mon propos en vous disant aussi un mot de vous. J'ai à mon tour, en cet instant, une pensée pour Jean-Mathieu MICHEL, le maire de Signes, qui a consacré sa vie à sa commune, vous le disiez, tout à l'heure, en rappelant son engagement de 1983 pour finalement mourir dans l'exercice de ses fonctions, dans le courage de sa fonction, celle justement de faire respecter la vie en commun, de rappeler à l'ordre ceux qui, dans sa commune, venaient enfreindre la règle. Les signoises et les signois n'oublieront jamais ce grand humaniste qui les connaissait tous personnellement, et je veux avoir une pensée pour eux, pour le personnel de la commune et pour sa famille, dont la dignité fut exemplaire en cet instant. Cette tragédie, ainsi que les dizaines d'agressions dont les maires et les élus locaux, ces derniers mois, beaucoup trop d'élus de la République ont été victimes, rappelle la République et chacun de ses citoyens à ses devoirs. La République, je le redis ici, vous doit protection. La République ne peut en effet vous demander tant sans assurer votre sécurité, et en particulier celles et ceux d'entre vous qui craignent pour leur

intégrité physique. Elle ne peut vous demander tant non plus sans vous donner les moyens de l'action. Et là aussi, c'est l'objet de ce texte de loi proposé par les ministres, défendu en ce moment même à l'Assemblée nationale, qui est le fruit du Grand Débat, qui est le fruit des propositions concrètes des maires de France, de leur pragmatisme, des indignations que j'ai récoltées, des interpellations que j'ai reçues, d'abord en reconnaissant et en soutenant davantage votre engagement. L'engagement, c'est la sève d'une nation, ce qui la fait, ce qui la tient, ce qui la grandit, l'engagement associatif, syndical, politique, et bien entendu l'engagement des maires. Ça fait des décennies qu'on parle du statut de l'élu, des décennies. Il y a des débats, et je veux reconnaître au Gouvernement de porter enfin une réforme tant et tant attendue. Le projet de loi Engagement et proximité, discuté encore ces dernières heures à l'Assemblée nationale, s'inspire de toutes ces idées, et donc oui, ce texte vous permettra de bénéficier d'une protection juridique dans le cadre de l'exercice de vos fonctions, et nous l'assumons. Oui, vous bénéficierez désormais d'un droit à la formation, et nous l'assumons. Oui, les élus locaux pourront mieux concilier leur vie personnelle et leur vie familiale avec, par exemple, le remboursement des frais de garde, et nous l'assumons. Oui, les maires ruraux qui dans les campagnes de France sont bien souvent tout à la fois : policiers, médecins, urbanistes, jardiniers, assistant social seront rétribués aussi à leur juste niveau d'engagement et nous l'assumons entre autres choses.

Je veux le dire ici parce que c'est une première. Mais votre moteur – je le sais, je le sais parce que je suis fait comme vous, je l'ai démontré – c'est de faire, de transformer, d'agir. C'est pourquoi le projet de loi renforce aussi vos marges d'action. Je ne reviens pas sur les marges d'action financière. On a commencé à l'aborder. Vous y reviendrez avec le gouvernement. Non, je veux évoquer les moyens d'action juridique que vous revendiquez légitimement. Il y a d'abord tout ce qui bride. Les normes qui vous enserrant, l'intercommunalité qui parfois vous freine. Vous avez un mot d'ordre : la souplesse. J'ai le même. Et pour moi aussi, rassurez-vous, ça va trop lentement. Et lorsque je suis allé, il y a quelques jours dans la Marne, j'ai réuni d'ailleurs les préfets et chefs de services de l'Etat déconcentré pour faire la revue de chantiers en la matière. Mais ça avance. Les normes, nous en réduisons d'abord le flux. On regarde trop peu souvent. 40 projets de décrets pris par les ministères en deux ans et demie. C'était 100 par an avant. 100 par an. Le stock. Les fameuses circulaires. Vous le savez, ces lois qui ne sont pas discutées au Parlement et ces décrets qui ne sont pas pris par les ministres mais tout ce qui fait la vie de l'administration et qui à la fin vous est parfois opposé. Ces circulaires – 65 % des circulaires existantes abrogées – je peux vous dire que ce travail de Pénélope, il a fallu le porter et il touche votre quotidien. Je n'ai pas entendu de protestation. Cela veut dire qu'elle ne servait pas forcément à grand-chose. Ce travail, il faut le poursuivre. Et là aussi, j'en appelle aux bonnes idées. Mais ne sous estimez pas une chose : simplifier, c'est complexe parce que supprimer un texte, une circulaire, c'est s'assurer qu'il ne servait à rien. Donc il faut tester les gens, il faut le vérifier. Vous le savez bien. Et donc, j'ai besoin de vous pour que ce travail se poursuive.

Un nouveau service, le rescrit normatif sera créé dans les préfetures et sera valable dès le début du mandat prochain et permettra de sécuriser tous les projets sur le plan juridique. De la même manière, déconcentrer la décision, c'est simplifier pour vous. On est plusieurs dans cette salle à être attachés à cela, je le sais. Plus de 1 000 procédures administratives ont été déconcentrées au plus près du terrain. Ça veut dire quoi ? Que sur ces 1 000 décisions, 1 000 types de décisions. Là où bien souvent, le préfet, le directeur d'administration locale vous disait : je ne peux pas vous

donner la réponse, je dois demander à Paris, la décision peut se prendre sur le terrain de manière concrète. C'est plus de responsabilité, plus de rapidité, plus aussi de simplicité et de souplesse.

L'intercommunalité, nous l'assouplissons, répartition des compétences entre les communes, périmètres des EPCI, conseil des maires. Tout est mis en place pour tout à la fois mieux s'organiser et respecter les libertés locales. Et là aussi, les avancées qui émanent de ce débat, porté et acté encore ces dernières heures. Nous l'évoquions ensemble un instant, Président, le premier ministre et les ministres permettront utilement d'avancer et ce jusqu'au bout du chemin de ce texte de loi pour que les maires puissent choisir. Pour que les maires élus au suffrage universel ne puissent jamais être en quelque sorte simplement les récipiendaires d'instructions d'une autre collectivité.

Vous souhaitez aller plus loin encore dans la souplesse d'organisation. J'y suis prêt. De manière là aussi très concrète. Alors, vous m'avez interpellé sur ce point, monsieur le Président, et je veux y revenir d'abord pour dire qu'en la matière, là aussi, le texte de loi. C'est sur ce sujet, les seules décisions qui ont été prises par ce Gouvernement et cette majorité. J'entends vos protestations à juste titre. Mais il ne faut pas opposer au Gouvernement ou à vos parlementaires des décisions de jadis. Il faut quand même être clair sur ce point. Ou alors, citez-moi les discours où j'aurais porté de l'intercommunalité forcée. Citez-moi les discours où j'ai nié la force démocratique du maire. Citez-moi les discours et les actes qui ont fait le contraire. Chers amis, il vous est arrivé d'avoir des prédécesseurs, il faut les respecter. Vous n'êtes pas obligé de tout prendre. J'en prends déjà assez. Je considère qu'en ce moment, collectivement, nous prenons notre part, y compris des conséquences parfois dont les causes ne nous appartiennent pas totalement. Donc, continuons d'avancer collectivement. Et je veux insister pour vous dire que le Gouvernement est là, le Parlement est là et les réponses seront apportées comme vous l'avez voulu.

Alors maintenant, comment aller plus loin ? Continuer à déconcentrer. J'y crois très profondément. Le Premier ministre a annoncé des décisions fortes, plus de 6 000 fonctionnaires qui seront ramenés sur les territoires. Il faut poursuivre ce mouvement. Et il faut le poursuivre en particulier de l'échelon régional à l'échelon local. C'est indispensable. Les grandes régions ont permis parfois de regrouper des services mais elles ont permis sur certains sujets, où elles ont plutôt conduit sur certains sujets, à recréer de la concentration régionale et à éloigner la décision du terrain. Ce n'est pas une bonne chose, et donc je souhaite que collectivement, le Gouvernement et le Parlement puissent avancer sur ce sujet de manière très concrète. On l'a évoqué avec plusieurs d'entre vous en matière de logement, sur beaucoup d'autres sujets et des décisions qui étaient parfois prises au niveau du département, soit au niveau de la région. Ce n'est pas bon. Et je dirais plus : le numérique dont on parle tant, auquel nous tenons, qui nous permet de recréer de l'industrie, de développer des emplois sur notre territoire doit nous permettre aussi d'être inventif en matière d'organisation de l'État. Pourquoi, parce qu'il y a le numérique, on devrait demander à tous nos agents, à tous nos fonctionnaires, d'aller dans la capitale régionale ou à Paris, pour faire des travaux d'intérêt général et expliquer à nos concitoyens « Vous voulez joindre vos fonctionnaires ? Internet ou le téléphone ? » Au contraire, on peut laisser ou remettre des fonctionnaires et des agents sur le terrain et grâce au numérique, leur permettre de faire des tâches communes pour le compte de la région ou même plus largement. Je crois que c'est beaucoup plus porteur d'avenir. Qui plus est, bien souvent dans des territoires où le déplacement est moins compliqué, le logement moins cher, les conditions de

vie plus agréable. Et donc, il nous faut là aussi reconstruire ces équilibres nouveaux, réinventer les choses, changer des habitudes qui avaient été acquises.

C'est ce qui a commencé à être fait et qui continuera de l'être avec force. Et en la matière, le projet France Service est d'ailleurs un levier. Et croyez en mon exigence sur le sujet, ce ne sera pas un paravent. Ce sera bien une ambition nouvelle de la présence, des compétences sur les territoires et de l'innovation aussi pour tous nos services, comme d'ailleurs pour tous les grands partenaires de l'Etat. Je pense à la Poste qui peut permettre, non pas dans France Service, mais en allant au plus près de nos concitoyens comme elle commence à le faire en matière de santé, pour apporter du service jusqu'à nos concitoyens, pour lui inventer une nouvelle mission d'intérêt général dont, dans nos campagnes, les plus isolées ont besoin, dont, dans aussi certains quartiers de la République, certains ont besoin.

Différenciation, c'est le deuxième levier après la déconcentration. Nous avons commencé à le faire, beaucoup ont joué le jeu, ces fameux contrats permettent de mieux répondre. Il y a les contrats dits de cœur que les plus grosses collectivités ont souvent signés et qui produisent leurs effets, il y a aussi les contrats de différenciation, d'actions. De la Creuse, cher Président, jusqu'aux Ardennes, en passant par la Bretagne, à tous les niveaux, des contrats ont été signés par le Gouvernement qui ont permis de bâtir des actions concrètes de projets sur le terrain. De différencier, c'est une manière aussi d'avancer efficace, beaucoup plus forte. Et je souhaite que nous puissions franchir un pas supplémentaire. Je sais que nous sommes beaucoup dans cette salle à le vouloir par la réforme constitutionnelle qui permettra d'instaurer un droit à la différenciation. Et là, je sais compter sur chacun pour que nous puissions aller au bout de cette idée. Et puis la troisième, après la déconcentration, la différenciation, c'est la décentralisation.

Vous l'avez évoqué et je souhaite que sur ce sujet nous puissions avancer. Mais je vais vous dire quelque conviction en la matière. Il y a eu plusieurs vagues de décentralisation, et nous essayons collectivement d'en faire le bilan. Elles ont dans beaucoup de cas, réussi à mener une action plus concrète, en effet, plus proche des territoires. Mais le bilan que j'en tire pour l'Etat, trop souvent, l'Etat a essayé de garder une partie de la compétence et n'a pas fait toutes les économies. Et parfois d'ailleurs, nous avons collectivement perdu de la compétence, prenons les routes : est-ce qu'on est aussi bon sur ce sujet qu'il y a 40 ans ? Je ne suis pas sûr. Les ponts, on en parle en ce moment, est-ce qu'on est aussi bon ? Pas sûr. Donc il faut que la décentralisation s'accompagne de choix clairs du côté de l'Etat, il doit lâcher toutes les compétences quand il les décentralise, mais il ne faut pas que ça conduise à de la perte collective de connaissances et que d'un seul coup, on se réveille et qu'on se dise : là, on n'est plus aussi bons qu'avant.

Ensuite, on a parfois décentralisé des compétences sans donner les moyens comme le RSA et les départements. Est-ce que c'est de la bonne décentralisation ? Non, on l'a plusieurs fois évoqué. Ça fait maintenant des années, quasiment depuis le premier jour, que des débats sans fin se nouent pour savoir si la compensation est la bonne. Et qui plus est, on a décentralisé une compétence sur laquelle la collectivité en charge n'avait quasiment pas de moyens d'action. Est-ce que c'est de la bonne décentralisation ? Moi, je veux bien décentraliser des compétences, mais si la collectivité ne peut rien faire est un payeur aveugle, ce n'est pas cohérent. J'en ai tiré une conviction simple qui, peut-être, peut rendre les choses plus compliquées qu'elles ne le semblent au premier abord : quand on décentralise une compétence, il faut décentraliser les moyens clairement, et la dynamique

des moyens clairement. Est-ce qu'il y a, sur chacune de ces compétences, une dynamique et une fiscalité claire ? Non. Vous me parlez du foncier pour les départements. Mais si le foncier avait la même dynamique que le RSA, ça se serait vu depuis longtemps. Nous devons prévoir des péréquations en permanence. Si les départements qui touchent le plus de foncier et de droits de mutation à titre onéreux étaient les départements qui avaient le plus de bénéficiaires de RSA à accompagner, la France serait plus heureuse. Rien à voir. Il y a une ressource fiscale, elle n'a rien à voir avec la dépense. Est-ce que c'est de la bonne décentralisation ? Vous conviendrez avec moi que non. On fait de la bricole en permanence, on fait de la péréquation tous les ans, vous le savez bien. Donc cette émotion me touche, mais elle n'est pas féconde. Si on veut avancer, il faut regarder en effet quelle fiscalité ou parts de fiscalité on donne aux collectivités en décentralisant.

Nous, nous avons un fétichisme français : l'autonomie fiscale. Je regarde les grands pays décentralisés autour de nous, ils sont beaucoup plus décentralisés que nous, ils n'ont pas d'autonomie fiscale. Ils ont une chambre qui, chaque année, en effet, discute des ressources fiscales qui sont affectées aux collectivités, chaque niveau avec des règles claires. Peut-être qu'il faut en arriver à cela, et moi, j'y suis favorable parce que, je vais vous dire, l'autonomie fiscale a deux problèmes. La première : il n'y a jamais une fiscalité qui correspond à la bonne compétence, donc il y aura toujours des péréquations et de l'illisibilité, c'est vrai. Les seuls qui peuvent avoir une fiscalité propre, ce sont les communes, qui ont une clause de compétence générale. C'est pour ça que j'assume le foncier. Et ne me dites pas : « il y a des gens qui sont exonérés qui ne payent pas. » Dans la commune de Troyes, il doit y avoir 70 % des gens qui ne payent pas la taxe d'habitation, on en parlait l'autre jour. Ce n'est pas pour autant qu'ils n'avaient plus de lien avec la vie dans la commune. Donc il n'y aura jamais la bonne fiscalité, en tout cas pour les départements et les régions.

Par contre, il faut qu'il y ait une dynamique fiscale qui corresponde à la dynamique des compétences, qu'il y ait une visibilité qui soit donnée, et c'est vrai que nous ne sommes pas bons sur ce sujet. Donc est-ce qu'on peut peut-être évoluer dans notre capacité collective à la fois à moderniser nos impôts, à clarifier les responsabilités fiscales et de compétences ? Je l'espère, parce que vous savez, sinon, on vit dans une société où, selon les niveaux, on augmente les impôts d'un côté, on les baisse de l'autre. C'est illisible pour nos concitoyens. Qu'est-ce qui s'est fait ces dernières années ? Je parle du mandat précédent. Vous l'avez dit, les dotations ont été baissées massivement, mais c'est de la fiscalité locale qui a souvent été augmentée massivement, souvent au niveau intercommunal, avec souvent d'ailleurs des gens qui ne savaient plus qui faisait quoi. Est-ce que c'est démocratiquement souhaitable ? Je vous livre ma conviction : non.

Donc oui à la décentralisation, mais oui à la décentralisation où les compétences sont accompagnées d'une décentralisation claire des financements qui vont avec, avec la bonne dynamique et la visibilité. Si on trouve des morceaux d'impôts nationaux qui ont cette dynamique, allons-y. Si on pense que c'est en regardant nos voisins qu'il faut le faire, j'y suis favorable, et dans ces cas-là, c'est un changement constitutionnel vers lequel il faut peut-être aller. Je le dis devant le Président du Sénat, j'y suis ouvert, plus que ça, à titre personnel, favorable. Et de l'autre côté, en décentralisant les compétences, il faut décentraliser les responsabilités. Et là aussi, on ne peut pas dire : je prends les compétences mais quand il y a un problème... Vous le savez, vous, quand il y a un problème on vient vous voir. Bon, quand ce n'est pas vous, c'est moi, si je puis dire, quand

même bien souvent. C'est trop souvent le cas. On dit : j'ai les compétences. Les départements font un travail extraordinaire sur l'aide sociale à l'enfance. Quand il y a un gros coup de grisou, on dit que c'est l'Etat, comme si on avait oublié qu'on avait décentralisé les compétences. Je veux bien. On a décentralisé imparfaitement certaines compétences de mobilité ou de développement économique, dès qu'il y a un problème, on dit : c'est l'Etat. Quand une entreprise ferme, je n'ai jamais vu une région dire : « c'est ma responsabilité, je vais le faire. » On dit : « l'Etat ne nous aide pas assez. » On me parle de l'emploi. Si ça va avec la responsabilité, c'est simple, ça veut dire que maintenant, dans les élections régionales, quand les gens votent pour la région, ils disent : « je vote pour la politique d'emploi. » Et quand le Président, les parlementaires iront aux élections, ils diront : « attention mes chers amis, l'emploi, ce n'est pas chez moi, c'est la région. Moi, je n'y peux rien, à l'emploi. » On n'est pas ce pays-là. Je vais vous rassurer, l'Allemagne, grand pays fédéral, n'a pas décentralisé l'emploi.

Le problème qu'on a, c'est qu'on a décentralisé des compétences sans décentraliser les responsabilités, et je le dis aussi pour protéger les collectivités ici présentes. Personne en France ne veut avoir un RSA par département, personne. Ça n'est pas comme ça que la nation s'est bâtie. On ne va pas dire : « les politiques sociales, il faut complètement les décentraliser au niveau du département. » Donc les gens veulent prendre des compétences et pas les responsabilités. On ne peut pas avancer comme ça. Donc oui à un grand débat, une grande avancée sur la décentralisation, mais à condition de dire que la compétence va avec la responsabilité démocratique, et claire, et avec des financements clairs, qui ont la même dynamique, et là, nous serons heureux.

Sur cette base, j'y suis ouvert sur tous les sujets. On parlait de logement, j'y suis très ouvert. Vous parliez de culture, il y en a déjà beaucoup. On peut faire, là aussi. Plus de sport, j'y suis favorable suivant ces règles qui sont celles de la clarté et de la responsabilité partagée. Vous l'aurez compris, Mesdames, Messieurs, chers amis, je n'ai d'autre obsession que d'agir, de transformer, de faire avec vous, car à la fin, il n'y a que ça qui compte et c'est cela que nous laisserons : une action.

Alors je sais, les mois à venir auront un tour un peu particulier, avec les élections municipales qui se profilent. Certains d'entre vous se représenteront, et je sais que vous serez nombreux, avec aussi de nouveaux engagés actifs ou retraités, jeunes ou moins jeunes, femmes ou hommes, qui feront le choix de donner un peu de leur vie aux autres. Certains d'entre vous se revendiqueront d'étiquettes partisans, d'autres non. Je crois, sur ce sujet, qu'il faut laisser une totale liberté, n'enfermer les maires dans aucun clivage.

Les élections locales ne sont pas là pour être utilisées à des fins partisans. Vous avez besoin de rassembler et d'agir. Ce qui compte, c'est l'engagement. Ce qui compte, c'est que la République demeure vive. Ce qui compte, c'est que les maires de France unissent encore et encore la société, façonnent encore et encore le pays, continuent à forger ce que nous sommes, ce peuple enraciné, ces paysages, ces différences, et répondent à ces ambitions contemporaines, car oui, comme je l'ai dit, notre pays traverse, et je conclurai sur ce point, une période peut-être unique quand on se retournera sur elle, où ces fractures que j'évoquais sont là, où en même temps les opportunités sont à portée de main, où quelque chose se réinvente tout à la fois de nos vies, de nos territoires, de notre continent comme du reste du monde. Et je crois, dans ce moment, une fois encore, que votre rôle est en effet essentiel.

Alors oui, vous l'avez dit, Président, il y a un an, lorsque le pays s'embrasait, j'ai fait appel à vous, ou plus exactement je vous ai regardés et vous m'avez inspiré. J'ai regardé les premiers maires, les premiers d'entre vous qui ont, parce qu'il y avait certains de nos concitoyens qui étaient dans les rues ou les ronds-points, parce que la violence était là, qui ont ouvert leurs mairies, qui ont proposé. Certains sont venus me voir avec des propositions concrètes. Et de Poissy à Gargillesse-Dampierre en passant par toutes les communes de France, vous avez pris des risques, vous avez proposé et innové.

J'ai, en ce moment, une pensée et un remerciement particulier pour Vanik BERBERIAN qui, avec ces maires, est venu me présenter ses premiers cahiers qu'il avait ouverts en mairie. Il a aujourd'hui des combats plus intimes, mais il a eu beaucoup de courage, beaucoup de courage.

Mais j'ai une pensée pour vous toutes et tous qui vous êtes engagés, en vous confrontant de salles polyvalentes en mairies, de préaux d'école en salles de classe, parfois à la colère pour lui redonner un cadre. Vous avez écouté, vous avez souvent expliqué, vous avez aussi relayé. Je vous ai retrouvé à chaque fois avec des propositions, des voix portées et une ambition.

En concluant mon propos, je voulais vous remercier d'avoir fait vivre cette République si vivante, si diverse, mais debout, forte d'avoir donné un cadre aux colères et aux indignations et d'avoir montré, une fois encore, que notre République est forte. Notre République continuera, dans les mois qui viennent, à affronter ces peurs, mais je sais ce que nous avons vécu ensemble et ce que nous avons fait ensemble, et cela me rend formidablement optimiste. La République, ce n'est pas une nostalgie. La République, ce n'est pas non plus un immobilisme. La République, c'est une volonté. C'est un projet unique de liberté, d'égalité, de fraternité. Ce sont des droits, on les rappelle chaque jour, on se combat pour les étendre, mais aussi des devoirs, devoirs pour les responsables que nous sommes partout, devoirs pour nos concitoyens, et il faut leur rappeler toujours. S'il n'y a plus de devoirs, il n'y a pas de droit qui tienne. Devoir de respecter l'autre, devoir de respecter la quiétude et l'ordre public, parce que c'est la garantie de la liberté, de conscience, d'expression comme de manifestation, devoir de civilité car la démocratie interdit la haine, précisément parce qu'elle est libre, devoir d'aimer cette collectivité qui nous unit et qui, précisément, est celle qui prodigue des droits et sans laquelle rien ne tient. Et de la commune à la nation, tel est notre rôle : rappeler les droits et les devoirs à chacun, ne jamais oublier cet « en même temps » républicain auquel je crois profondément.

Oui, la République, c'est cette soif d'agir, ce sont ces mille fils tendus, cette amitié profonde que nous devons rappeler à nos concitoyens. C'est cela ce que, durant tous ces mois, vous avez montré. C'est cela, je vous parle très franchement, que nous aurons encore à faire jusqu'aux élections prochaines et au-delà, car nous ne réglerons pas en un jour ce défi et continuerons d'être devant, nous, et nous aurons à le porter, mais c'est ce qui nous unit, quelles que soient les sensibilités, les diversités. Alors je suis formidablement optimiste, en vous retrouvant ce soir et en vous sachant au travail dans les prochains jours avec le Gouvernement. Je vous ai vu à l'œuvre, je vous ai vu faire et avancer, et je sais qu'avec vous, la République, c'est une volonté de chaque jour. Nous l'avons et nous l'aurons.

Alors vive les maires de France, vive la République et vive la France.

ДОДАТОК Б

DISCOURS DU PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE, EMMANUEL MACRON, À L'OCCASION DE L'HOMMAGE NATIONAL DE M. CHARLES AZNAVOUR AUX INVALIDES

5 OCTOBRE 2018 - **SEUL LE PRONONCÉ FAIT FOI**

Télécharger Transcription du discours du Président de la République, Emmanuel Macron, à l'occasion de l'hommage national de M. Charles Aznavour aux Invalides - PDF 336 Ko

Seul le prononcé fait foi

HOTEL NATIONAL DES INVALIDES – Vendredi 5 octobre 2018

Monsieur le président de la République d'Arménie,
Monsieur le Premier ministre de la République d'Arménie,
Monsieur le président de l'Assemblée nationale,
Messieurs les présidents,
Monsieur le Premier ministre,
Mesdames et messieurs les ministres.

Votre Sainteté,

Madame la maire de Paris,

Mesdames et Messieurs les membres du corps diplomatique ;

Mesdames et Messieurs les Parlementaires,

Mesdames et messieurs les élus

Chère famille AZNAVOUR,

Madame,

Mesdames et Messieurs,

Charles AZNAVOUR aurait voulu vivre un siècle. Il se l'était promis. Il nous l'avait promis, comme un ultime défi lancé à la vie.

L'âge ne l'avait jamais privé de ce fol appétit de vivre, de créer, de chanter, d'aimer, de rire - mais à quelques encablures du seuil, la mort est venue le cueillir sans bruit. Et nous avons été surpris. Et nous avons été tristes, car nous n'avions pas l'habitude que sa volonté légendaire ne s'accomplisse pas.

Ce vide soudain laisse apparaître une évidence jusque-là obscure : pendant près d'un siècle, c'est lui qui nous aura fait vivre. A nos fragilités secrètes, à nos émotions fugitives, à nos mélancolies et à nos espoirs, il aura tendu ce miroir consolateur qui, pendant tant et tant de décennies, aura rendu notre vie plus douce, nos larmes moins amères, nos joies plus légères.

Ses chansons ne furent jamais ces rengaines d'un été qui amusent et qu'on oublie ; elles furent pour des millions de personnes un baume, un remède, un réconfort. C'est ce compagnon de route qui nous quitte, ce conteur fraternel qui chantait à hauteur d'homme la vérité de nos existences, prenant sa part des peines ordinaires, des deuils du quotidien et du temps qui passe. Ce temps qui passe, il en parlait avec une intensité particulière dont nous sentions qu'elle venait de loin, non pas de la tristesse simplement mais de l'expérience de l'exil.

On dit que les années d'exil comptent double : chez AZNAVOUR, la douleur et l'espoir comptaient double. De cela, les Français se sont aperçus bien vite même quand ils n'avaient pas connu l'épreuve du paradis perdu.

Au fil des années, cette présence, cette voix, cette intonation reconnaissable entre toutes, se sont installées dans nos vies et nous ont insensiblement réunis quelle que soit notre condition, quel que

soit notre âge. Une vibration commune s'est créée et Charles AZNAVOUR est devenu naturellement, unanimement un des visages de la France.

Un autre Charles, Charles TRENET qui avait tendu la main au jeune AZNAVOUR chantait l'âme des poètes dont la foule distraite fredonne les chansons en oubliant parfois les paroles. Les chansons d'AZNAVOUR sont d'abord des paroles, ce sont des mots qui sont venus nous toucher au cœur, leurs titres ou leurs refrains sont entrés dans le patrimoine commun et une grande majorité de Français sait aujourd'hui spontanément poursuivre quand on commence à dire « Je me voyais déjà » « Je vous parle d'un temps », « J'habite seul avec ma maman », « Hier encore », « Emmenez-moi », « J'ai travaillé des années », « Que c'est triste Venise » et tant d'autres.

C'est là que se vérifie le génie d'un artiste, dans cette consonance profonde qu'il établit avec son public.

Mais nous avons chacun aussi notre AZNAVOUR intime, des chansons que nous cultivons parce qu'elles nous parlent plus particulièrement ou parce que nous y trouvons un autre visage de l'artiste plus secret peut-être ; comme « L'indifférence », ce texte qui ressemble à du VERLAINE chanté sur un tango obstiné ou « Le palais des chimères » qui tient de la chanson des rues et de la balade ancienne. La source de cet accord intime, de ce lien étroit qu'il sut tisser avec la France, cette source à laquelle sans cesse il s'abreuva et qu'il sut faire vivre, ce fut la langue française.

Ce fils d'immigrés arméniens qui ne fit pas d'études comprit instinctivement qu'en France, il est un Etat dans l'Etat, une patrie dans la patrie, un sanctuaire plus sacré que tout, c'est la langue française. Certains héros chez nous deviennent Français par le sang versé mais on devient aussi Français par la langue parlée, par la langue aimée, travaillée, ouvragée, célébrée, aussi Français que KESSEL et GARY, qu'APOLLINAIRE et IONESCO, aussi Français qu'AZNAVOUR.

Cette langue est le viatique que l'école offre à chacun et dont chacun peut saisir les tours et les détours, les nuances et les nervures, les couleurs et les accents ; c'est par là qu'AZNAVOUR devint ainsi Français et même, disait-il, Parisien, ancrant par les mots son imaginaire dans une identité qui n'était pas celle de ses parents, prenant pied dans la longue tradition des conteurs, des poètes qu'il découvrit et aima aussitôt, et recevant le flambeau des mains de TRENET ou PIAF et peut-être plus loin encore de FREHEL et DAMIA.

Cet enfant de la balle devint un gamin de Paris. Et c'est ainsi d'ailleurs que le cinéma d'abord l'utilisa pour la désinvolture un peu taciturne, le verbe bref mais percutant qui, dans les dialogues d'AUDIARD, faisait mouche, pour la fragilité un peu roublarde qui le met à part et, plus tard, pour sa sobriété ambiguë, son inquiétante normalité. Sans jamais prétendre devenir comédien, il put tourner dans 60 films dont nombre sont des chefs-d'œuvre où il est inoubliable.

Il savait, dans sa chair, que la France véritable est celle qui accueille, qui ne se racornit pas dans la peur obsidionale mais continue de vivre dans l'hospitalité et la transmission aux nouveaux venus, dont il n'a jamais oublié qu'il avait fait partie.

Aussi s'est-il toujours tenu auprès de la jeunesse, s'ouvrant aux musiques nouvelles, aux styles, aux voix, aux idées qui ne ressemblaient pas à ce qu'il composait mais faisaient vivre la langue et vivifiaient l'expression musicale. Il écrivit jusqu'au bout pour les jeunes interprètes, prenant la responsabilité de perpétuer, d'aider, de soutenir car il savait que la culture, la langue, la musique française ne mourraient que d'être privées d'oxygène, de renouveau au nom d'une pureté fictive ou d'une vaine angoisse de certains. Il a tendu entre tant de générations un fil incassable.

Telle était sa conception de la France car lui, Français de fortune, ne savait que trop combien la France a partie liée avec l'universel. Il chanta en huit langues mais partout, il porta en français ses chansons auprès de publics qui percevaient dans notre langue des accents qui les touchaient. C'est

que la langue française n'est pas seulement le ciment d'une nation mais un ferment de liberté, d'espoir lorsqu'elle ose sa plénitude, c'est-à-dire lorsqu'elle est la langue des poètes, des écrivains, des artistes, des philosophes.

De toutes les vertus, celle qu'il préférait, c'était la fidélité, fidélité à ses parents, à sa famille, à son épouse, Ulla, à ses enfants, à ses amis si nombreux, si divers, anonymes célèbres, Français et étrangers, aux lieux de son enfance.

Fidélité aussi à l'Arménie.

De l'Arménie, il fut le fils, l'ami, l'ambassadeur mais aussi l'enfant prodige lorsqu'en 1988, il vint au secours des sinistrés du séisme. Ce fut le début de son engagement et il ne devait plus cesser. Il est aujourd'hui porté par la Fondation Aznavour que dirige son fils Nicolas qui perpétuera ce travail. Le bien de l'Arménie et des Arméniens partout dans le monde, l'amitié franco-arménienne, la paix dans la région malgré les blessures de l'histoire, malgré la cicatrice ineffaçable du génocide dont sa chanson « Ils sont tombés » dit sublimement la douleur, tout cela nourrissait ces combats, animait son action mais il fut plus encore.

Pour l'Arménie et les Arméniens, pour ce peuple meurtri, exilé, ignoré et parfois méprisé, il fut l'enfant du pays qui se dresse droit commun un « i » et qui chante comme si sa vie en dépendait, mettant dans sa voix toute la nostalgie et toute la dignité de ceux qui ont tout perdu et par son seul chant, leur rendant le goût de vivre, la fierté d'être ce qu'ils sont, le sentiment d'une grandeur que rien ne peut abattre. Lui qui savait le tragique de l'histoire et qui savait l'espérance, lui que rien n'aurait pu faire plier, donna une voix à ceux qu'on avait voulu faire taire.

Cette fidélité à ses racines nous aura fait mieux ressentir cette part indicible de l'étranger qui vit dans l'âme française. On reconnaît chez lui comme chez KESSEL cet air de Russie, d'Arménie, de Tzigane comme on trouve des airs d'Europe centrale apportés par les violons dans la Pologne inconnue de Wilhelm APOLLINARIS de KOSTROWITZKY et qui s'en viennent mourir dans les « Rhénanes ». Ce qu'eurent de commun, AZNAVOUR et APOLLINAIRE, c'est cela ce « verre qui s'est brisé comme un éclat de rire ».

Mais ce n'est pas seulement de poésie, de culture étrangères qu'il est ici question mais bien de ces vertus étrangères familières et différentes qui ont enrichi le patrimoine français au fil des siècles. AZNAVOUR a souvent souligné sa dette à l'égard de la France, il a dit aussi ce que l'exil supposait d'oubli et de déchirement, ce qu'il n'a pas dit par modestie, par discrétion, par pudeur, c'est que grâce à lui, l'Arménie avait apporté à la France et que, pour suivre son exemple, je me garderai bien de définir mais auquel je veux rendre ici hommage : à cause de lui, à travers lui, c'est aujourd'hui l'occasion de rappeler ce que nous devons en tant que nation à tous ces Arméniens qui fuyant leur patrie sont venus grandir la nôtre, il ne s'agit pas de diversité, non il s'agit de destins croisés entremêlés et, pour finir, il s'agit de grandeur.

Arméniens de tous pays aujourd'hui, je pense à vous.

Il devait être la semaine prochaine avec nous à Erevan pour ce moment si symbolique que sera le Sommet de la Francophonie, accueilli par l'Arménie. Son absence fera un vide immense. Que l'amitié entre l'Arménie et la France soit digne de ce qu'il nous a enseigné !

On dit qu'au début de sa carrière, Charles AZNAVOUR se trouvait trop petit, pas assez beau, n'aimait pas son timbre ni sa voix et que ses textes et ses chansons furent refusés par les grands artistes auxquels il les présentait et qui parfois lui conseillaient de renoncer. Il n'a jamais renoncé. Par le travail et la volonté, il a imposé à tous son immense talent et, aujourd'hui, il impose à tous son exemple. Ce n'est pas seulement un exemple de détermination ; c'est d'abord un exemple d'amour et de passion, passion des autres, passion des mots, passion de la France. Nous sommes

décidément le Pays de Cyrano de Bergerac où rien ne résiste au génie du verbe, au panache, où la beauté vient à ceux qui savent chanter et écrire, où tous nous vibrons à l'unisson d'une langue portée haut.

Je suis certain que, pendant longtemps encore, des millions d'hommes et de femmes connaissant la détresse d'aimer, la douleur de la séparation, le doute des aubes incertaines, la joie des commencements, l'espérance d'un lendemain meilleur entendront soudain naître, dans un coin de leur mémoire, la mélodie lointaine et les mots vrais que ce poète incomparable y a gravés pour adoucir le dur métier de vivre. Et dans le cœur de chacun, il poursuivra son chemin marchant en se tenant droit une main dans la poche avec ce demi-sourire que nous lui connaissions.

Alors, avec nous, il franchira fièrement le seuil de ce siècle qu'ici il n'avait pu accomplir jusqu'au bout pour, enfin, ne plus jamais nous quitter.

Parce qu'en France, les poètes ne meurent jamais.

Vive la République, vive la France.

Grand Oral devant les Maires de France

Intervention d'Emmanuel Macron

22 mars 2017

Mesdames et Messieurs les Maires et Président,

Je suis ravi d'être devant vous ce matin et d'avoir l'opportunité d'échanger, quelques jours après ce que nous avons fait devant les départements, **cher Dominique**, à peu près dans la même configuration et le même exercice. Je serai, je l'entendais en loge, peut-être moins vibrant parfois que mon ami Jean LASSALLE, pour qui j'ai beaucoup de sympathie et d'estime.

Je vais essayer de revenir sur plusieurs sujets qui concernent aussi votre quotidien, je sais qu'il y a beaucoup d'attentes parce que j'ai pu m'exprimer sur des sujets qui concernent directement votre quotidien et je veux ici lever toutes les questions, tous les doutes qui peuvent exister.

Je pense, et j'y reviendrai ensuite dans le fonctionnement, que prétendre à la plus haute fonction de l'État, c'est prétendre aussi travailler et **renouveler la méthode de travail** avec celles et ceux qui aujourd'hui font le quotidien de notre territoire, qui font le quotidien de l'action publique, de la responsabilité publique et du lien démocratique. C'est pour cela que le rendez-vous d'aujourd'hui avec les maires est particulièrement important pour moi. J'ai souvent dit, on m'a souvent reproché de ne pas être moi-même élu, je cherche à combler cette défaillance dans les semaines qui viennent, néanmoins je ne mésestime pas qu'il y a une catégorie d'élus qui, au quotidien, vit la responsabilité démocratique et la réalité de l'action et de ses exigences: ce sont les maires. Parce que vous êtes à portée de reproches ou de félicitations et que vous ne pouvez vous protéger derrière untel ou untel, même derrière vos services.

Aujourd'hui, où la classe politique est décriée, où il y a un doute, il faut bien le dire, sur l'action publique, pour moi, la nécessité d'un travail partenarial entre l'État, entre le président de la République, son gouvernement et les élus locaux et en particulier les maires, est plus importante encore qu'hier. C'est pour toutes ces raisons que je veux vraiment que la commune puisse demeurer l'échelon de référence **de notre organisation institutionnelle** et que je veux revenir sur un ensemble de points. Pour moi, la philosophie, l'ensemble de la démarche que je veux aujourd'hui vous proposer, c'est, pour le quinquennat à venir, ce que j'ai pu appeler **un pacte girondin ou un pacte de liberté**, ce que j'avais eu l'occasion de commencer à présenter devant les départements. Mon analyse est que les gouvernements de droite comme de gauche, durant ces dernières années, ont essayé de faire au mieux, **je ne jette la pierre à personne**, j'ai participé à un gouvernement mais personne n'a l'exclusif de la relation avec les maires. Tous ont essayé de partager la contrainte des finances publiques dont **nous sommes les co-dépositaires** ; je sais que vous avez eu à vivre parfois des décisions unilatérales sur les dotations, que ce soient des gels ou des baisses et ça, nous en partageons de **manière très oecuménique** les responsabilités parce que, de manière très oecuménique, nous en avons partagé les contraintes.

Ce pacte de liberté, c'est une manière de repenser la méthode et de retrouver un peu le sel de cette libre administration des collectivités territoriales qui est au fondement de notre

République. Alors, je vais essayer de rentrer dans le détail et la chair de ce pacte. D'abord, il n'y a pas de liberté sans marge de manoeuvre dans les choix budgétaires et c'est d'abord la liberté financière des collectivités locales que nous assurerons. C'est pourquoi, dès l'automne 2017, une trajectoire quinquennale sera élaborée. Je veux le faire pour l'ensemble de la dépense publique parce que je pense que l'ensemble de la dépense publique a besoin de visibilité. C'est la même chose que je veux faire sur la part de l'État, c'est avoir une stratégie quinquennale plutôt qu'une régulation annuelle ou parfois infra-annuelle. Mais je veux aussi donner aux collectivités locales une parfaite visibilité sur cet ensemble. Ce qui a posé problème, ces dernières années, c'est les décisions prises à l'année l'année quand ce n'est pas semestre par semestre. Donc, permettre d'avoir des projets sur le long terme, de faire vivre ces projets, c'est donner de la visibilité et une stabilité.

Cette trajectoire reposera sur trois piliers. Le premier pilier, c'est un changement de méthode concernant la maîtrise des dépenses publiques locales. Vous le savez, je suis fermement décidé à mettre l'accent sur l'efficacité de la dépense publique, il y a des grands progrès à faire dans ce domaine et c'est vital, à la fois pour le pouvoir d'achat des Français mais aussi pour le dynamisme de l'économie française donc je ne vais pas ici venir vous dire qu'on ne fera pas d'économies dans les cinq années à venir, la trajectoire que j'ai présentée il y a quelques semaines consiste à réaliser 60 milliards d'euros d'économie sur la durée du quinquennat. Mais cet effort, je veux qu'il soit partagé de manière équitable entre les différentes administrations publiques et donc, à cet égard, que les collectivités locales puissent s'engager à faire 10 milliards d'euros d'économie sur cinq ans. C'est-à-dire... je vais y revenir... je vous mentirais, et quiconque d'ailleurs prétend faire des économies, vous dirait "on ne va pas mettre à contribution, pour faire des économies, les collectivités territoriales" vous mentirait. Parce que ça voudrait dire qu'on va le faire sur le social ou l'hôte.

En revanche, ce qu'il faut changer, c'est la méthode. On ne l'a fait, sur ces sept dernières années maintenant, que par des baisses ou des gels de dotations. Ce qui ne semble pas être la bonne méthode. Il ne s'agira pas, à cet égard, de baisser de façon unilatérale les dotations aux collectivités locales, j'ai dit la même chose devant les départements. Je sais que d'autres candidats s'engagent, dans leur plan d'effort, à baisser les dotations - je crois que ce qui avait été dit aux départements, c'était de l'ordre de 7 milliards d'euros. Je ne propose pas, pour ma part, de baisser les dotations mais nous sommes les co-dépositaires de la dépense publique et donc, je souhaite que vous vous engagiez dans une trajectoire de baisse de vos dépenses de fonctionnement, mais qui ne passe pas ... mais je pourrais vous dire de la même façon que c'est fait pour l'État, mais je vous dis juste, on ne va pas se renvoyer la balle parce qu'à la fin des fins, il y a un juge qui est le concitoyen. On ne peut pas vouloir...

On me reproche, vous savez, parfois, surtout ces derniers jours, d'être d'accord avec tout le monde. On ne va peut-être pas être d'accord là-dessus, aujourd'hui, mais je suis d'accord, avec raison, lorsque les gens disent quelque chose de sensé, y compris quand ils ne sont pas de mon camp politique, ce qui me semble être d'ailleurs la noblesse de la vie démocratique. Mais je ne vais pas vous mentir et d'ailleurs, quiconque peut vous dire aujourd'hui qu'on ne fera pas d'effort en dépense publique côté État comme côté collectivités territoriales ou sociales ne vous dit pas la vérité.

Je ne vous dis pas que je baisserai les dotations, je m'engage à ne pas baisser les dotations, mais je demande à ce qu'il y ait un effort sur le quinquennat et donc un effort pluriannuel pour baisser les dépenses du côté des collectivités territoriales. Ce n'est pas uniquement le bloc communal dont il s'agit, c'est l'ensemble des catégories de collectivités territoriales, c'est pour moi une méthode qui favorise, justement, la bonne gestion et la responsabilité partagée. Dans notre relation, nous avons deux options, soyons responsables, il y a une option,

où je viens vous dire “il faut faire des efforts, je baisse vos dotations”, c’est la première option. Elle a été retenue par d’autres candidats que moi. Je pense que c’est unilatéral et c’est aveugle.

Il y a une autre option qui est de vous dire “on ne fait pas d’effort du tout”. Je pense que c’est irresponsable. Ou, plus exactement, que c’est un mensonge, parce que le temps viendra où, de toute façon, s’engageant par ailleurs à augmenter les dépenses publiques ou à baisser les impôts, on viendra vous revoir, c’est sûr, ça fait quand même quelques quinquennats qu’on vous le fait.

Il y a une troisième option qui est celle de partager la responsabilité, qui est de dire “quand on regarde la dépense publique, il y a la sphère État, il y a la sphère sociale et il y a la sphère collectivités territoriales”. Je propose qu’on ait un pacte de confiance et que ce soit géré en responsabilité. C’est pour cela que je veux changer de méthode, proposer aux collectivités une stratégie construite, concertée, qui leur donnera de la visibilité et des marges de manoeuvre, je vais y revenir, pour mieux piloter leur budget, faire porter les efforts sur les dépenses de fonctionnement au lieu de renoncer, comme on l’a vécu ces dernières années, à des dépenses d’avenir. C’est concrètement ce qui s’est passé quand, in fine, on décide de baisser de manière unilatérale la dotation. C’est quand même comme ça que ça finit.

Je pourrais, aujourd’hui, dans un propos d’estrade, en campagne, vous faire plaisir, vous dire “je ne vous demanderai pas d’effort”, puis je reviens gentiment dans deux ans, je fais comme on a toujours fait, je viens vous baisser la dotation et vous régulez sur vos investissements. On peut continuer cette chorégraphie, si elle est plus simple de manière collective ; je pense qu’elle est irresponsable. Pour ma part, je souhaite qu’on ait cette méthode et qu’on la fasse vivre de manière démocratique, par une conférence des territoires où je réunirai, tous les six mois - et je demanderai au Premier ministre d’en faire le suivi -, l’ensemble des collectivités territoriales, autour, d’ailleurs, de leurs associations, pour faire le suivi, justement, de ces efforts, avec une évaluation indépendante qui sera faite. Je pense que c’est une culture de la responsabilité partagée et de l’évaluation qui vaut beaucoup mieux qu’une culture unilatérale de la gestion par la dotation ou la promesse intenable.

Un mot, dans le cadre de ce premier pilier également, pour une dimension qui vous est chère, celle de l’équité - je sais qu’il y a des débats sur ces points et je souhaite les poursuivre avec les collectivités territoriales. Notre but doit être que les ressources qui leur sont affectées tiennent justement bien compte des dépenses, des charges et des efforts, en particulier de l’effort fiscal. Pour moi, cette conférence territoriale, conférence des territoires, qui se réunira tous les six mois, elle aura aussi pour charge d’évaluer la nature des charges qui sont parfois reportées sur les communes. Je pense à ce qui s’est passé sur la carte d’identité. Comme aujourd’hui il n’y a pas de suivi dans la relation, et il n’y a pas de suivi avec une évaluation partagée, on peut transférer des compétences. Et ça, c’est du coût caché. Et vous le savez très bien. Donc, il faut pouvoir, là aussi, avoir une évaluation dans le temps, partagée et suivie.

Le second pilier de l’aspect financier de ce pacte, c’est un engagement fort pour l’investissement. Et pour moi, c’est le complément d’un engagement à ne pas baisser de manière unilatérale les dotations. Parce que le sacrifié des dernières années, ce fut l’investissement public. Les dernières années ont été marquées par un recul sans précédent des dépenses d’équipement, de l’ordre de 25% pour le bloc communal. Alors on le sait, il y a des dispositifs - comme le fonds de soutien à l’investissement local doté de 1,2 milliard d’euros par an - qui ont permis de freiner cette baisse, mais ils ne sont pas à l’échelle. Pour susciter, dès 2018, un choc d’investissement dans nos territoires, j’ai donc décidé, dans la trajectoire budgétaire que je porte, que sur les cinquante milliards d’euros du plan d’investissement que nous mettrons en œuvre durant le mandat, dix milliards d’euros puissent

bénéficier aux collectivités locales. Sur la transition énergétique, sur la numérisation de l'administration, sur la santé, les transports et équipements locaux. Et là aussi, avec du pragmatisme.

Sur les transports, je ne propose pas un grand plan d'infrastructures de plusieurs centaines de milliards d'euros parce qu'on ne les fait pas. Je propose qu'il y ait - et la conférence, d'ailleurs, sera saisie sur ce point - des investissements publics, dont j'ai d'ailleurs détaillé devant les Travaux publics les tenants et les aboutissants, qu'il y ait une série d'investissements qui soient faits, pour que toutes les communes puissent être reliées de manière pertinente à la zone économique d'intérêt ou la métropole qui leur permet, justement, un juste développement. On a besoin d'un projet de mobilité adapté au XXIe siècle, et pas de grandes infrastructures en proposant la même chose pour tout le monde. Parce que ça, on le sait, c'est une promesse qui est devenue intenable. La question c'est : à tel endroit la "deux fois deux voies", à tel autre l'accès autoroutier, à tel autre la gare ou l'aéroport de proximité. Donc c'est ce projet d'aménagement que je souhaite porter, qui est plus raisonnable en termes de finances publiques, mais, en même temps, qui est raisonnable aussi en termes de délais d'exécution.

Ensuite, sur le plan de la santé, dans ce plan d'investissement, il y a le doublement des maisons de santé, que je porte dans mon projet, et il y a, enfin, la numérisation. J'ai pu, en tant que ministre, porter le sujet de la numérisation avec beaucoup, d'ailleurs, d'entre vous, en essayant de modifier nos textes de lois, parfois, pour améliorer, justement, la couverture. Je sais qu'aujourd'hui elle n'est pas satisfaisante, en particulier dans le monde rural. Pourquoi ? Parce que les opérateurs ne sont pas encore suffisamment intéressés au développement. Les départements ont joué un rôle important pour développer, en particulier, les fameux RIP et consolider ces derniers. Mais on a encore aujourd'hui des opérateurs qui ne jouent pas le jeu. Et donc mon souhait, que ce soit pour les centres-bourgs ou les autres zones prioritaires - parce qu'on le sait bien, même quand le centre est couvert, si le reste de la commune n'est pas couvert, on n'a pas une situation satisfaisante -, eh bien qu'on donne dix-huit mois aux opérateurs pour s'engager fermement et achever les déploiements, sinon l'État prendra la main. Et c'est dans la part de ce plan d'investissement.

Le troisième pilier de cette liberté financière retrouvée, c'est l'autonomie fiscale. Et je tiens à évoquer à ce stade une mesure qui, je le sais, a donné lieu à beaucoup de débats, à beaucoup de commentaires, parfois enthousiastes, dans cette auguste assemblée, qui est l'exonération de la taxe d'habitation pour 80 % des ménages. Alors sur ...

(Sifflements)

Non, moi, je viens et je vous respecte, je vous demande simplement la même chose. On peut être en désaccord, mais moi, je fais partie des décideurs politiques qui refusent de faire siffler leurs opposants aux meetings. Je ne viens pas devant les maires de France pour me faire siffler, je vous le dis très franchement. Je viens ici pour vous expliquer pourquoi et comment. Parce que si les candidats à l'élection présidentielle ne sont là que pour servir les arguments qui plaisent aux audiences devant lesquelles ils se rendent, ils ont le choix, soit comme le font certains, de ne pas s'y rendre et d'envoyer des représentants, soit faire plaisir à tout le monde et au final, on ne fait plus grand-chose.

(Applaudissements)

Pourquoi la taxe d'habitation ? Parce que c'est un impôt qui est injuste socialement. Il ne prend pas suffisamment en compte les capacités contributives de nos concitoyens, et on le

sait. C'est donc un impôt qui, aujourd'hui, pèse le plus, en relatif, sur les classes moyennes. C'est démontré, prouvé, vérifiable. Et c'est un impôt qui est injuste sur le plan territorial. Il pèse plus sur les villes moyennes, sur les villes-centres, sur la ruralité. C'est la réalité de cette situation. Donc décider de plutôt exonérer 80 % de nos concitoyens sur cet impôt qu'aller alléger des tranches marginales supérieures de l'impôt sur le revenu ou autre chose, c'est une décision politique, mais c'est plus juste. A ce titre, je veux insister sur les modalités, justement... Comment voulez-vous qu'on procède, Monsieur le Président ? Que je termine ou que je réponde aux questions ? Ce sera retranché de mes réponses aux questions. Alors, sur ce volet-là, comment je compte, justement, faire ?

Je souhaite être très explicite avec vous et pleinement transparent. Un, l'État remboursera directement aux collectivités, à l'euro près, ce qui techniquement sont des dégrèvements de taxe d'habitation, sur la base des taux actuels. Deuxième point, les maires conserveront leurs pleins pouvoirs de taux. Avec un principe : les éventuelles augmentations ne seront pas prises en charge par l'État mais par les contribuables. Ce qui est normal. Donc, l'État couvre, à hauteur de dix milliards d'euros, au taux actuel, la taxe d'habitation pour ces 80 % d'habitants. Si le maire - parce que je garantis l'autonomie fiscale - décide de le ré-augmenter pour la totalité de ses habitants, ce sera perceptible par les habitants, l'allègement porté par l'État restera, mais la collectivité garde sa liberté. La Constitution garantit l'autonomie financière et fiscale des collectivités territoriales et nul ne pourra y porter atteinte. Et ce que je propose, c'est un suivi, par une instance indépendante, formée d'élus locaux, avec des maires, des magistrats de la Cour des comptes qui, justement, constatera, d'une part, l'intégralité de ces remboursements et d'autre part, la prise en compte de la dynamique des bases. Parce que là aussi, il faut pouvoir faire vivre dans le temps cette mesure d'exonération. Je souhaite d'ailleurs, que, dans le cadre de cette conférence des territoires et des échanges qu'il y a entre le gouvernement et les élus et les associations d'élus, il puisse y avoir, enfin, une rénovation en profondeur de cette fiscalité locale. Mais aujourd'hui, qui est la victime de cette non-rénovation ? Parce que c'est aussi l'arlésienne, on le sait très bien. Cela fait des décennies qu'on parle de rénover les bases, de rénover les impôts. etc. Ce sont les contribuables.

Donc, je prends une décision qui est, en effet, en faveur des classes moyennes, je prends une mesure en responsabilité pour compenser les communes, les compenser de manière équitable, responsable et transparente. Avec un mécanisme de suivi indépendant où vous serez représentés comme cela ne s'est jamais fait. Et en partageant, d'ailleurs, toutes les hypothèses dans ce contexte-là, comme ça ne s'est jamais fait. Vous savez, rappelez-vous de la réforme de la taxe professionnelle ou de ce genre de réformes, je n'ai pas le sentiment que c'est des mécanismes avec ce niveau de responsabilité et de transparence qui vous ont alors été proposés. Ensuite, pour donner les moyens - et je finirai sur ce point, compte étant tenu du temps -, je veux aussi qu'il y ait des aspects législatifs et réglementaires dans ce pacte. C'est-à-dire que des moyens vous soient donnés pour avoir plus de flexibilité et plus de souplesse. D'abord, à l'égard des normes. Je veux un changement radical de méthode. Il y a un flux...

Philippe VANDEL : Attention, Monsieur MACRON. Il ne vous reste plus que 4 minutes 40. Temps total avec les questions.

Emmanuel MACRON : Je finis juste en deux secondes pour vous donner les latitudes. Je souhaite qu'il y ait, en matière normative, un allègement profond et un changement de méthode. Sur le flux législatif et réglementaire, je l'ai dit : moins de circulaires, plus de déconcentration, et donc qu'on donne la possibilité, justement, aux fonctionnaires d'État sur le terrain, d'adapter la norme au plus près. Aujourd'hui, on change des lois pour adapter la norme sur le terrain. La deuxième chose, sur la question du stock, c'est de donner au Conseil national de l'évaluation des normes plus de place, également sur ce point. Et puis, pour

assouplir les contraintes de gestion des communes et intercommunalités, avoir cette méthode qui garantit, justement, d'avoir, dans le cadre de la conférence des territoires, une association plus fine, en particulier des communes et de l'ensemble des territoires. Je conclurai sur ce point pour pouvoir répondre.

PV : On va passer aux questions maintenant. Merci Monsieur MACRON, merci pour lui. Cela va presque être du speed dating maintenant. Vous avez en gros deux minutes par réponse. On va entendre le président de l'Association des maires de Val-de-Marne et maire d'Ivry-sur-Seine, c'est Monsieur Philippe BOUYSSOU.

Philippe BOUYSSOU : Eh bien, bonjour Monsieur MACRON. Je suis bien ennuyé parce que vous avez répondu aux questions avant que je ne vous les pose.

PV : Alors on passe à la suivante !

Philippe BOUYSSOU : Non, non, non, non. Je vais quand même les reformuler en apportant trois éléments de contexte. Premier élément de contexte : il y a une crise terrible dans le pays, tout le monde l'a dit depuis ce matin. Deuxième élément de contexte : je me réfère à un sondage, à une étude du Secours populaire, qui disait que 55% des Français ont peur, pour eux-mêmes et pour leurs enfants, de la pauvreté demain. Dans ce contexte-là, les collectivités locales et les communes sont en première ligne. On vient de subir une purge de plusieurs années entre 2015 et 2017. Vous étiez ministre de l'Économie pendant cette période qui a privé les collectivités locales de onze milliards d'euros de dotations de la part de l'État. Aujourd'hui, c'est peu de chagrin, on n'en a plus. Vous nous dites aujourd'hui que vous n'allez pas poursuivre sur cette voie en ne baissant plus les dotations - il ne reste plus rien à baisser, remarquez, comme ça, c'est réglé. Mais vous nous annoncez que vous allez vous en prendre à la taxe d'habitation. Je suis d'accord avec vous sur un point - je suis communiste donc c'est étonnant -, c'est que cette taxe, elle est profondément injuste, ça, c'est clair. Mais priver les communes aujourd'hui d'un des rares leviers d'autonomie fiscale qu'il leur reste... Première question: comment vous allez le compenser et où vous prenez l'argent - ailleurs, sans doute - pour compenser ce que représentent aujourd'hui ces onze milliards dans le budget des communes? Et dernier élément, et je m'en tiendrai là, ça a été long, je le suis peut-être un peu mais je vais me dépêcher... Deuxième élément, l'investissement public dont vous parlez: les communes et les collectivités locales, aujourd'hui, supportent 70% de l'investissement public dans ce pays. On a perdu 25% de ces investissements à cause du plan de purge que je viens d'évoquer. Et ça, c'est très mauvais pour l'économie, Monsieur MACRON, et très mauvais pour cette fameuse croissance que vous appelez de vos vœux. Voilà, c'était une fausse question, mais je l'ai posée quand même.

PV : On avait bien compris. Je rappelle que les questions ne doivent pas excéder une minute quinze, c'est pour le bien commun, le bien de tous. Emmanuel MACRON.

EM : Sur le plan investissement : je partage - c'est pour ça que j'ai prévu ce plan d'investissement. Sur la taxe d'habitation: je vous ai répondu parce je laisse l'autonomie de taux et je compense sur une année donnée et je prends en compte la dynamique des bases donc je réponds à votre question, sur ce point. Et sur le point du financement: c'est 10 milliards d'euros que je finance en trois tranches puisqu'on va le faire sur trois exercices budgétaires et je le finance sur les économies que nous faisons sur l'ensemble de la sphère publique. J'ai un plan: on fait 60 milliards d'économies, eh bien je réaffecte ça, pour partie, en baisse de déficit, pour partie, en baisse d'impôts - impôts sur les sociétés et impôts sur les ménages - et donc, il y a 10 milliards d'impôts sur les ménages en moins qui passent par la taxe d'habitation. C'est un choix qui est fait, d'autres font d'autres choix qui consistent, par

exemple, à passer par l'impôt sur le revenu, en totalité par l'ISF, moi, je n'en réforme que la moitié, ou d'autres. C'est une fiscalité comme une autre mais je la finance par les économies qui sont faites.

PV : Merci pour la réponse. Question suivante. La question suivante, elle est posée par Florence GATEL, vice-présidente de l'AMF, présidente de l'association des maires d'Ille-et-Vilaine et sénateur-maire de Chateaugiron. C'est à vous.

Françoise Gatel : Monsieur MACRON, bonjour, ma question ne sera pas longue et votre réponse pourra être très brève parce qu'elle pourrait consister en un oui ou un non. Je vous pose ma question: si nous considérons, comme nous le croyons, à l'AMF, que la commune est vraiment le socle de l'édifice républicain, indispensable à la cohésion sociale, et qui doit conjuguer à la fois de la proximité mais de l'efficacité au sein d'intercommunalités, de subsidiarité et non d'autorité, quelle est votre position sur le suffrage universel direct, qui pour nous, ressemble fort à un faire-part d'enterrement de la commune? Je vous remercie.

PV : Je dis un mot avant que le chronomètre soit déclenché : un modèle pour les autres personnes qui poseront des questions. Merci, bravo Madame !

EM : En même temps, la formulation rend compliquée une réponse strictement "oui" ou "non". Mais je vais vous répondre: je suis favorable à garder le régime actuel d'élections pour les communes, avec un fléchage vers l'intercommunalité. J'ai un point sur les métropoles: je pense que c'est très compliqué, sur les métropoles, pour le faire, et donc, sur les métropoles, je pense qu'il faut qu'on fasse davantage de la dentelle et du cas par cas parce que vous avez des situations métropolitaines où c'est quasiment impossible, sauf à avoir des assemblées ingouvernables. C'est la seule exception que je ferai. Voilà. Sinon, je suis pour maintenir le régime actuel.

PV : Vous aviez deux minutes vingt-trois à votre disposition, Monsieur MACRON.

EM : Vous voyez, on s'est rattrapé.

PV : Un mot de conclusion ?

EM : Un mot de conclusion -, parce que c'est important pour moi, j'ai moins évoqué ce sujet, pour essayer de laisser du temps aux questions -, dans les latitudes que je veux redonner aux gestionnaires locaux que sont, justement, les maires. Je l'ai évoqué pour les normes, de manière très rapide parce qu'on en était aux questions, quand je dis "construire la norme différemment", ça veut dire aussi avoir un État plus déconcentré, avoir un mode de production de la norme qui est beaucoup plus dans l'interaction locale. Ça, c'est pour moi très important. Combien de fois j'ai vu des amendements à des textes de loi qui sont faits parce que vous faites remonter par votre député des propositions et la loi se met à traiter un cas particulier - du coup, elle devient inapplicable dans le reste du territoire. On a besoin d'avoir moins de lois - donc moi, je suis pour plus d'évaluation et moins de légifération, et, en même temps, pour une coproduction normative de terrain qui soit beaucoup plus forte. Et ça, c'est une discipline collective. C'est aussi pour cela que je veux renforcer les pouvoirs de la CNEC qui, pour moi, est très importante, et donner aussi plus de pouvoirs à ceux qui représentent localement l'État dans cette capacité à adapter, sur le terrain, la norme. Et la déconcentration, pour moi, elle accompagne cette simplification.

Ensuite, dans les flexibilités que je veux donner, et c'est le dernier point sur lequel je voulais insister, il y a un point très important: je veux redonner des capacités à décider sur le terrain,

par rapport à certaines grandes règles. C'est pour ça que je veux redonner aux maires la possibilité de choisir par rapport à la réforme des rythmes scolaires et donc donner la capacité d'en sortir, si ça n'est pas pertinent au niveau de la commune, et donner la capacité également de gérer différemment la fonction publique territoriale. Aujourd'hui, on le sait bien, quand on décide d'augmenter d'un point la fonction publique hospitalière, on tire les trois fonctions publiques. Eh bien, il faut les gérer de manière séparée: la fonction publique d'État, la fonction publique hospitalière, la fonction publique locale, elles ne doivent pas, à mes yeux, répondre aux mêmes règles, aux mêmes dynamiques, et là, l'ensemble des collectivités doit en définir bien davantage les modalités. Ça, c'est aussi un principe de flexibilité qui permet d'accompagner ce pacte de confiance que je veux faire. Donc oui, je demande des efforts, j'en ai conscience, mais je ne les demande plus de manière unilatérale, verticale, d'en haut, je les demande de manière partagée, dans la durée, avec de l'évaluation plutôt que de la décision unilatérale et avec des moyens de faire, en face.

PV : Merci beaucoup, Emmanuel MACRON.

EM : Merci à vous.

Discours d'Emmanuel Macron - Pour une Renaissance européenne

05/04/2019

Citoyens d'Europe,

Si je prends la liberté de m'adresser directement à vous, ce n'est pas seulement au nom de l'histoire et des valeurs qui nous rassemblent. C'est parce qu'il y a urgence. Dans quelques semaines, les élections européennes seront décisives pour l'avenir de notre continent.

Jamais depuis la Seconde Guerre mondiale, l'Europe n'a été aussi nécessaire. Et pourtant, jamais l'Europe n'a été autant en danger.

Le Brexit en est le symbole. Symbole de la crise de l'Europe, qui n'a pas su répondre aux besoins de protection des peuples face aux grands chocs du monde contemporain. Symbole, aussi, du piège européen. Le piège n'est pas l'appartenance à l'Union européenne ; ce sont le mensonge et l'irresponsabilité qui peuvent la détruire. Qui a dit aux Britanniques la vérité sur leur avenir après le Brexit ? Qui leur a parlé de perdre l'accès au marché européen ? Qui a évoqué les risques pour la paix en Irlande en revenant à la frontière du passé ? Le repli nationaliste ne propose rien ; c'est un rejet sans projet. Et ce piège menace toute l'Europe : les exploités de colère, soutenus par les fausses informations, promettent tout et son contraire.

Face à ces manipulations, nous devons tenir debout. Fiers et lucides. Dire d'abord ce qu'est l'Europe. C'est un succès historique : la réconciliation d'un continent dévasté, dans un projet inédit de paix, de prospérité et de liberté. Ne l'oublions jamais. Et ce projet continue à nous protéger aujourd'hui : quel pays peut agir seul face aux stratégies agressives de grandes puissances ? Qui peut prétendre être souverain, seul, face aux géants du numérique ? Comment résisterions-nous aux crises du capitalisme financier sans l'euro, qui est une force pour toute l'Union ? L'Europe, ce sont aussi ces milliers de projets du quotidien qui ont changé le visage de nos territoires, ce lycée rénové, cette route construite, l'accès rapide à Internet qui arrive, enfin. Ce combat est un engagement de chaque jour, car l'Europe comme la paix ne sont jamais acquises. Au nom de la France, je le mène sans relâche pour faire progresser l'Europe et défendre son modèle. Nous avons montré que ce qu'on nous disait inaccessible, la création d'une défense européenne ou la protection des droits sociaux, était possible.

Mais il faut faire plus, plus vite. Car il y a l'autre piège, celui du statu quo et de la résignation. Face aux grands chocs du monde, les citoyens nous disent bien souvent : « Où est l'Europe ? Que fait l'Europe ? ». Elle est devenue à leurs yeux un marché sans âme. Or l'Europe n'est pas qu'un marché, elle est un projet. Un marché est utile, mais il ne doit pas faire oublier la nécessité de frontières qui protègent et de valeurs qui unissent. Les nationalistes se trompent quand ils prétendent défendre notre identité dans le retrait de l'Europe ; car c'est la civilisation européenne qui nous réunit, nous libère et nous protège. Mais ceux qui ne voudraient rien changer se trompent aussi, car ils nient les peurs qui traversent nos peuples, les doutes qui minent nos démocraties. Nous sommes à un moment décisif pour notre continent ; un moment où, collectivement, nous devons réinventer politiquement, culturellement, les formes de notre

civilisation dans un monde qui se transforme. C'est le moment de la Renaissance européenne. Aussi, résistant aux tentations du repli et des divisions, je vous propose de bâtir ensemble cette Renaissance autour de trois ambitions : la liberté, la protection et le progrès.

Défendre notre liberté

Le modèle européen repose sur la liberté de l'homme, la diversité des opinions, de la création. Notre liberté première est la liberté démocratique, celle de choisir nos gouvernants là où, à chaque scrutin, des puissances étrangères cherchent à peser sur nos votes. Je propose que soit créée une Agence européenne de protection des démocraties qui fournira des experts européens à chaque Etat membre pour protéger son processus électoral contre les cyberattaques et les manipulations. Dans cet esprit d'indépendance, nous devons aussi interdire le financement des partis politiques européens par des puissances étrangères. Nous devons bannir d'Internet, par des règles européennes, tous les discours de haine et de violence, car le respect de l'individu est le fondement de notre civilisation de dignité.

Protéger notre continent

Fondée sur la réconciliation interne, l'Union européenne a oublié de regarder les réalités du monde. Or aucune communauté ne crée de sentiment d'appartenance si elle n'a pas des limites qu'elle protège. La frontière, c'est la liberté en sécurité. Nous devons ainsi remettre à plat l'espace Schengen : tous ceux qui veulent y participer doivent remplir des obligations de responsabilité (contrôle rigoureux des frontières) et de solidarité (une même politique d'asile, avec les mêmes règles d'accueil et de refus). Une police des frontières commune et un office européen de l'asile, des obligations strictes de contrôle, une solidarité européenne à laquelle chaque pays contribue, sous l'autorité d'un Conseil européen de sécurité intérieure : je crois, face aux migrations, à une Europe qui protège à la fois ses valeurs et ses frontières.

Les mêmes exigences doivent s'appliquer à la défense. D'importants progrès ont été réalisés depuis deux ans, mais nous devons donner un cap clair : un traité de défense et de sécurité devra définir nos obligations indispensables, en lien avec l'OTAN et nos alliés européens : augmentation des dépenses militaires, clause de défense mutuelle rendue opérationnelle, Conseil de sécurité européen associant le Royaume-Uni pour préparer nos décisions collectives.

Nos frontières doivent aussi assurer une juste concurrence. Quelle puissance au monde accepte de poursuivre ses échanges avec ceux qui ne respectent aucune de ses règles ? Nous ne pouvons pas subir sans rien dire. Nous devons réformer notre politique de concurrence, refonder notre politique commerciale : sanctionner ou interdire en Europe les entreprises qui portent atteinte à nos intérêts stratégiques et nos valeurs essentielles, comme les normes environnementales, la protection des données et le juste paiement de l'impôt ; et assumer, dans les industries stratégiques et nos marchés publics, une préférence européenne comme le font nos concurrents américains ou chinois.

Retrouver l'esprit de progrès

L'Europe n'est pas une puissance de second rang. L'Europe entière est une avant-garde : elle a toujours su définir les normes du progrès. Pour cela, elle doit porter un projet de convergence plus que de concurrence : l'Europe, où a été créée la sécurité sociale, doit instaurer pour chaque travailleur, d'Est en Ouest et du Nord au Sud, un bouclier social lui garantissant la même rémunération sur le même lieu de travail, et un salaire minimum européen, adapté à chaque pays et discuté chaque année collectivement.

Renouer avec le fil du progrès, c'est aussi prendre la tête du combat écologique. Regardons-nous nos enfants en face, si nous ne résorbons pas aussi notre dette climatique ? L'Union européenne doit fixer son ambition – 0 carbone en 2050, division par deux des pesticides en 2025 – et adapter ses politiques à cette exigence : Banque européenne du climat pour financer la transition écologique ; force sanitaire européenne pour renforcer les contrôles de nos aliments ; contre la menace des lobbies, évaluation scientifique indépendante des substances dangereuses pour l'environnement et la santé... Cet impératif doit guider toute notre action : de la Banque centrale à la Commission européenne, du budget européen au plan d'investissement pour l'Europe, toutes nos institutions doivent avoir le climat pour mandat.

Le progrès et la liberté, c'est pouvoir vivre de son travail : pour créer des emplois, l'Europe doit anticiper. C'est pour cela qu'elle doit non seulement réguler les géants du numérique, en créant une supervision européenne des grandes plateformes (sanction accélérée des atteintes à la concurrence, transparence de leurs algorithmes...), mais aussi financer l'innovation en dotant le nouveau Conseil européen de l'innovation d'un budget comparable à celui des Etats-Unis, pour prendre la tête des nouvelles ruptures technologiques, comme l'intelligence artificielle.

Une Europe qui se projette dans le monde doit être tournée vers l'Afrique, avec laquelle nous devons nouer un pacte d'avenir. En assumant un destin commun, en soutenant son développement de manière ambitieuse et non défensive : investissement, partenariats universitaires, éducation des jeunes filles...

Liberté, protection, progrès. Nous devons bâtir sur ces piliers une Renaissance européenne. Nous ne pouvons pas laisser les nationalistes sans solution exploiter la colère des peuples. Nous ne pouvons pas être les somnambules d'une Europe amollie. Nous ne pouvons pas rester dans la routine et l'incantation. L'humanisme européen est une exigence d'action. Et partout les citoyens demandent à participer au changement. Alors d'ici la fin de l'année, avec les représentants des institutions européennes et des Etats, mettons en place une Conférence pour l'Europe afin de proposer tous les changements nécessaires à notre projet politique, sans tabou, pas même la révision des traités. Cette conférence devra associer des panels de citoyens, auditionner des universitaires, les partenaires sociaux, des représentants religieux et spirituels. Elle définira une feuille de route pour l'Union européenne traduisant en actions concrètes ces grandes priorités. Nous aurons des désaccords, mais vaut-il mieux une Europe figée ou une Europe qui progresse parfois à différents rythmes, en restant ouverte à tous ?

Dans cette Europe, les peuples auront vraiment repris le contrôle de leur destin ; dans cette Europe, le Royaume-Uni, j'en suis sûr, trouvera toute sa place.

Citoyens d'Europe, l'impasse du Brexit est une leçon pour tous. Sortons de ce piège, donnons un sens aux élections à venir et à notre projet. A vous de décider si l'Europe, les valeurs de progrès qu'elle porte, doivent être davantage qu'une parenthèse dans l'histoire. C'est le choix que je vous propose, pour tracer ensemble le chemin d'une Renaissance européenne.

Emmanuel Macron

RÉSUMÉ

Le sujet de notre recherche est l'identification linguistique de la personnalité d'un homme politique (sur le matériel des discours publics d'Emmanuel Macron).

L'objet d'étude est le discours politique d'E. Macron.

L'objectif est d'identifier les principales caractéristiques de la personnalité linguistique du politicien et les caractéristiques spécifiques de son comportement linguistique, identifier ses caractéristiques d'identification en tant que politicien.

Le discours politique est un type spécifique de discours, car il vise à conserver et à gagner le pouvoir politique. La fonction principale du discours politique est instrumentale - la lutte pour le pouvoir. Une personnalité linguistique est une sorte de représentation à part entière d'une personnalité qui contient à la fois des composantes psychiques et sociales, éthiques et autres, mais réfractées par son langage, son discours. L'identité est considérée comme un phénomène complexe, étroitement lié à des processus tels que la conscience de soi, l'actualisation de soi, la personnalisation, tandis que l'identification est considérée comme un mécanisme important qui intervient dans le développement de la personnalité en ontogénie.

Après avoir analysé les discours politiques d'E. Macron, nous avons distingué cinq paramètres de sa personnalité politique: national, communicatif, intellectuel, politique et linguistique. Chacun de ces paramètres, à un niveau lexico-sémantique et pragmatique, démontre les caractéristiques individuelles du discours d'Emmanuel Macron, opérant dans lequel il se démarque dans l'arène politique en tant que leader européen, brillant orateur et véritable patriote de son pays, avec son style de discours dynamique et individuel.

Mots-clés: *discours, discours politique, personnalité linguistique, identité, identification*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Іванченко Дар'я Дмитрівна, студентка 2 курсу, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, адреса електронної пошти dashaiv1108@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Лінгвістична ідентифікація особистості політичного діяча (на матеріалі публічних промов Е.Макрона)» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

ПІБ (студент) _____